

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA (HDPZ)

ISSN 1331-4688

politic
ZATVORENIK

GODINA XIX. - TRAVANJ 2009. CIJENA 15 KN

BROJ **205**

Petan uživo!

politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil,
Ljubomir Brdar, Zorka Zane,
Jure Knežević

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: **Europa** 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti
***

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb
***

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.
***

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima
***

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688
***

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn
***

<http://www.hdpz.t-com.hr>

ZBOGOM BALKANU

Protekli vikend proveo sam u Albaniji, sudjelujući na XVII. Kongresu međunarodne asocijacije bivših političkih uznika i žrtava komunizma (INTER-ASSO). Poklopilo se to s proglašenjem Albanije i Hrvatske novim članicama NATO saveza. Na svakom putovanju, a osobito kad se nađem prvi put u nekoj zemlji ili gradu, nastojim saznati što više o povijesti i sadašnjosti naroda na čijoj sam zemlji, drugim riječima - putujem otvorenih očiju. Tako je bilo i ovih dana u Albaniji.

Prema svim vanjskim obilježjima, proslavi u glavnom gradu Tirani, TV-programu, ali još više prema izjavama Albanaca s kojima smo tih dana bili u kontaktu, oni su veoma ponosni što su postali članicom NATO saveza i smatraju to jednim od visokih dosega njihove države. Istoga dana dogodilo se to i nama Hrvatima, ali nisam primijetio ushićenost i raspoloženje kao kod naših domaćina Albanaca, makar bismo zbog svega što nam se događalo u novijoj povijesti, trebali pokazati barem za stupanj veće zadovoljstvo. Naime, od Drugoga svjetskog rata do demokratskih promjena, Albanija je proživjela okrutnu komunističku diktaturu s velikim brojem žrtava i političkih uznika, ali nije doživjela agresiju od strane susjednih država ili naroda, tako da im zaštita od strane tzv. «NATO-kišobrana» nije nikad bila potrebna. U isto vrijeme mi smo vodili jedan krvavi rat, kako bismo obranili cjelovitost Republike Hrvatske, pa čak u sadašnjemu relativno mirnom razdoblju stalno netko od susjeda ima povremeno teritorijalne pretenzije prema Hrvatskoj.

Dakle, ako je tko trebao što prije težiti da se nađe pod zaštitom NATO saveza i veseliti se tom dostignuću, onda smo trebali biti svakako mi prije Albanije.

A zašto nije tako?

Ako je ovih dana Albanija ušla spremna u NATO, onda je Hrvatska trebala to postati prije sto godina, odnosno prvih dana svoje samostalnosti. Ne umanjujući albansko dostignuće i njihovu iskrenu radost, realna procjena svakoga objektivnog promatrača potvrdila bi moju konstataciju. Treba se prisjetiti, da smo u proteklih petnaest godina i za ulazak u NATO savez imali podosta uvjeta i odgoda, doduše osjetno manje nego na putu u EU. Sjećam se da nismo zadovoljavali standarde demokratskih zemalja, a da je taj isti NATO primio u svoje redove Španjolsku u vrijeme Franca i Grčku u vrijeme vojne hunte, dakle države koje nisu zadovoljavale niti »d« od demokracije.

Eto, to je vjerojatno jedan od razloga naše ravnodušnosti povodom ulaska Hrvatske u NATO, dok za ulazak u EU prepostavljam oduševljenje proporcionalno broju postavljenih nam balvana, pogotovo ako se do onda ne uspravimo i prestanemo puzati, kako bismo uzdignute glave kročili u Bruxelles.

Sada smo članica NATO saveza i vjerujem da je to jamstvo naše sigurnosti, no veseli me da to znači odmak od Balkana barem za desetak godina, nakon čega će se valjda zaboraviti tlapnje i politika stvaranja regionalnog saveza zemalja zapadnog Balkana.

*Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika*

RJEČITA RAVNODUŠNOST

U povodu pristupa Hrvatske i Albanije Sjevernoatlantskomu savezu, visokomu se predstavniku međunarodne zajednice za ovaj dio Zapadnog Balkana, nominalno predsjedniku *narodne vlade* u Zagrebu, dr. Ivi Sanaderu, nakon oduljeg razdoblja punog šamara, poniženja i neuspjeha, pružila prigoda da nešto pokuša prikazati kao veliki uspjeh Hrvatske. Objasnivši neukome puku da nas se nakon ovoga svečanoga čina nitko više neće usuditi napasti (kao što, uostalom, zorno pokazuje i primjer grčko-turske miroljubive koegzistencije na Cipru), i da nam se velikosrpska agresija 1991. ne bi ni dogodila da smo bili u NATO-u (pa je tadašnja pasivnost tog saveza, valjda, snažan argument u rukama njegovih apologeta?), Sanader je u Bruxellesu američkomu predsjedniku Obami tronutim glasom izjavio kako je «ovo cilj za koji smo radili punih devetnaest godina».

Da nam predsjednik vlade nije priopćio kako je *misija* Hrvatske da pristupi NATO-u, čovjek bi, inače, pomislio kako je svrha i smisao uspostave i obrane hrvatske države posve druga. Pomislio bi, recimo, da je svrha države – kako nas je još Starčević učio – blagostanje, sloboda i sreća državljana. A da je sve ostalo, dakle, i vanjska politika, tek instrument za postignuće te svrhe. U običnih se naroda svrha, dakle, ne podređuje sredstvima, nego obrnuto. No, hrvatski narod nije običan, nego ima posebno poslanje. Vladika đakovački Josip Juraj Strossmayer, a za njim čitava svita što fantasta a što protuh, to je poslanje video u stvaranju južnoslavenske države, u kojoj će Hrvati, kao katolici i kao kulturno napredniji element, svoju sudbinu podrediti privođenju pravoslavnog Istoka Rimu. Pa je onda, provedbom tog pothvata, Katolička crkva 1918.-1941. izgubila popriličan broj vjernika, a hrvatski narod zapao u nezapamćenu nevolju, iz koje je izišao demografski i teritorijalno osakačen, gospodarski desetkovani i kulturno unažađen. Potom su nam neki drugi, opet s *naprednom* i *humanističkom* pozom, objašnjavali kako je svrha našeg postojanja ugradnja nacionalne sudsbine u svjetsku komunističku revoluciju. Sve naše težnje i interes valjalo je podrediti slavenskomu bratstvu i ostvarenju komunističkog raja, pod genijalnim vodstvom generalissimusa Staljina i najvećeg sina naših naroda i narodnosti (uz to i najvećeg sina «našega Zagorja»), druga Josipa Broza Tita. Taj smo eksperiment platili još skuplje, i od njega će nam zubi još dugo trnuti.

Radi ostvarenja svih tih tobože visokih i vrijednih ciljeva valjalo je suspregnuti vlastiti nacionalni osjećaj i nacionalne interese staviti u drugi plan, proglašavajući ih uskogrudnima, zastarjelima i demodiranim (odnosno, oxfordskim novogovorom: «svesti hrvatski nacionalizam na minimum»).

No potpuna ravnodušnost kojom su hrvatski državljeni – napose Hrvati – popratili pristup Hrvatske NATO-u, rječito svjedoči o tome da oni, za razliku od predsjednika vlade, taj događaj ne smatraju ostvarenjem svojih težnji, niti smislom i vrhuncem svojih želja. Njihova apatija zorno pokazuje stupanj poniženosti nacije. I kad, zbog raznih razloga, hrvatski birači ne izriču jasno te svoje želje, oni instinktivno osjećaju da je pristup NATO-u tek mršav, posve nedovoljan surrogat za ono što stvarno trebaju. A trebaju Hrvatsku kao samostalnu i suverenu državu, kao državu u kojoj zakoni ne uzmiču pred korupcionaškim interesima kojekavih klika, kao državu u kojoj se ne isplati iznova biti protiv Hrvatske, kao državu u kojoj ljubav prema vlastitom narodu i njegovoj domovini ne predstavlja činjenicu koja se u životopisima ponajčešće prešuće. A sve dotle dok smo prisiljeni birati između dvaju zala, između prikrivenog jugoslovenskog i posramljenog hrvatstva, malo je izgleda da se stvari poprave.

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

GOSPODARSKA KRIZA	6
<i>Mario Marcos OSTOJIĆ</i>	
PATOLOGIJA JEDNE ZLOČINAČKE IDEJE	8
<i>Davor DIJANOVIC</i>	
TVOJA SLOBODA JE MOJA SLOBODA !	11
<i>Ivica PATRLJ</i>	
PISMA IZ ISTRE	13
<i>Blaž PILJUH</i>	
VIII. SABOR HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA	17
U ALBANIJI ODRŽAN XVII. KONGRES INTER-ASSO-a	26
<i>Jure KNEZOVIĆ</i>	
SKROMNO ALI DOSTOJANSTVENO OBILJEŽEN JE 4. TRAVANJ, DAN GOSPIĆKIH ŽRTAVA	30
<i>Ivan VUKIĆ</i>	
KOMEMORACIJA 18. TRAVNJA 2009. U RUŠEVU, MJESTU STRAVE I UŽASA 1945.....	31
<i>Sanja ROGOZ-ŠOLA</i>	
OSUDA VISOVAČKIH FRANJEVACA 1948.....	35
<i>Bruno ZORIĆ, prof.</i>	
IZ HRVATSKE IZBJEGLIČKE KRONIKE:	42
<i>Anka RUKAVINA</i>	
JAMA JAZOVKA – IZMEĐU ANTIFAŠIZMA I KOMUNIZMA ..	43
<i>Dr. sc. Srećko BOŽIČEVIĆ</i>	
IN THIS ISSUE	47
IN DIESEM HEFT	48

MLADEN BAJIĆ: "SIMO DUBAJIĆ SUTRA U ZAGREBU!"

Zahvaljujući našemu vrlo ekspeditivnom državnom odvjetniku, Mladenu Bajiću, Simo Dubajić (86) bit će sutra u zatvoru u Remetincu!

Tu senzacionalnu vijest doznali smo iz naših veoma povjerljivih izvora bliskih Ureda na Pantovčaku. Izručenje toga starog partizanskog borca-majora dogovoreno je u telefonskom razgovoru između našeg predsjednika Stipe Mesića i srpskog Borisa Tadića, a sve u cilju daljnje unap-

Planinc - bivša Simina partizanska komesarica (zbog identifikacije svog suborca-optuženika) i **Milorad Pupovac**.

Za izvođavanje s lica mesta, aerodroma «Nikola Tesla» u Beogradu, akreditacija je povjerena samo jednom pouzdanom novinaru uglednoga «Jutarnjeg lista», poznatom kolumnistu i velikom hrvatskom »spisatelju«, Miljenku Jergoviću.

Od zračne luke 'Pleso' do zatvora u Remetincu Simo Dubajić će biti prevezen u oklopjenom

ređenja naših ionako uznaprerovalih prijateljskih odnosa u balkanskom *regionu*.

Kakojavljaju naši izvori, radi se o pragmatičnoj, dogovorenoj 'razmjeni'. Naime, Beograd će Hrvatskoj isporučiti Simu Dubajića, a zauzvrat će Hrvatska razmotriti povlačenje tužbe prema Srbiji za genocid i ratne štete, te razmisiliti o povlačenju priznanja Kosova kao nove balkanske države.

Dakle, već u ranim jutarnjim satima sutrašnjeg dana poletjet će iz zračne luke 'Pleso' predsjednikov 'Challenger' u kojem će biti glavni državni odvjetnik Mladen Bajić, Milka

premijerovu BMW-u serije 7, radi strogih mjera sigurnosti. Međutim, kako je ova senzacionalna vijest po starome hrvatskom običaju već procurila iz Ureda na Pantovčaku, mladi su «antifašisti» odmah najavili tihokokupljanje na Trgu maršala Tita, pod parolom: «Krug za Simu», «Ne damo našeg druga Titu», «Ne damo našeg antifašista-partizana Simu». Prijavak tog tihog protesta MUP-u podnio je osobno veliki katolički vjernik i zagrebački gradonačelnik, **Milan Bandić**, u suradnji s HDZ-ovcem **Jasenom Mesićem**. Živjeli!

Mislav OBRANIĆ

Politički zatvorenik 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu.

Cijena: 50.00 kn
Narudžbe na tel./fax: 01/4615-438
ili na:
HDPZ, Vojnovićeva 15, 10000 Zagreb

NAJAVE DOGAĐANJA

Kako bi se na vrijeme mogle obaviti pripreme, izvješćujemo članove i prijatelje o događanjima koja slijede u svibnju i lipnju 2009.:

- **16. svibnja 2009.** (subota) – komemoracija u Bleiburgu, sveta misa počinje u 12:00 sati;
- **7. lipnja 2009.** (nedjelja) – komemoracija u Mačlju, sveta misa u 17:00 sati;
- **22. lipnja 2009.** (poonedjeljak) – Jazovka, komemoracija

HOĆE LI EU UGROZITI INTEGRITET HRVATSKE?

Na saboru Kluba mladih Istarskoga demokratskog sabora (IDS), održanom sredinom ožujka 2009., predsjednik IDS-a **Ivan Jakovčić**, najavio je kako će njegova stranka nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju «otvoriti pitanje regionalne autonomije Istre». Svoje je stajalište obrazložio time što se Istra znala oduprijeti nacionalizmu te je istodobno prihvatala snošljivost, višejezičnost i multikulturalnost.

Otar mlađahnog **Jugoslava Jakovčića** prešućuje, dakle, ono što je bjeđedano: da je to ostvarenje «snošljivosti, višejezičnosti i multikulturalnosti» bilo moguće upravo u okviru Republike Hrvatske i pod okriljem hrvatskih zakona. Drugim riječima, nije cjelovitost Hrvatske i postojeći njezin

upravni ustroj nikakva zapreka za razvijanje «snošljivosti, višejezičnosti i multikulturalnosti» (iako jest – htjeli mi to ili ne htjeli priznati – stanovita smetnja onima koji vlastitoj djeci daju ime poput Jugoslava!).

No u svim našim raspravama bez rasprave o Europskoj uniji, dobro je imati na umu i to, da tu asocijaciju stanoviti krugovci u prvom redu doživljavaju kao instrument rastakanja Hrvatske. Ako nam, dakle, *narodne vlasti* dopuste održati referendum o tom pitanju – jer se ozbiljno radi na tome da nas se i tog prava liši – dobro je i to imati na umu.

Zato valja zahvaliti i Ivanu Jakovčiću i njegovu Jugoslavu, što nam na vrijeme ukazuje na to, što im je zapravo na umu... (M. Z.)

Istra Predsjednik IDS-a o ideji osamostaljenja

Jakovčić: U EU čemo tražiti autonomiju

Predsjednik IDS-a Ivan Jakovčić drži da će EU stvoriti preduvjet za Istru

• **HINA**
• **VODJAN**
Predsjednik IDS-a Ivan Jakovčić sinoć je na saboru Kluba mladih IDS-a najavio kako će IDS po ulasku Hrvatske u Europsku Uniju otvoriti pitanje regionalne autonomije Istre.

– Možemo praviti to često pitanje otvoriti kad legitimno i demokratsko pravo jedne regije poručimo Jakovčić dodavši kako je uveren da centralizirani sustav u Hrvatskoj neće još dugo opstati.

Upravo će EU, drži Jakov-

čić, stvoriti nove preduvjete za Istru koja će znati suprostaviti nacionalizmu i istodobno je prihvati toleranciju, višejezičnost i multikulturalnost i time postavila standarde.

– Mladi su najveći resurs Istre i snaga IDS-a i zato ih pozivam da se bave politikom jer će se u suprotnom ona baviti njima – rekao je Jakovčić.

Clanovi Kluba mladih IDS-a na Saboru u Vodnjanu usvojili su predizborni program Kluba mladih kojim će, između ostalog, tražiti osnivanje upravnog odjela za mlade Istarske županije, izgradnju studijskog kampusa te sustavni model rješavanja stambenog pitanja mladih u Istri. •

PREDI VUZMA

Breza v srebrnoj

obleki

dršće v nami.

Tenka

Kak Senka-vre je ni - - -

Si su se
zmenili.

Samo je ojzdek
Stari grab -
v nebe
gledi.

Popovske kapice
nesu grmek
krvavi

skriti - - -
To ne mre
ni biti.

Čudaj se let
presmicalo
vuz nas.

Denes su drevo
na vuglu
šikare.

Vrapci na
drevu
sediju
I kričiju.

Po našoj se
grudi
španceraju
stranjski ludi.

I švrake
nekud letiju
i samo čkomiju.

Ne smemo pozabit
ni falaček
zemle Horvatske!
Se je v nami
i nek bu tak
navek!

Višnja SEVER

PROGRAM OBILJEŽAVANJA DANA HRVATSKIH POLITIČKIH UZNIKA

ŠIBENIK, 30. TRAVNJA 2009.

11.00 sati - polaganje vijenca poginulim hrvatskim braniteljima i žrtvama za Domovinu (gradsko groblje Kvanj)

12.00 sati - misa u katedrali sv. Jakova, koju će predvoditi šibenski biskup Ante Ivas

13.00 sati - kulturno zabavni program u Katoličkom domu (Težačka 106):

- pozdravna riječ domaćina (predsjednik Podružnice HDPZ-a ŠKZ, Dane Knežević)
- pozdravna riječ gradonačelnice Šibenika (Nedjeljka Klarić)
- pozdravna riječ predsjednika HDPZ-a (Alfred Obranić)
- povijesni osvrt 0 kralju Krešimiru, knezovima Bribirskim, Zrinskoj i Frankopanu (dr. Andelko Mijatović)
- nastup klape «Nas Quatros» iz Šibenika

14.00 sati - domjenak

14.30 sati - organizirano razgledavanje povijesne jezgre Šibenika.

Dobro došli!

Hrvatsko
odgovorno
društvo

HOD :::: Zagrebačka 190
10 000 Zagreb
MB: 1996070

Udruge ZAMNOM (Udruga za mobiliziranje novih organizacija mladih) i HOD (Hrvatsko odgovorno društvo) pokrenule su projekt pod naslovom "Edukacijska udruga 1481" (EU 1481).

Cilj projekta je nizom konkretnih akcija aktualizirati sadržaj Rezolucije 1481 Parlamentarne Skupštine Vijeća Europe o osudi zločina komunističkih režima, kao i Deklaracije Hrvatskoga sabora o osudi zločina komunističkoga poretku u Hrvatskoj (2006.).

Navedeni dokumenti traže da se na isti način kao i zločini drugih totalitarizama u dvadesetom stoljeću, osude i svi zločini komunizma. Posebno je naglašena važnost izobrazbe i pouke mladih naraštaja o komunizmu kao totalitarizmu koji je za sobom ostavljao najveće masovne zločine u dosadašnjoj povijesti, a svijest je o tom nedostatno prisutna u javnosti postkomunističkih zemalja. Također se naglašava da žrtve i njihove obitelji zaslužuju sućut, razumijevanje i priznanje za svoje patnje.

Ured projekta EU 1481:
Vlaška 46, Zagreb

tel: + 385 98 355 277
fax: + 385 1 3463 027

e-adresa:
info@udrugahod.hr

Grad Zagreb
Ured gradonačelnika Milana Bandića
S. Radića 1, Zagreb

U Zagrebu, 17. ožujka 2009.

Gospodine Gradonačelnice,

Obratili smo Vam se u ime Hrvatskoga odgovornoga društva i Udruge za mobiliziranje novih organizacija mladih, 8. svibnja 2008. godine, uružbiranim dopisom o mogućoj masovnoj grobnici u dvorištu Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu. Obavijestili smo Vas i o tom da smo od Državnoga odvjetništva i Ministarstva unutarnjih poslova zatražili pokretanje istražnih postupaka. Dostavili smo Vam podatke i iskaze svjedoka koji navode da je riječ o partizanskom zločinu. Naznačili smo da je u pitanju stratište i moguća masovna grobnica više stotina osoba usred glavnoga grada na čijem ste čelu. A i mediji su o tome izvještavali.

Vaša je obveza bila da se kao gradonačelnik u civiliziranom društvu zauzmete za žurno rasvjjetljenje toga pitanja, kako stigma beščutnosti prema žrtvama i njihovim obiteljima ne bi sa zločinaca prešla i na one koji su danas odgovorni za ovaj grad. Gospodine Gradonačelnice, ne samo da niste ništa poduzeli, nego na naš dopis niste čak ni proceduralno odgovorili.

Vidimo da prosvjednike koji ovih dana traže uklanjanje Titova imena s najljepšega zagrebačkoga trga poučavate da se okane ulice i upute u redovitu proceduru, jer ulica, tvrdite, nikomu ništa dobra nije donijela. Ta Vaša izjava uvrjeda je za ideju demokracije. Prosvjedovanje građana na ulicama, naime, jedno je od temeljnih prava u demokraciji.

Želimo jasno ponoviti: na naš pokušaj da s Vama komuniciramo proceduralno jednostavno ste se oglušili. Zato su u demokraciji javni pritisci jedini lijek za nepostojanje političke volje u rješavanju nekoga pitanja, kao i za izigravanje procedure. A kad je u pitanju odvraćanje građana od rješavanja problema na ulici, podsjećamo i Vas i građane da baš Vi najveći dio svoje političke kampanje provodite na gradskim ulicama. Bit će da je ulica ipak nekomu donijela korist, ali taj ju (i ulicu i korist!) u demokraciji nema pravo zadržati samo za sebe.

Gospodine Gradonačelnice, molimo Vas da jasno i otvoreno odgovorite hrvatskoj javnosti i građanima grada Zagreba: nijećete li da su Titovi komunisti i partizani počinili sustavne ratne i poratne zločine? Koliko je "hudih jama" potrebno otkriti u gradu Zagrebu da biste se ogradili od Josipa Broza Tita? U sljedećem dopisu dostaviti ćemo Vam podatke o točno 25 evidentiranih i 1945. godine dokumentiranih (a zatim zatajenih) zagrebačkih "hudih jama". Jeste li spremni poduprijeti proceduralno žurno sondiranje zagrebačkih lokacija mogućih masovnih grobnica, do kojih se uopće ne treba šest mjeseci probijati teškim strojevima kao u rovu Barbara, nego tek razgrnuti malo trave i rahle zemlje?

Kažete da ne ćete mijenjati ime Trga, jer ga niste ni donijeli! To je isto kao kad bi demokratska vlast, svrgnuvši diktaturu, rekla: nismo mi nedužne ljudi bacali u tamnice, pa ih iz tamnica ne ćemo ni puštati!

Kažete "Boga mi, neću mijenjati ime Titova trga". Čudno da se kao deklarirani katolik u istoj rečenici možete, zaklinjući se na Boga, zauzimati za javno čašćenje zločinca! Hoćete li s takvom porukom i ubuduće nositi zavjetne svijeće u procesijama i hodati iza Gospina kipa? Hoćete li i dalje, s takvim prkosom Istini, prigodno dolaziti u prve redove u crkvama i trčati maraton Gosi?

Ako u crkvu zalazite zbog vjere, a ne zbog glasova vjernika, kako možete štititi nedjela onoga koji je dao likvidirati čak i svoje najbliže suradnike, posijati tisuću "hudih jama" i lažno optužiti blaženoga kardinala Stepinca?

Ivica Relković, predsjednik HOD-a i logoraš-dragovoljac Domovinskoga rata

Udruga Krug

**Maja Blaškov Šovagović, Zdravka Bušić, Biserka Cetinić, Jelica Krpan, Nada Livljanić, Srna Matijević,
Zorica Rukavina, Maja Runje, Jasna Šunjić i Zorka Zane**

Tel.: 4668137, 091/ 9578969 (Runje), 098/ 1726143 (Bušić) i 3371281 (Rukavina)

Zagreb, travanj 2009.

Dragim prijateljima / zainteresiranim

Srdačno Vas pozivamo da svojom nazočnošću uveličate komemorativno okupljanje u znak vječnog sjećanja na ljude, našu braću i sestre, čije je nevine živote uništilo komunističko zlo, na Bleiburgu i na teškim križnim putovima

BOSIH NOGU ŠUM U POGREBNOM HODU ...

ŠEST PORTRETA HRVATSKIH MUČENIKA

u srijedu, 6. svibnja 2009. u 20 sati

u dvorani Vrijenac, na Kaptolu 29 a (Sjeverna kula, uz katedralu).

U programu će nastupiti dramski i glazbeni umjetnici,

Molimo Vas da ulaznice - po cijeni od 40 kuna (studenti i umirovljenici 20 kuna) - što ranije naručite. Prihod je namijenjen pokriću troškova priredbe, no također i financiranju trećega velikoga javnog okupljanja *Kruga za trg*, koje će se održati pred Hrvatskim narodnim kazalištem 6. lipnja 2009. u 11 sati.

Pozdravljamo Vas, a Vašem se dolasku iskreno veselimo.♦

K R U G Z A T R G

**Građanska inicijativa za povratak imena Kazališni trg zagrebačkom
trgu nazvanom imenom komunističkog diktatora maršala Tita**

15. travnja 2009.

O B A V I J E S T

Poštovanim prijateljima i zainteresiranim

Ovime najavljujemo da će se, o trećoj godišnjici donošenja Deklaracije Hrvatskog sabora o osudi zločina komunističkog poredka u Hrvatskoj, koja obvezuje sve hrvatske institucije, održati

TREĆE VELIKO JAVNO OKUPLJANJE KRUGA ZA TRG

u subotu, 6. lipnja 2009. u 11 sati

pred Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu

kojim ćemo još jednom posvjedočiti da zahtijevamo neodgodivo uklanjanje imena maršala Tita iz Zagreba i iz cijele Hrvatske.

Molimo Vas da obavijest o najavi ovog događanja proslijedite u svom krugu.

Pozdravljamo Vas srdačno i s poštovanjem,

članovi Koordinacijskog odbora Kruga za trg:

Ante Beljo, tel.4846123; Zdravka Bušić, tel. 098/1726143; Josip Miljak, tel. 091/4811367; Cika Mikolčić, tel. 091/7835938; Branimir Petener, tel. 091/538661; Maja Runje, tel. 4668137 i 091/9578969; Tomislav Stockinger, tel. 099/2265779; Željko Tomašević, tel. 091/ 7255746; Zorka Zane, tel. 098/9684192..

GOSPODARSKA KRIZA

Sadašnja svjetska gospodarska kriza je kulminacija jednog procesa koji se odvijao godinama i razbuktao se raspadom finansijskog sustava u SAD. Bivša i sadašnja američka administracija nisu uspjele zaustaviti pad privrede tehničkim mjerama, to jest monetarnim i fiskalnim mjerama, kao što su na primjer tiskanje novca ili sniženje kamata. Nova američka administracija najavila je otvaranje nekoliko milijuna novih radnih mesta, međutim za postići ovaj, u ovim okolnostima, veoma ambiciozan cilj, potreban je novac kojeg očito nema dovoljno, dakle treba ga tiskati, što će imati za posljedicu inflaciju koju će kao i uvijek plaćati najugroženiji slojevi stanovništva.

U američkom primjeru se može uočiti da političari, osobito ako nisu gospodarski i finansijski stručnjaci, neuvjerljivo ponavlaju ono što im savjetuju njihovi finansijski i gospodarski savjetnici. Dojam je da bi takvi političari teško mogli ponoviti dva puta istu stručnu, gospodarsku rečenicu, odnosno da ne znaju dobro ni o čemu zapravo govore i da su njihovi odgovori na prava pitanja nesuvlisi. Ipak, glavni problem su ti finansijski i gospodarski savjetnici, jer uglavnom su isti oni koji su do gospodarske krize i doveli, a sada je ne mogu zaustaviti. Odgovornost tih političara sastoji se u tome da su svoje gospodarske i finansijske savjetnike imenovali na te dužnosti, a po kojim kriterijima, možemo samo naslutiti, imajući u vidu rezultate koji su polučili. Ova situacija nije specifična za Sjedinjene Američke Države, ona se događa u manjoj ili većoj mjeri u većini zemalja uključivši i Hrvatsku.

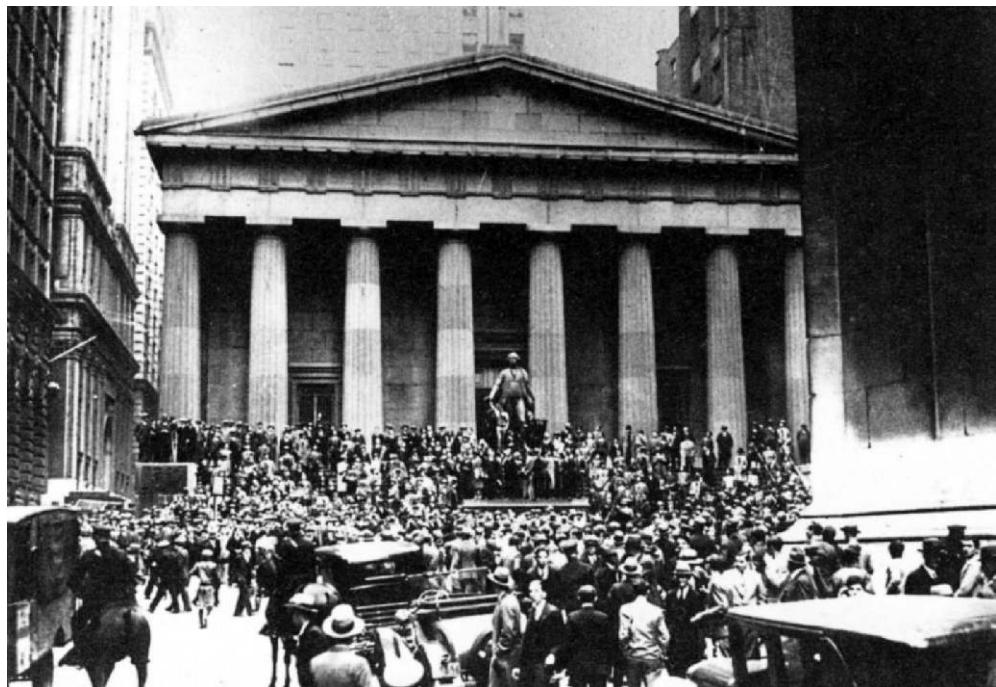
Takve političke i gospodarske garniture u biti su se pokazale sposobne samo prikazivati stvari boljima nego što ustvari jesu, služeći se običnom demagogijom, i favorizirati vlastite tajkune. Međutim, danas je to svima jasno, nisu se pokazale sposobne procijeniti realno stanje stvari i moguće posljedice i to ne samo na gospo-

Piše:

Mario Marcos OSTOJIĆ

darskom i finansijskom području. One funkcioniraju kao interesne skupine, koje u praksi ne mare za nikakva etička načela ili opće dobro, nego samo za profit i ono

su se njeni pripadnici pretvorili u kapitaliste zapadnog tipa, svladavši novu retoriku, ali rezultati ih demantiraju. Da ne ulazim u detalje, podsjetit ću samo na vanjski dug koji opasno prijeti potpunim gubitkom ekonomskog samostalnosti s pripadajućim posljedicama za državu i za društvo.

New York, 1929.

što on donosi. Na međunarodnoj razini odvija se sukob između interesnih skupina pojedinih država, bez obzira na to, jesu li te države službeno demokratske ili diktatorske, na nacionalnoj odvija se sukob između elite i puka, a općenito, odvija se vječni sukob između dobra i zla, pravde i nepravde, moćnih i nemoćnih, bogatih i siromašnih, uključenih i marginaliziranih itd.

Gospodarska kriza kulminirala je u SAD-u i prelila se u cijeli svijet, uključivši Europsku uniju i njeno stražnje dvojstvo, gdje se nalazimo i mi. Iako je Hrvatska uglavnom kolateralna žrtva divljeg kapitalizma, i on je uvezan izvana, bio je objeručke prihvaćen od naše "elite", uglavnom naslijedene iz bivše države i iz bivšeg sustava, koja se danas ponaša kao da je živjela cijelo vrijeme u Norveškoj nakon Drugoga svjetskog rata. Preko noći

Najavljeni i službeno potvrđeni negativni trend hrvatskog gospodarstva za 2009., kao i najava smanjivanja troškova za oko 2 milijarde kuna i borbe protiv korupcije nisu bile zadovoljavajuće, ali su ipak ukazale na to da se zna od kuda treba početi, ako se želi promijeniti percepcija običnog čovjeka, da je "elita" nesposobna i korumpirana te spriječiti moguće negativne reakcije, koje se ne će zaustaviti nikakvim frazama ili propagandom, nego isključivo konkretnim mjerama i pravim primjerima. Trenutak zahtijeva mnogo radikalnije mjere i mnogo veću ozbiljnost, kako bi se postigao nužni konsenzus i dobila podrška za poduzimanje neminovnih i bolnih mjera, jer sve ukazuje na to da će gospodarska kriza trajati i da tehničke mjere nisu i ne će biti učinkovite, ako nisu popraćene promjenom načina života.

Trenutak zahtijeva novo vrednovanje rada, svijest o tome da se ne može trošiti više nego što se privređuje ili zaradi, da se ne može živjeti od pozajmljenog novca, da nema čarobnog štapića i stoga valja otkriti ponovo neke stare, ali trajne vrijednosti, kao što su na primjer štednja i skromnost, te se obračunati s nekim novim, ali prolaznim protuvrijednostima, kao što su na primjer rastrošnost i materializam općenito. Nužno je jasno prepoz-

darskim elitama. Ti mediji su pravi prenositelji ekonomskoga materijalizma i etičkog relativizma, koji se nalaze u samim temeljima današnje gospodarske krize, oni su glas spomenutih interesnih grupa i promoviraju njihove interese. Kroz ovu krizu smo svi jasno vidjeli, da su svi mitovi koje su pomoću medija stvorile političke i gospodarske elite - neistiniti, a uvjeren sam da će u narednom razdoblju pasti i mnogi drugi mitovi.

kaza bez odštete ili sa što manjom odštetom, ili za zapošljavanje samo na određeno vrijeme, a manje je vjerojatno da će tražiti dodatno osposobljavanje nezaposlenih prema potrebama radnog tržista, da bi se mogli ponovno zaposliti ili na druge načine pokušati ublažiti posljedice onoga za što su i sami suodgovorni. Ni sam siguran ni u to da će na primjer potaknuti visoko obrazovanje ili nove tehnologije, koji su nužni za pokretanje ili povećanje proizvodnje. U biti, već su dali do znanja da ne kane dijeliti nevolje s nama i da se to njih ne tiče, i to prilično agresivno. Sindikati u Hrvatskoj ne postoje, osim kao produžena ruka nekih političkih opcija. Iznimke samo potvrđuju pravilo.

Dakle, ukratko, predstoji borba za mjere koje će dovesti do realne promjene današnjeg ekonomskog modela, koje ne podrazumijevaju manju socijalnu zaštitu radnika koji su ionako već previše nezaštićeni od maltretiranje svih vrsta. To zahtjeva čvrstu podršku svim koracima koji se budu poduzeli u tom smjeru, i čvrstu opoziciju svim koracima koji se budu poduzeli u suprotnom smjeru. Nikoga se ne smije podržati ili kritizirati unaprijed, nego isključivo prema njegovim djelima.♦

New York, 2009.

nati razliku između privida i stvarnosti. Nužno je pokrenuti proizvodnju. To smo čuli bezbroj puta od članova "elite", osobito od onih koji nisu nikad proizveli ništa osim spletke i intrige, i čiji "uspjesi" su bogato financirani iz proračuna. No bez obzira na njih, pokrenuti proizvodnju je za Hrvatsku važnije od ulaska u NATO ili EU, jer bez vlastite proizvodnje čak i ako uđemo u te organizacije naš položaj će biti nikakav.

Većina utjecajnih medija u Hrvatskoj su pretvorili NATO i EU u mitove, osobito EU, stvarajući lažni dojam da će samim ulaskom Hrvatska riješiti sve svoje probleme i da ništa ne možemo napraviti sami za poboljšati situaciju. Ovo je vrijeme da shvatimo kako ih ne treba doživljavati previše ozbiljno, jer takvi mediji uglavnom prenose interese svojih vlasnika koji su vjenčani s političkim i gospo-

Ono što možemo uočiti u ovoj krizi, jest to da je ekonomski model temeljen na špekulacijama nekretninama i na pretjeranoj potrošnji, koju su banke obilato podržale s blagoslovom svih vlada svih boja, teško poražen. Također smo uočili da veća deregulacija tržista i manja kontrola od strane nadležnih ne znaće veću učinkovitost niti veće blagostanje na duljii rok, nego baš obrnuto. Znamo, a to smo znali i prije krize, da će najoštećeniji opet biti radnici, osobito oni koji će izgubiti svoj posao, ali također i oni koji će ga zadržati, gledajući kako se njihovi radni uvjeti pogoršavaju, uglavnom kroz nepovoljne ugovore, zamrzavanjem ili smanjivanjem plaća, povećanjem radnog vremena, itd., što će se između ostalog negativno odražiti na obiteljski život.

Poslodavci i neki dužnosnici će vjerojatno iskoristiti situaciju za dijeljenje ot-

ZAŠTO

*Zašto sam Hrvatsku gledao
sa suzom u oku -
ranu duboku?*

*Zašto me iznjedrila zemlja
za kojom se samo plače
Zašto me domovina majka
prima kao nahoće*

*Zašto su pjesme
tužnije od plača
Zašto je domovina prepuna drača?*

*Zašto su zarasli puti?
Zašto staze?*

Zašto

Ivan DUJMOVIĆ

PATOLOGIJA JEDNE ZLOČINAČKE IDEJE

Represivan i zločinački karakter komunizma opće je poznat ne samo ljudima koji su živjeli u takvome sustavu, kao što je to bio slučaj sa stanovnicima bivše Jugoslavije ili Sovjetskog Saveza, nego i svekolikom čovječanstvu. No usprkos tom saznanju, usprkos toni knjiga, studija, dokumenta i svjedočenja, koji vrlo jasno prikazuju komunističke zločine, usprkos više od 100 milijuna žrtava koje je komunizam do danas prouzročio (**Stephane Courtois**, *Crna knjiga komunizma*, 1999.), javna rasprava o ovome zločinačkom fenomenu nešto je od čega se uporno zazire. Začudo, i danas, kada su svim političarima i intelektualcima puna usta demokracije, tolerancije i ljudskih prava, rasprava o ovoj problematici i dalje je *tabu* tema. Nemoćuće je ne zapitati se, koji je tomu razlog? Zašto žrtve komunističkog terora do danas nisu doble pravnu niti moralnu zadovoljštinu? Zašto se komunističke zločince i u današnjem demokratskome sustavu, koji proklamira jednakost svih pred zakonom, i dalje amnestira? Hoće li zločini komunizma ikada biti sankcionirani? Pitanja je zasigurno veliki broj.

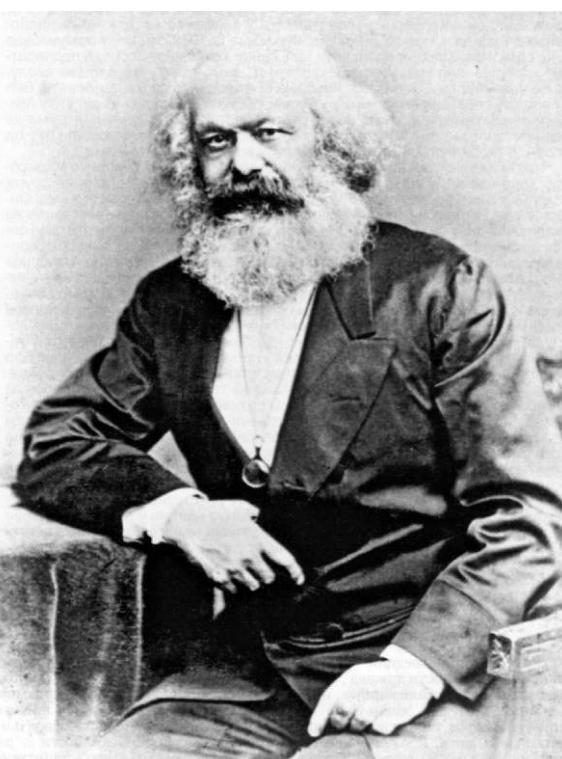
Razloge misterioznog ekskulpiranja komunističkih zločina i zločinaca možda je najbolje potražiti u teoretskim postavkama same komunističke doktrine. Dok je nacional-socijalizam s jedne strane otvoreno pozivao na isključivanje određenih «nepočudnih» društvenih elemenata i skupina, i to na temelju njihove nacionalne pripadnosti, komunizam se s druge strane deklarirao kao humanistička ideologija prepuna ljubavi i brige za cijeli ljudski rod. Time je komunizam, dugoročno gledano, već u samome početku stekao prednost pred nacional-socijalizmom. Jer uvijek će neki komunist moći kazati: zločini u SSSR-u ili Jugoslaviji predstavljaju devijaciju od komunizma; ti zločini - iako su počinjeni u ime komunizma - nisu komunizam, već zloporaba jedne plemenite ideje, dočim je praksa nacional-socijalizma jednaka njegovoj teoriji. No je li to baš tako? Je li komunizam čak i čisto teoretski gledano plemenita i dobra ideja? Čitajući službenu komunističku historiografiju, koja neodoljivo sliči

Piše:

Davor DIJANOVIĆ

hagiografijama bivših hrvatskih komunista, titoista i praksisovaca, doista je moguće steći takav dojam. No kada se zagrebe dublje ispod površine, stvar je ipak sasvim drugačija.

U *Manifestu komunističke partije* vrlo jasno stoji: »Komunizam ukida vječne istine, ukida religiju, moral, proturječi

Karl Marx

cjelokupnom dosadašnjem povijesnom razvitku» (**K. Marx, F. Engels**, *Manifest komunističke partije*, Mladost, Beograd, 1973). Ukoliko komunizam ukida religiju i moral te proturječi cjelokupnomu dosadašnjem povijesnom razvitku, logičnim se nameće pitanje: na koji način komunizam misli postići te ciljeve? Mirnim ili nasilnim putem? Kako je i službeno poznato, komunistički prevrat pretpostavlja revoluciju. Engles je revoluciju definirao kao akt u kojem jedan dio stanovništva nameće svoju volju drugome pomoći »pušaka, bajoneta i topova». Već ovdje jasno vidimo kako su komunistički snagatori poput **Lenjina**, **Trockog**, **Staljina** ili pak **Tita** mogli u marksističko-engelsis-

tičkoj filozofiji vrlo lako pronaći teoretsku legitimaciju svojih nasilničkih postupaka. No što je s onim društvenim elementima koji će se protiviti revoluciji? Što s »kontrarevolucionarnim« i »reakcionarnim« elementima? Engels je u tom pogledu vrlo jasan: »Sljedeći svjetski rat ne će učiniti samo da reakcionarne klase i dinastije nestanu s lica zemlje, nego će učiniti da svi reakcionarni ljudi nestanu s lica zemlje. I to je napredak» (F. Engels, *The Magyar Struggle*, January 1849., navedeno na: www.marxists.org).

Reakcionarni elementi za komuniste su dakako bili kler, buržoazija, nacionalisti s obzirom na anacionalno-internacionalni karakter komunizma, ali i svi oni koji bi svojim znanjem ili inteligencijom mogli komunističkim liderima predstavljati potencijalnu opasnost pri osvajanju vlasti. Stoga ne treba čuditi kako je upravo pravoslavni kler bio prva meta Lenjinovih čistki u Sovjetskome Savezu. Komunisti, sukladno Marxovoj krialici »religija je opijum za narod», žele narod poštoto-poto oslobođiti utjecaja svećenstva te započinju brutalne likvidacije i ubojstva. Samo do 1922. Lenjina poljica likvidira 2691. svećenika, 1962 redovnika i 3.447 redovnica (**Juraj Batelja**, *Crna knjiga o grozovitostima komunističke vladavine u Hrvatskoj*, 1999.) Bolje nije prošao ni katolički kler u Hrvatskoj, gdje partizani likvidiraju više od pet stotina svećenika, redovnika i časnih sestara. U svome krvavom piru hercegovačkog franjevcu **Stjepanu Naletiliću** partizani su ispekli na ražnju (*Glas Konci-la*, 24. 7. 2005). Tisuće svećenika i redovnika komunisti brutalno likvidiraju i u Španjolskoj. Komunisti u Sovjetskom Savezu, Jugoslaviji i drugim zemljama komunističkoga državnog terorizma pritom su samo vjerno izvršavali Engelsov zahtjev, po kojemu svi reakcionarni elementi moraju nestati s lica zemlje. Drugim riječima: takvi zločini ne predstavljaju nikakvu zloupotrebu komunističke ideje, već njezinu jasnu provedbu.

Nema sumnje da su komunistički teoretičari i praktičari ovakvim postupcima nadahnuli kasnije i naciste i fašiste. Po vr-

stama nasilja i tehnikama mučenja, komunisti i kasnije fašisti nisu se bitno razlikovali. Koncentracione logore komunisti koristili mnogo prije nego što se Hitler pojавio u Njemačkoj. A i propaganda i kriminalizirajući izrazi koje su rabili ovi sustavi, po svojoj su gadosti vrlo slični.

No, nisu komunisti likvidirali isključivo svoje političke i ideološke protivnike. Likvidacije, denuncijacije i čistke bile su vrlo česte i među samim sljedbenicima komunizma. Dovoljno je prisjetiti se kako je Staljin, da bi se dograbio vlasti, dao likvidirati sve sljedbenike Lava Trockog, tzv. trockiste. Sličnu metodu osvajanja vlasti primjenjuje i Josip Broz Tito koji u Moskvi kao agent Kominterne prokazuje i daje likvidirati više od osam stotina jugoslavenskih partizana i socijalista (*Silvin Eiletz, Titove tajanstvene godine u Moskvi 1935.-1940.*, 2008.). Nepovjerenje, denuncijacije i čistke imantentne su komunističkome načinu vladanja i temelj su njegova opstanka. To je i razumljivo, s obzirom na to da je komunizam proklamirao jednakost svih ljudi; ako smo svi jednaki, tada za likvidirane ne će biti problem naći zamjenu!

Jedan od ciljeva komunizma, koji se često prešućuje ili pak objašnjava «povijesnim kontekstom», predstavlja i ukinanje obitelji: «Ukidanje obitelji! Čak i krajnji radikali zgražaju se zbog ove sramne namjere komunista» (K. Marx, F. Engels, *Manifest komunističke partije*). U nekim je komunističkim zemljama bilo pokušaja nasilnog ukidanja obitelji, ali su se ti pokušaji izjavili. No unatoč neuspjenoj provedbi, ovaj cilj komunizma nikako ne treba smetnuti s uma. Jednako tako ne treba smetnuti s uma i to da se komunizam zalaže za ukidanje, tj. Engelsovim riječima – «odumiranje» države, što je i logično s obzirom na internacionalni karakter komunizma. Ova dva cilja komunizma – ukidanje obitelji i ukidanje države – nisu se ostvarili. Ni obitelj niti država nisu «puškama, bajonetama i topovima», tj. nasiljem bili ukinuti. No osim revolucije uz primjenu fizičke sile i represije, moguća je i «meka» revolucija nenasilnim sredstvima.

Koja je to nova revolucija, koji su njezini akteri i kojim se instrumentima ona služi?

Erich Fromm, inače član marksističke Frankfurtske škole, kao pobedničke

revolucije našeg stoljeća navodi žensku, dječju i seksualnu revoluciju: »Kako je politička revolucija XX. stoljeća, ruska revolucija, propala (...), pobjedičke revolucije našeg stoljeća su, iako se još nalaze u početnim stadijima, ženska dječja i seksualna revolucija. Njihove principe je već prihvatala svijest velike većine pojedinaca, a stare ideologije svakim danom postaju sve smješnije» (Erich Fromm, *Imati ili biti*, 2004). **Herbert Marcuse**, također član Frankfurtske škole, novim akterima revolucije, koji će zamijeniti radništvo, naziva studente, manjine i nove društvene marginalne skupine. Revolucija 1968., čije je temelje dala Frankfurtska škola, i započela je studentskim nemiri-

Jedan od članova Frankfurtske škole, sociolog **Wilhelm Reich**, izrijekom se je zalagao za uništenje obitelji pomoću «agresivne seksualne izobrazbe u najranijoj dobi», dok drugi član **Theodor Adorno** obitelj smatra fašizmom «jer joj je izvoriti u tradicionalnoj kulturi» (**Patrick J. Buchanan, Smrt Zapada**, 2003.). Fromm pak zagovara matrijarhat, jer je «obitelj koja se zasniva na pravu oca zatvoren individualni organizam», dok «matrijarhalna obitelj sadrži svojstveno univerzalni karakter koji stoji na početku razvoja i razlikuje materijalni život od višeg duhovnog života» (Erich Fromm, *Anatomija ljudske destruktivnosti, Prva knjiga*, Zagreb 1989.). Frommovo zagovaranje

V. I. Lenjin i Felix E. Dzeržinski, šef zloglasne Čke

ma, a upravo nakon te revolucije dolazi do masovne popularizacije feminističkih i homoseksualnih pokreta. To će kasnije dovesti i do legalizacije homoseksualnih brakova u mnogim zemljama (Nizozemska, Švedska, Španjolska itd.). Legaliziranje takvih brakova neminovno braku oduzima tradicionalno značenje i obezvrjeđuje ga, a brak je prvi prag obitelji. Vrijedi se stoga zapitati, ne vodi li legaliziranje takvih brakova, kao i zahtjevi pojedinih militantnih feministica (koje smatraju da je brak «institucija nastala na silovanju»), dugoročno do komunističkog cilja ukidanja obitelji? Jer konačno: popularizacija takvih pokreta došla je upravo iz marksističkog centra – Frankfurtske škole.

matrijarhata umjesto patrijarhata nije drugo nego «proturječenje cjelokupnom dosadašnjem povijesnom razvitku» i jedno od sredstava za uništavanje obitelji.

Strategiju za vođenje te nove marksističke revolucije dao je Reich: »Djelu treba za politički interes odgajati prihvatanjem seksualnih interesa i zadovoljavanjem njihove znatiželje: moraju dobiti onaj nepokolebljivi osjećaj koji im ne može dati politička reakcija. Time će se ona masovno pridobiti i u svim zemljama imunizirati od crkvenih upliva i – a to je najvažnije – duboko osjećajno vezati uz revolucionarni pokret (W. Reich, *Masovna psihologija fašizma – Uz seksualnu ekonomiju političke reakcije i proletersku seksualnu politiku*, Zagreb, 1999.).

Dovoljno je prelistati dnevne novine ili internetske portale, kako bismo jasno vidjeli da je revolucija koju marksist Fromm spominje («ženska, dječja i seksualna» revolucija), a za koju Reich daje strategiju, vrlo uspješno provedena. Pornografija, otvoreno promoviranje seksa prije braka, homoseksualni i feministički zahtjevi, svakodnevni su repertoar u svekolikome ljevičarskome tisku. Jasno je, da su marksisti upjeli i u svome naumu da djecu imuniziraju od crkvenih upliva. Kada se pokidaju moralne granice i vrijednosne brane, manipulacija postoji mnogo lakša.

Iz svega je navedenog razvidno da se komunistički ciljevi ne moraju nužno ostvarivati nasiljem, već ih je moguće ostvariti i nenasilnim metodama. Jednako tako, govoreći o ukidanju države, vidljivo je da današnji globalni kapitalizam i silne integracije i asocijacije mrve državne suverenitete i vode ukidanju države (što je komunistički cilj), mnogo efi-kasnije nego nekada Staljinove vojničke trupe. Metode se mijenjaju, no cilj ostaje isti. Konačno, ako se pogleda profil vladajućih političara ne samo u Hrvatskoj, nego i diljem Europe, može se jasno vidjeti kako je riječ o bivšim marksistima, šezdesetosmašima, maoistima ili u hrvatskom slučaju titoistima i skojevcima. Njihovo prihvatanje liberalnog kapitalizma, demokracije i ideologije ljudskih prava ne treba čuditi. Oni su samo shvatili kako današnji liberalni kapitalizam efikasno vodi do ukidanja država – komunističkog cilja, dok različiti pokreti koji svoju legitimaciju nalaze u ideologiji ljudskih prava, tj. u sveopćoj ljudskoj jednakosti (pandan nekadašnjem komunističkom egalitarizmu!) učinkovito napadaju obiteljsku cijelu. Ovdje dakle treba tražiti dio razloga zašto se i danas političari i intelektualci benigno odnose prema komunizmu, unatoč milijunima žrtava koje je on prouzročio, i zašto ga smatraju «dobrom idejom».

Jedan od razloga zašto se o komunističkim zločinima i danas šuti, svakako je i činjenica da se komunistički SSSR nakon Drugoga svjetskog rata našao na pobjedičkoj strani. Time je komunizam zakupio svojevrsnu «antifašističku legiti-

maciju», kojom je kasnije nemilosrdno opravdavao svoje zločine. Svako i najmanje spominjanje komunističkih zločina u SSSR-u automatski se proglašavalo fašizmom. A tko si je nakon rata mogao dopustiti da bude proglašen fašistom? I dan-danas, kad se počne malo više isticati zločine komunista ili savezničke zločine, lijevo-liberalni mediji to nazivaju revitalizacijom fašizma ili povijesnim revizionizmom koji umanjuje fašističke zločine.

U hrvatskom pak slučaju stvar je još dodatno komplikirana. Iako je Jugoslavija nakon 1948. slovila kao neutralna zemlja, ona to stvarno nije bila. Nakon 1948. Ju-

ključni razlog zašto se i danas ne želi maknuti trg ovoga neprijepornog zločinca. Ne treba zaboraviti da bi uklanjanje Titova trga, i s tim u svezi osuda njegovih zločina, doveli do pitanja, što su zapadni Saveznici znali o komunističkim zločinima u Jugoslaviji. Je li Bleburga, Jazovke, Teznog ili Hude Jame moglo biti, a da saveznici nisu za njih znali? Vrlo teško.

Otkriće protutenkovskog rova u Teznom 2007., gdje - prema slovenskom povjesničaru Joži Dežmanu - leži 15.000 žrtava i otkriće masovne grobnice u Hudoj Jami, neumitno su uzburkali duhove u sumurnoj hrvatskoj političkoj arenii. Čak i

sami partizanski zločinci, poput **Sime Dubajića**, progovaraju o partizansko-komunističkim zločinima. Spominju se konačno i imena ljudi u Hrvatskoj koji su sudjelovali u komunističkim likvidacijama. Tako član HHO-a **Ivan Zvonimir Čičak** izrijekom proziva **Josipa Manolića** i **Josipa Boljkovca** za zločine nakon svršetka rata, a predsjednika **Mesića** optužuje da ih štiti (*Večernji list*, 8. 4. 2009.).

Sve će ovo zasigurno dovesti do intenziviranja rasprava o neprijepornim zločinima Josipa Broza Tita i potrebi konačne dekomunizacije Hrvatske. No pitanje je, hoće li postojati politička volja da se komunističke zločine i zločince osudi. Premda se u medijima često ističe da se treba okrenuti budućnosti, to je apsolutno nemoguće dok se ne raščisti s prošlošću. Sve dok se u Hrvatskoj bude prelazilo preko komunističkih zločina i slavilo komunističke zločince, to će generirati nove podjele i kočiti napredak na materijalnome i, što je i bitnije, na duhovnome planu. Komunizam ne samo da je zločinački sustav u svojoj praksi, nego je zločinački i u svoj teoriji. Sama bit komunizma zločinačka je. Komunizam je, kako su ga pisici *Crne knjige komunizma* definirali, «kultura nasilja» i «najužasnija varijacija totalitarizma, državnog terorizma i monopartijskog volontarizma u povijesti ljudskog roda».

Stoga poručimo drugovima, da je bilo dosta maltretiranja i pošaljimo njihove zločinačke ideje u ropotarnicu povijesti. •

Josip Broz, ponajbolji učenik "genijalnog vođe" J.V. Staljina

goslavija postaje euroatlantska tvorevina u interesu zapadnoga vladajućeg establišmenta. To je jasno pokazao i sprovod Josipa Broza Tita, na kojemu se skupila sva zapadna svita. To također pokazuje i inzistiranje zapadnih političara na očuvanju Jugoslavije devedesetih godina, dok s druge strane isti ti političari žurno rade na demontiranju komunističkog SSSR-a. Novija istraživanja također pokazuju da je Tito prije svojih tajanstvenih godina u Moskvi bio u Lodonu, a to je tema koju još valja podrobno istražiti. Posljedice takvoga latentnoga prozapadnog usmjerenja Jugoslavije osjećaju se i danas: dok i Staljin i Ceaușescu danas slove kao zločinci, Tita se i dalje slavi. Ovdje leži

TVOJA SLOBODA JE MOJA SLOBODA !

„Nasilje nad slobodom nasilje je nad čovještvom, nasilje nad čovještvom nasilje je nad Bogom.“

Iz vječnosti prodrla je ona u vrijeme, spojivši Nebo i Zemlju, Stvoritelja i čovjeka, sa sobom je povela Odgovornost, kako se nitko bez zasluge ne bi okitio vijencem njene slave. Kada čovjek teži slobodi on se uprisutnjuje u čovještvu, a kada je odbacuje on pada u bestijalnost.

Čovjek od početka vremena kao da ratuje sa slobodom, ta mogućnost izbora donosi mu radost, a nerijetko ga dovodi do očaja, odnosno ropstva. Sloboda uistinu daje krila čovjeku, no tu je i teret: što idemo više u njezina prostranstva, teret je sve teži. Zbog tereta čovjek se znade spatknuti, pasti. Tada ga ona ga miluje i hrabri da se podigne, te mu ulijeva snagu da ponovo zaplovi njenim beskrnjima.

Sloboda nije apstraktna, ona je iminentna čovjeku, ona je konkretna zbiljnost, ona je dah Božji u nama, ona je Duh ljubavi koji puše u svim smjerovima. Krepostan čovjek uvijek zaziva njeniime, blaženici nose njen barjak, a heroji polažu svoj život za nju.

Sloboda nije tjelesna, ona je bestjelesna i bezvremenska, ona nije pobuda tijelu, nego ljubavi. Prožimlj je nadnaravna ljepota; ljubav, dobrota i istina; čistoća, pravda i razum; snaga, mudrost i znanje.

I prije nego se dogodio čovjek, u svemiru je vladao red, red planeta, red stvorenja, red materije, žive i nežive. Prva bica imala su također jedan vid slobode, ali ta sloboda nije bila slobodom prvog reda. Da u čovjekovo srce nije ulivena sloboda, postojalo bi biće nalik njemu, po tijelu, a po svemu drugome ravnopravno medvjedu, slonu, mrvu i drugim životinjama.

Takva nesavršena sloboda upotpunjava baš nagon za hranom, životom, određanjem vrste, ona ne bi dosezala u vječnost, završavala bi u tijelu. Onoga trenutka kada je Sloboda napunila čovjekovo srce, kada mu je svijest otvorila duhovne oči, i kada je razum uzviknuo „ja jesam“, čovjek je užvišen kao vrhovna vrijednota svemira.

Donijela je ona čovjeku obilje vlasti i prava, probudila mu strasti, jer on sada postade gospodarom svemira, zemlje, mora, kopna, rijeka i planina, kao i svega živoga. Kako to bijaše savršena sloboda koja se izli u nesavršeno biće-čovjeka, us-

Piše:

Ivica PATRLJ

postavljena je „kontrola“, kroz sustav vrijednosti i vrjetnotu. Naime, sloboda nije dana da se sami kupamo u njoj, već da se dijeli i uprisutnjuje u život zajednice. Sloboda se mora dijeliti, izlijevati oko čovjeka, prema drugom čovjeku, prema prirodi, prema svemiru. Samo tako ona ispunja svoj smisao. Potpuno ostvarenje slobode uvijek se događa posredno preko drugoga. Vlastitu slobodu pronalazimo kada se samoostvarimo u tuđoj slobodi. Koliko god to paradoksalno zvučalo, potrebno je otiti od sebe da bismo pronašli sebe.

Samoostvarenje nije zatvaranje u sebe, nije iskorištavanje drugih za sebe, ono je transcendiranje sebe za druge.

Slobodu smo primili bez napora, nezasluženo, tako ju treba davati, besplatno i nesebično. Ona je onaj talent koji primisimo na početku života, kojega trebamo sačuvati i umnožiti kroz život za vječnost. Ako je ona nezasluženi dar, to ne znači da ćemo je baštiniti kroz vrijeme, dakle, sposobni smo biti slobodni, prije svega biti slobodni od neslobode. Iz toga razloga, proporcionalno pravu raste i dužnost, odnosno odgovornost za slobodu. Čovjek je dužan biti slobodan, dužan je u ime slobode boriti se protiv okova ropstva, dužan je štititi istinu, dužan je ljubiti, dužan je težiti k mudrosti i pravdi.

Svi smo pozvani na slobodu, kao što je Nazarećanin govorio, pozvani smo na svetost života kroz dohvatljuvu slobodu. Ona je dohvatljiva za sve ljude neovisno kojem vremenu, sustavu, vjeri, rasi, narodu, staležu, spolu pripadali. Zar i naši sveci poput Nikole Tavelića, Leopolda Mandića i mnogi drugi, znani i neznani, nisu bili samo ljudi od krvi i mesa, koji su u slobodi dohvatili svetost života? U slobodi su postali slobodni od nereda, slobodni od bogatstva, slobodni od očaja, slobodni od straha za sutra, slobodni od kritika, slobodni od progona, slobodni od oštice noža itd.

Sloboda je uvjetovana mogućnošću izbora. Od onih najbanalnijih odabira u kojima biramo između Dobra i Zla, do odabira između dobrog, boljega i najboljega, sve do odabira kada između dva zla tražimo manje.

Sloboda je usko povezana sa spoznajom koja ujedno determinira odgovornost, pojednostavljeni, bez spoznaje nema odgovornosti.

Spoznanja vodi prema ispravnim odlukama slobode.

Po unutarnjoj subjektivnoj slobodi utemeljene na moralno čudorednim principima događa se i objektivna sloboda, ona se manifestira kao politička i pravna sloboda. Unutarnja i vanjska sloboda su u interakciji, nemoguće je da postoji socijalno, politička, ekonomski, pravna sloboda koja se događa i razvija izvan unutarnje slobode. Tako i danas u svijetu imamo paradoks po kojemu se stalno proklamira sloboda izvan čovjeka, sloboda koje se ne izljeva iz njegove nutrine, već iz njegove vanjštine. Zato danas u svijetu prevladava apstraktna sloboda koja je najčešće u službi politikantstva, manipulacija, izrabljivanja, ona ne ruši diktature već uspostavlja Novo doba (New Age) bez slobode.

Gdje su danas sinovi i kćeri slobode?

Oni trpe svojevrsno izgnanstvo, uzeli su breme modernoga čovjeka, njegov kučavičluk, izdaju i podaništvo; nose ga na brdo Istine, ne da bi mu pokazali sramotu, nego da opet zaplovi beskrajnim prostranstvima slobode. Sinovi i kćeri slobode žive u „svijetloj tamni“, dok se čaša ne prelije, nakon koje predstoji posljednja bitka za Čovjeka.

Oboružat će se On i Ona s onim što svijet zove slabost, a to je: ljubav prema Bogu i Čovjeku; ljubav prema Istini i Pravednosti; ljubav prema Domovini i Narodu iz kojega potječe; ljubav prema svim narodima. Ustat će iz svakoga naroda, Portugalic, Španjolac, Talijan, Nijemac, Englez, Hrvat, Rus, Poljak i svi drugi Europski, ustati će Amerikanac, Brazilac, Argentinac, ustati će Izraelac, Iračanin, Turčin, ustati će Sjever i Jug, Istok i Zapad, jer u svakom narodu još živi Čovjek.

Otkopat će Čovjek iz krvlju natopljene zemlje snove svojih predaka o svetosti slobode i zauzetosti za dobro svoga naroda.

Uprijet će Čovjek pogled k nebu, tražeći znak potvrde koji će u obliku ognja sići na zemlju, a glas iz pustinje će klicati: „Ne možete nam ukrasti Slobodu“.

Da! I pobuna je časna, kad je tjera sloboda.

Čovjek će se pravdom protiv nepravde boriti, ljubavlju protiv mržnje, mudrošću

PISMA IZ ISTRE

iz Sabora, vero bin. Ča će vraga tamo, kad ud njih nima nikakove koristi. Molin vas lipo, rečite vi meni, ud kad postoji uvi naš Sabor, da li je ikada ikakov prijedlog, amandman, ud opozicije prihvaćen? Nikad! E, pa onda! I ne samo to! Ta naša opozicija, oporba, kako ćete, je na primjer upozoravala na dolazeću križu. Ma ne, ma kakvi, koja kriza, poli nas još ni krize, je odgovorija uni debeli ministar z unin čekinjami na glavi I pod nosom. Ja san mu deboto i povirova, vero san! Na Zapadu su počele propadati banke. To se nas ne tiče jer... nimamo svoje banke. A na to da propadaju poduzeća i radnici ustaju prez dela smo se već navikli. Još ud doba privatizacije! Niš novega! Pak je oporba pokrenula pitanje rebalansa državnega proračuna. I jopet je uni čekinjavi debeljko, ma ne, ma kakvi, ča sad jopet pi.dite vi u oporbi. Kriza i rebalans će biti kad mi na vlasti to rečemo! I točka!

Inšoma, iz svega rečenoga je razvidno da uva naša država velike šolde nenamjenski i neracionalno troši i na velike plaće i mirovine nepotribnih oporbenih saborskih zastupnika! I zato hi pod hitno triba iz Sabora izbaciti i poslati da ništo korisno delaju. A ne da se tamo zajebavaju z replikami na replikine replike repliku!

E! A drugi korak bi bila izbaciti iz Sabora i zastupnike vladajuće većine! To bi bila još veća ušteda, jer hi je još više! Zašto? Jopet van moran objašnjavati uno ča je jasno! Rečite vi meni, lipo vas molin, dali ste ikad ud kad postoje Sabor i Vlada zapazili bilo kakovo nesuglasje izmrež stavova zastupnika vladajuće koalicije i stavova njihove vlade? Naravno da niste! E pa onda koji će k..ac i oni u Saboru!!! Ukinimo cili Sabor i neka Vlada vlada! Ionako vlada!

A izbori? E, i o ten bi valjalo razmisliti. Nikada, uzdavna san bila je čuva da je na jenen zidu (to je bilo još za vrime komunističkoga pakla), osvanuva grafit: "KAD BI IZBORI IŠTA MOGLI PROMIJENITI, I NJIH BISTE UKINULI !!!"

O grbu, himni, tovaru i kako su...(!) Maru!

Inšoma, kako stvari stoje, tribat će nam novi grb i himna! Zašto grb? Šahovnicu! Zato ča ne znamo igrati šah! Naši su igrači... paceri! Mali, brižni, jadni, smradni, gadni Janezi hi matiraju kad god se domisle! Pak bin ja pridložija novi grb. Namisto cilega unega životinjskoga carstva i

Piše:

Blaž PILJUH

une šahovnice z prvin črlenin poljen, bin vraga... tovara! Da, da, tovara! Ma ča me vraga pitate zašto! Tar je svaken tovaru jasno, osin uvin našin tovarima na vlasti, da nas Europa još ne će... u Europu!

Ča nan lipo nisu bili rekli da će Hrvacka biti lokomotiva zapadnega Balkana. A to znači da ćemo doći u Europu vučući za sobon... vagone! Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju, Bosnu (ako se dotad ne raspadne)! Pa, da! Ča se čudite? Ter ćemo i u NATO zajedno z Albanijon!

Triba stvarno biti tovar, pak ne viditi da nas dosad niti jedan ustupak ni doveja ma nanke jedan korak bliže toj Europi! I da ne će ni ubuduće, koliko god budemo i dalje ud sebe...delali tovare!

Ča san još stija reći? A, da! Himna! Iman jedan jako dobar prijedlog, vero

iman! Ja bin za našu hrvacku himnu izbara unu našu hrvacku narodnu pismu "Opel momci oko Mare, daj nam Maro, daj!" I sad van jopet moran objašnjavati zašto!

Inšoma, uta Mara je prid napaljenin na pasnicima korak po korak popuštala. Te će hi puštiti u hižu, ali ne i u sobu, pak će u sobu, ma ne u postelju, pak će na postelju, ma ne će na se, pak... zna se! E, a tako je i uva naša Hrvacka - Mara, najprije izručila Haagu bosanske Hrvate, pak hrvacke generale, pak odustala ud ZERP-a, pak... Pak će je na kraju naguziti kako i unu tamo Maru!!!

I? Van je jasno sad zašto bi za uvu našu hrvacku državu, takovu kakova je, bija primjereni grb z tovaron i himna "Opel momci oko Mare!" Nadan se da je!

Iman ja zapravo još bolji prijedlog. Triba Europsi zapivati: "Zbogom, neharna dušo!" I pokazati joj... "Bosanski grb"! Evo vam ga na!!!•

Istarski prizor 1946. (Ližnjan, foto Toša Dabac)

"ANTIFAŠIZAM" U RIJEČI I SLICI (IV.)

se vidi i zna da u velikoj svjetskoj politici mi Hrvati želimo stajati uvijek uz Rusiju...»

(Antun Radić)
13. III. 1905.

Ukinuto ograničenje kretanja na teritoriju Jugoslavije

BEOGRAD, 4. rujna. — Prema stanju u zemlji, a i u vezi predstojećih izbora savezno Ministarstvo unutrašnjih poslova saopćava:

Od 6. o. mjeseca ukida se ograničenje kretanja na teritoriju Demokratske Federativne Jugoslavije i dozvoljava se kretanje građanima bez propusnica (dovoljno je da građani imaju kod sebe svoje lične isprave).

Ministar unutrašnjih poslova Demokratske Federativne Jugoslavije: Vlada Zečević v. r.

Američki ekonomski stručnjaci u Jugoslaviji

BEOGRAD, 4. rujna. — Član američkog kongresa Christian Herter iz Massachusettsa, član prehrambenog odbora američke skupštine i dr. Albert Viton, predstavnik ureda za poljoprivredu stigao je u Jugoslaviju.

patnje
smanj
Kad s
rišta
disali
švapsi
majke
mitral
smo i
još od
djelo
Ustan
strani
smo s
u naš
nas je
vlasti
sanj i
su bil
narod
dinilo
drugi
s ost
ime i
ne sa
talijan
nu 19
vo taj
čelo s
lja ne
da, a

Lijevo: *Vjesnik*, god. 5./1945., br. 117, 5. rujna 1945., 3.

rukovodioci, generalissimus Staljin i Vjačeslav Molotov, istinski zaštitnici pravde i slobode naroda jugoslavija!

Dolje: *Vjesnik*, god. 6./1946., br. 331, 20. svibnja 1946., 1.

INIJE

blistavo, šareno, kao što su šarene i riječi onih, koji su stajali iza ovakva stvaranja na naš teritorij značili su krv, uništavanje. Obrnuto, niti u jednom razdoblju nismo povištjili — pa i onda, kad smo bili jači — ne mogu se naši postupci ni izdakla meritri se protivničkim. Jer smo mi našu kulturu nosili u sebi, kao sastavni dio svojih bića, a ne na jeziku i u spoljašnjim nekim označama, koje znadu biti čista laž.

Pripajanje Juliske Krajine Jugoslaviji tražimo i u ime zdrave pamet. Mi protiv Talijana kao naroda nemamo ništa. Od njih smo u prošlosti naučili i koješta vrijedno. Imamo njima davnih pojedinaca. Od različitih imperialističkih pokušaja svojih vlastodržaca stradao je i sam talijanski narod. No hoćemo, na ovom našem tlu, da budemo potpuno vojni. Ako već jednoma imata na ovom području, koji obuhvaća Istru, Trst da zavladala mir, onda je prvi vjet za to, da između nas i Talijana ne bude uzroka ni za kakve skope. A mi ne možemo ni u kome učaju da se sprijateljimo s pokušašma prijedloga, po kome bi i opeko stotinu tisuća naših ljudi talo u granicama Italije. Najgora rješenja, koja hoće da tobožeđu kompromisa, a u stvari se ov te tobožnje kompromise nastoji ovuci nepravdu u korist jedne strane. Najgora su rješenja ujedno, a, koja ne zadovoljavaju nikoga, predložene linije ne zadovoljavaju De Gasperija, kao nosioca staroga talijanskog imperializma. Još manje mogu zadovoljiti nas, koji traži-

Zahvalnost naših naroda bratskom Sovjetskom Savezu

BRZOJAVNI POZDRAVI GENERALISSIMUSU STALJINU I VJAČESLAVU MOLOTOVU

ZAGREB, 19. svibnja. — Radnici i namještencici Nakladnog zavoda Hrvatske poslali su Vjačeslavu Molotovu, ministru vanjskih poslova SSSR-a, sljedeći brzojav:

«Zahvaljujemo Vam na Vašoj odluci, riječi, koju ste dali za pravedno rješenje pitanja Trsta i Juliske Krajine. Riječi, koje ste izrekli u Parizu, odjeknute su u našem narodu tako kao da su izrasle iz srca svih naroda Jugoslavije.

Nadamo se, da će Vaše zastupanje naših pravednih zahtjeva na konferenciji mira doprinijeti tome, da se ispunje želje naroda Trsta i Juliske Krajine, da budu pripojeni svojoj majci Jugoslaviji.

Zivio bratski Sovjetski Savez!»

LJUBLJANA, 19. svibnja. — Akademija nauka i umjetnosti u Ljubljani uputila je generalissimu Staljinu ovaj brzojav:

«Akademija nauka i umjetnosti u Ljubljani izražava Vama, Generalissimu, duboko poštovanje i zahvalnost za vašu ogromnu pomoć u borbi za pravne granice slovenskog naroda, koji se punim povjerenjem uđa u Vas. Prezident profesor dr. Fran Kidrič.

LJUBLJANA, 19. svibnja. — Društvo slovenskih književnika u Ljubljani poslalo je generalissimu Staljinu i ministru vanjskih poslova SSSR Molotovu sljedeću rezoluciju:

«Slovenski književnici su nerazdruživo povezani sa sudbinom svoga naroda. S osjećajima duboke zahvalnosti gledamo na vašu slavnu domovinu, koja se jedino zauzeća za pravedno rješenje pitanja Juliske Krajine na konferenciji u Parizu, gdje se određuju granice između Jugoslavije i Italije. Nas narod nikada neće zaboraviti velikom

Sovjetskom Savezu da je nepotpustljivo branilo prava naše zemlje, koja je za svoju slobodu i za pobjedu istinske demokratije dala toliko dragocjenih žrtava.

Neka živi veliki zaštitnik pravde i slobode naših naroda generalissimus Staljin!

Neka živi borac za istinski demokratizam i mir među narodima ministar Vjačeslav Molotov!

Neka živi nepobjedivi Sovjetski Savez!»

BRZOJAV GRADIANA CETINJA

CETINJE, 19. svibnja. — S velikog protestnog mitinga mladine, vojske i građana Cetinja, koji je održan povodom prijedloga američkih, engleskih i francuskih stručnjaka o razgraničenju između Jugoslavije i Italije. Poslijе održanih govoru prisutni su s odobravanjem prihvatali brzojav, koji je uputio ministru vanjskih poslova Sovjetskog Saveza Molotovu. U tom se brzojavu među ostalim kaže:

«Vjekovima ugnjetavani makedonski narod, koji je sada izvojevac slobodu i ravnnoprostor u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, zna što znači ropski život pod tudjim jarmom i zato zna da cijeni slobodu, koja što je znao i zna da se bori protiv bilo kakvog voda poboljšanja i reakcije, nacionalnog rostva, usmjetavanja slobode i vojnog naroda, da živi slobodan i vjednjak.

Zajedno s cijelim našim narodom, mi — kulturni radnici iz Narodne Republike Makedonije izražavamo svoju ogorčenost protiv svih onih, koji negiraju životnu pravu naroda Trsta i Juliske Krajine, da se ujedini sa svojom braćom pod sretnim krovom naše zajedničke domovine Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Istovremeno izražavamo svoju neizmjernu zahvalnost bratskom Sovjetskom Savezu i njegovom genijalnom vođi generalissimu Staljinu, što, kao i uviđek tako i sada čvrsto stoji u obrani principa slobode naroda i mira među narodima.

Mi izražavamo svoje duboko

zahvalnost i dobitno branite prava naroda Trsta i Juliske Krajine — prava svih naroda.

Uverjeni smo, da će Vaši napori uroditи plodom i da će prava biti dodijeljena našoj izmučenoj zemlji.»

MOLOTOV SE VRAĆA U MOSKVU

MOSKVA, 19. svibnja. — Poslijе završetka rasjedanja ministara vanjskih poslova, ministri poslova SSSR Molotov u svibnju iz Pariza u Moskvu.

Izborne pripreme u Čehoslovačkoj

PRAG, 19. svibnja. — Takođe u Pragu održana sjednica izbornog komiteta za predstavljanje Ustavotvorne skupštine Čehoslovačke misija je sastavljena od predstavnika i slovenskih političkih koja sočinjavaju Narodni front sporazum, koji je postignut stranaka i prema kojem ihobi da budu numerirane, komisije numeraciju kodom.

Liste Komunističke partije broj 1, Katolička stranica

cijeli demokratska stranica broj 2, Komunistička stranica broj 3, Demokratska stranica broj 4.

Na osnovu broja upisanosti

je riješila, da se u Češkoj Moravskoj Štici, a u Slovenskoj Štici.

Članice Komunističke partije u Brnu i okolicama

6.100 kg šećera za jugoslavensku

PRAG, 19. svibnja. —

ie u Brnu i susjednim mjesecima žene, gladičice, partije, skupljene od našeg četvrtog jugoslavenskog saboran iz redovnog slijedi

Vuk dlaku n

ali čudni

Udruga
Hrvatski Obredni Zdrug
HOZ JAZOVKA
HR - 10000 Zagreb, Ljubljanica 19

Broj dopisa: 2009 - 0321

• korienski pravopis •

bgl./tel: +385 (0)91 9003317
bv./fax: +385 (0)1 3897621

U Zagrebu, dne 21. ožujka 2009.

Primaju:

**Politički predvodnici
Republike Hrvatske
i Crkva u Hrvata**

Predmet:

ZAHTJEV

u povodu odkrića *Barbarina rova*, rudnika u Sloveniji, još jednog od bezbrojnih strahotnih množtvenih stratišta i grobišta Hrvata žrtava jugokomunističkoga genocidnoga terora nakon 2. svjetskoga rata, i to u svezi s neprovedenom

Odlukom ili Rezolucijom Vieća Europe (br. 1481 od 25. siječnja 2006. s pozivom na br. 1096 od 27. lipnja 1996.) te s *Izjavom ili Deklaracijom Hrvatskoga sabora* od 30. lipnja 2006.

Poštovani! Kao što Vam svakoga 22. lipnja s Jazovke poručujemo, očito je, da Slovenija nema mirna sna, jer sva počiva na razmjerno najvećemu svjetskome grobištu pa unatoč svojim protuhrvatskim graničnim prohtjevima svjedoči o genocidnim pokoljima, o mučenicima, poglavito Hrvatima. Ovih dana Slovenija odkriva za sebe, Hrvatsku, Europu i Svjet još jedno strahotno množtveno stratište i grobište žrtava jugokomunističkoga nakonratnoga terora god. 1945. – rudnik Barbarin rov u selu Huda Jama kod Laškoga. Od popisanih je i do sada zabilježenih **1.500 (tisuću i petsto!)** takvih množtvenih stratišta i grobišta čak **600 (šest stotina!)** u Sloveniji! A uveć su žrtve jedino ili poglavito Hrvati, razoružani pa titoističkim ubojicama izručeni ustaše i domobrani, branitelji tadašnje hrvatske države, i s njima hrvatski puk, nevojnici, žene i djeca. Jednake žrtve bijahu i Hrvati ranjenici u bolnicama, domoljubna mladež u školama, častni ljudi u svojim domovima, svećenici, bogoslovi, redovnice hrvatske Crkve. Iztičemo, ubijahu ih Titovi partizani nakon rata, dakle u doba mira, bez ikakva suda, i to na zvijerski način.

Malobrojne su preživjele s dobro nam znanih Križnih putova hrvatskoga naroda nastavili progoniti, mučiti, osuđivati, ubijati u svemu razdoblju jugokomunističke Jugoslavije do 1990., a u jugočetničkome ratu od 1991. do 1995. htjedoše dovršiti genocidnu 1945., ali unatoč opetovanim jezivim pokoljima ne uspjedoše slomiti Hrvatsku, jer hrvatski dragovoljci branitelji pa Hrvatska vojska svojim Obranbeno-osloboditeljskim ratom – koji se naziva Domovinskim – spasiše i oslobodiše ostatke ostataka poviestne Domovine, t.j. Republiku Hrvatsku i djelomice Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Stoga vas od obveze na istinu i pravdu, gospodo ili drugovi politički predvodnici RH, ne mogu osloboditi nikakvi ministarski vienci položeni pri Barbarinu rovu, kao ni oni pri Teznu, ako nastavite prikrivati titoistička genocidna zločinstva. A prikivate ih, što moramo zaključiti, kada se – primjerice – od lipnja/srpnja 2008. ne očitujuete na upite i zahtjeve Zdruga JAZOVKA, sročene u dopisu „*Provedba Odluke ili Rezolucije Vieća Europe* (br. 1481 od 25.I.2006. s pozivom na br. 1096 od 27.VI.1996.) te *Izjave ili Deklaracije Hrvatskoga sabora* (od 30. lipnja 2006.)”. Vienci nisu dostatni! Zato vas opet pozivamo:

HOZ – HRVATSKI OBREDNI ZDRUG – JAZOVKA

matični broj 02247178; broj bankovnoga računa za kune: 2390001 1100347334;
za inozemni novac (devize): 7030–2247178; SWIFT: IIPBZ IIR 2X, IBAN: IIR47 2390 0011 1003 4733 4
kod Hrvatske poštanske banke d.d., HR – 10000 Zagreb, Jurišićeva 4

str. 1/2

1. Uklonite naslijeđe jugokomunističkoga totalitarnoga sustava! Osudite politikom i sudbenim odlukama jugokomunistička zlodjela! Jugokomunistički zločinci nisu izvedeni pred međunarodni sud, jer to Europa i Svet zahtievaju od vas, domaćih političkih predvodnika. **Osudite zločinački sustav i svjetonazor, a posmrtnim postupkom imenujte izravne krvnike i vratite svaku čast i pravo žrtvama!**
2. Uklonite svaki spomen **Tita**, navodnoga **Josipa Broza**, poglavice svih jugokomunističkih zločinstava, s trgova, ulica, cesta, prilaza i sa svega u Hrvatskoj, počevši od zagrcbačkoga Kazalištnoga trga običašćena imenom krvoloka s ljestvice desetorice najgroznijih zločinaca svjetske poviesti, **devetoga** po broju žrtava, a **trećega** po postotku ubijenih vlastitih državljan!
3. **Očistite Ustav RH od avnojsko-zavnoških neistina!** U osnovama Ustava priznajte, da je Republiku Hrvatsku oslobođio i uzpostavio Obranbeno-osloboditeljski rat ili Domovinski rat, a ne Titovi partizani, Avnoj i Zavno! To priznajte:
  - jer je Hrvatska obstala i slobodna hrvatska Država uzkrnsula na **devetstoljetnoj težnji za slobodom** zarobljena hrvatskoga naroda u carstvima onodobnih vladavinskih sustava;
  - jer veličanstvena postignuća hrvatskoga Obranbeno-osloboditeljskoga ili Domovinskoga rata **potvrđuju vječan smisao bezkrajnih muka i žrtava devetstoljetnoga boja za obstanak**, počev od ivanovskih vitežkih redovnika pa Zrinskih i Frankopana do branitelja Nezavisne Države Hrvatske, Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine;
  - jer je na muci Hrvata poratnih žrtava od 1945. nadalje Hrvatska uzkrnsula po Daru Božjem u trajnom otporu Hrvata **političkih uznika** do 1990. pa u **dragovoljcima braniteljima** Obranbeno-osloboditeljskoga rata od 1991. do 1995., koji sebe davahu i daju, da obstane Dom;
  - jer je **Obranbeno-osloboditeljski ili Domovinski rat jedino pomirbeno i obćenito prihvatljivo novodobno izvođiše države Republike Hrvatske**, pa ga stoga mora tako vrjednovati ubuduće **nekritovoren Ustav RH**, kakav ovime zahtievamo u ime Istine i Pravde;
  - jer se hrvatski **tzv. antifašisti, t.j. komunistički partizani**, njihov Avnoj, Zavno i ili koji god tzv. pozitivni jugo-partizanski ustroji nisu borili za antifašističku slobodnu Hrvatsku, nego za genocidnu srbokomunističku Jugoslaviju i za smrt svake hrvatske slobode i države!

♦ ♦ ♦

Kako na naveden dopis Zdruga JAZOVKA od lipnja/srpnja 2008. nikako nisu odgovorili ni predsjednici RH, Vlade RH, Hrvatskoga (državnoga) sabora te ni jedan saborski zastupnik, proslijedujemo Zahtjev i **Crkvi u Hrvata** – Crkvi mučenika poput bl. kardinala Stepinca – na pozor i skrb. Pouzdajemo se na još jednomete djelu za Dom, pomoći će Crkva svojim čudorednim ugledom, duhovnom snagom i **propoviedima** – poput biskupskih i kardinalskih s **Bleiburga**. S vjerom u Crkvu, koju titistički zlodusi zvijerski ubijaju doista **šeststo šestdeset i šest (666!)** puta, ištemo duhovnu zaštitu i podporu, jer smo na djelu za **istinu i pravdu**, te – povrh svega – za **obće Dobro!**

S primjerenim poštovanjem

*HOZ JAZOVKA
Boris Prebeg, predsjednik*

HOZ – HRVATSKI OBREDNI ZDRUG – JAZOVKA
matični broj 02247178; broj bankovnoga računa za kune: 2390001-1100347334;
za inozemni novac (devize): 7030-2247178; SWIFT: HPBZ HR 2X, IBAN: HR47 2390 0011 1003 4733 4
kod Hrvatske poštanske banke d.d., HR – 10000 Zagreb, Jurišićeva 4
str. 2/2

VIII. SABOR HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

U dvorani Dječjeg kazališta Dubrava (Zagreb) održan je u subotu 20. ožujka 2009. godine redovni VIII. Sabor Hrvatskog društva političkih zatvorenika. Od 145 delegiranih, u radu Saboru je sudjelovalo 100 sabornika i dvadesetak gostiju.

Sabor je započeo intoniranjem *Lijepe naše*, a zatim su svi nazočni pozvani da se uz zvuke *Mirozova* sjete onih koji su živjeli, trpjeli i umirali za Hrvatsku.

Predsjednik je, uza sve nazočne bivše političke uznike, posebno pozdravio goste i to: **dr. Milu Bogovića**, biskupa gospicko-senjskog, **prof. dr. Andriju Hebranga**, zastupnika u Hrvatskom saboru, gradonačelnika Zagreba **Milana Bandića**, **dr. Antu Zvonimira Golema**, zamjenika ministra zdravstva i socijalne skrbi, **Dražena Franolića**, tajnika Administrativne komisije Vlade Republike Hrvatske, **prim. dr. Stjepana Bačića**, prijatelja naše udruge, **Vladimira Fučeka**, predsjednika Udruge ratnih veterana Hrvatski domobran, **dr. Ivana Dujmovića** urednika lista *Hrvatski domobran*, gospodu **Miodragu Demu** i **Miru Lacu** iz Odjela Hrvatskih branitelja Domovinskog rata grada Zagreba, **fra Dragu Brgleza**, župnika iz Đurmanca, gg. **Matu Ljubičića**, **Zdravka Čepu** i **Vidu Maslača**, prijatelje naše udruge, te **Vinka Posedela** iz Časničkog kluba 242 i **Stjepana Brajdica**, predsjednika Udruge Macelj 1945.

Radni dio Sabora započeo je izborom Radnog predsjedništva, u sastavu: gđa **Zorka Zane**, **Josip Ljubomir Brdar**, **Marijan Buconjić**, **Franjo Ivić** i **Slavko Meštrović** kao predsjednik, prihvaćanjem dnevnog reda, izborom radnih tijela Sabora i prihvaćanjem Poslovnika o radu VIII. Sabora. Slijedilo je izvješće predsjednika o radu naše udruge za razdoblje između dva sabora, te izvješće Nadzornog odbora za isto razdoblje, koja izvješća prema zaključku donosimo u cijelosti.

Povodom održavanja VIII. Sabora, Vijeće HDPZ-a je na prijedlog podružnica dodijelilo zahvalnice, priznanja i proglašilo *počasne članove* naše udruge. Tako su **ZAHVALNICU** za potporu programu naše udruge dobili: Osječko-baranjska županija - Županijsko poglavarstvo, Grad Osijek - Gradsko pog-

Sudionici 8. Sabora

lavarstvo, Grad Našice, Općina Petrijevci, Grad Varaždin, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija - župan **Darko Koren**, Grad Koprivnica - gradonačelnik **Zvonimir Mršić**, Općina Kalinovica - načelnik **Darko Sobota**, Županijski odbor HDZ-a Koprivničko-križevačke županije, Tiskara Pečarić - Radnočaj za tiskanje knjige «Zatajena grobišta i prešućene žrtve II svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji» te tiskanje našega glasila «Karlovački politički zatvorenik».

PRIZNANJA su dobili: **Dubravko Delić** (za izdavanje knjige «Zatajena grobišta i prešućene žrtve II svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji»), **Božidar Kovačević** (za uređivanje glasila «Kar-

vački politički zatvorenik»), **Davor Derda** (za predanost Podružnici Karlovac od njenog osnutka do današnjih dana), **Nikola Katić** (za dugogodišnje istraživanje žrtava II. svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji), **Josip Drenšek** (za emisije o programima naše udruge na vlasovima Radio Ogulina), **Zlatko Čubaković** (osnivač i doživotni predsjednik Podružnice Krapina), **Slavko Kudrna** (za dugogodišnju predanost Podružnici Osijek), **Bruno Zorić** (za uspješno dugogodišnje vođenje Podružnice Zadar), **Tomislav Đurić** (za uspješno vođenje Podružnice Varaždin), **Josip Serec** (za uspješno dugogodišnje vođenje Podružnice Čakovec), **Josip Ljubomir Brdar** (za tekstove kojima obogaćuje naš mjesecišnik «Politički zatvorenik»), **Antonija Makaj** (za predanost Podružnici Varaždin od osnutka do današnjih dana), **Zlatko Mubrin** (za predani rad u Podružnici Varaždin), **Danijel Novosel** (za istraživanje žrtava rata i porača na području Varaždinske županije), **Branka Šargač** (za iznimnu brigu i predanost u Podružnici Varaždin od osnutka do današnjih dana), **Slavica Hantke** (za brigu i predanost Podružnici Koprivnica), **Anton Ferenc** (osnivač i prvi predsjednik Podružnice Sarajevo), **Tomislav Obrdalj** (za brigu i predanost Podružnici Sa-

Naši su Slavonci bili i na grobu predsjednika Tuđmana

rajevo), **Mario Hosni** (za rad na izgradnji i održavanju spomen obilježja žrtava rata i porača), **Franjo Talan** (za istraživanje i podizanje spomen-obilježja žrtvama rata i porača na području Varaždinske županije), **Ante Kulušić** (za iznimno doprinos u ostvarivanju programa Podružnice Šibenik), **Stjepan Brajdić** (za osobite zasluge u istraživanju komunističkih zločina i podizanju spomen-obilježja na mjestima stradanja), **Mladen Šomek** (za uspješno vođenje Podružnice Karlovac, te istraživanje i objavu knjige «Zatajena grobišta i prešućene žrtve II. svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji»), **Ivo Tubanović** (za provedeno istraživanje i objavu knjige «Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u II. svjetskom ratu i poraču»), **Dr. Ante Zvonimir Golem**, zamjenik ministra i državni tajnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi (za potporu programima naše udruge), **Dražen Franolić**, tajnik administrativne komisije Vlade Republike Hrvatske (za savjesnu provedbu prava bivših političkih uznika), **Kaja Perković** (predsjednica HDPZ-a od 1995. do 2001. godine za predanost našoj udruzi i za bezgraničnu ljubav prema našoj domovini Hrvatskoj), **Dr. Stjepan Bačić** (za potporu programu naše udruge i za dokazanu ljubav prema domovini Hrvatskoj), **Želimir Kužatko** (za neumorno istraživanje komunističkih zločina i podizanje spomen-obilježja na mjestima stradanja), **Dr. Augustin Franić** (za neumorno istraživanje komunističkih zločina i za dugogodišnje uspješno vođenje Podružnice Dubrovnik), **Jure Knežević** (predsjednik HDPZ-a 2001.-2005., zaslužan za dobar socijalni status bivših političkih uznika, za međunarodnu afirmaciju HDPZ-a i Republike Hrvatske, za izradu *Leksikona hrvatskih političkih zatvorenika* i za dokazanu ljubav prema domovini Hrvatskoj).

POČASNIM ČLANOVIMA HDPZ-a proglašeni su: **Miro Čaić** (za uspostavu informatičkog sustava i dugogodišnju potporu djelovanju Podružnice Karlovac), sa sljedećim obrazloženjem: Poznati karlovački profesor, istraživač karlovačkih rodoslovlja, informatičar i osvijedočeni prijatelj naše udruge. Uspostavio je bazu podataka za 7.746 žrtava komunističkog terora, što je objavljeno u knjizi «Zatajena grobišta i prešućene žrtve II. svjetskoga rata i porača u Karlovačkoj županiji»; **Branko Kovačević** (za iznimno zalaganje kao urednik knjige «Zatajena grobišta i prešućene žrtve II. svjetskoga rata i porača u Karlovačkoj županiji»), s

Radno predsjedništvo

obrazloženjem: Poznati karlovački istraživački novinar i publicist, urednik mještečnika «Narod» i autor knjiga «Suze za Bleiburg 1», «Suze za Bleiburg 2», «Plavi dječaci», «Ljudi moga vremena». Tema njegovih knjiga jest stradanje Hrvata u zatvorima, izbjeglištvu, logorima i gubištim, čime se pretežito bavi i naša udruga. Kao prijatelj naše udruge prihvatio se uređivanja kapitalne knjige o žrtvama komunističkog režima na području Karlovačke županije; **biskup dr. Mile Bogović**, za neizmjernu ljubav prema našoj domovini Hrvatskoj, s obrazloženjem: Izgradnjom crkve Hrvatskih mučenika na Udbini – mjestu gdje se mučeništvo i žrtvovanje ponovilo nekoliko puta tijekom naše povjesti - biskup dr. Mile Bogović ispravio je stoljetnu nepravdu prema svima koji su nas svojom žrtvom i darivanjem života za druge zauvijek zadužili. Vjerujemo, da jedan kamen u temeljima crkve označava patnju i žrtvu hrvatskih političkih uznika, koji su u nenaklono vrijeme znali ponijeti križ «cijele jedne nacije», kako bi rekao Mattoš; **prof. dr. Andrija Hebrang**, za neizmjernu ljubav prema našoj domovini Hrvatskoj, s obrazloženjem: Temeljem vlastitog životnog iskustva dr. Andrija Hebrang dosljedan je u osudi dvaju najvećih zala u ljudskoj povijesti – nacizma i komunizma, proživjevši povjesnu hrvatsku dramu - likvidacije bez presuda, presude bez suda. U povjesnom trenutku urušavanja komunizma svrstao se u prve redove onih koji su imali priliku stvoriti slobodnu i demokratsku hrvatsku državu.

Znajući da je Hrvatska stvorena vlastitim snagama, hrabrošcu i velikom žrtvom naših ljudi, stregi da ne bismo u miru izgubili ono što smo izborili u ratu. Svojim životom i radom svjedoči ono što govori u javnim nastupima, neprekidno potičući vjeru u Hrvatsku.

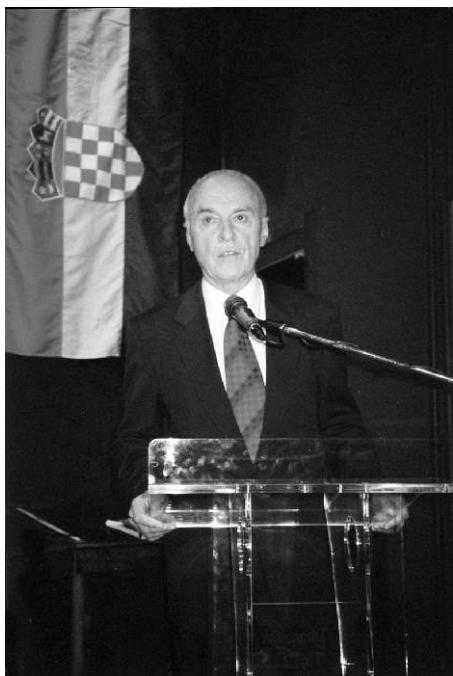
Nakon ovoga svečanog dijela, dio gostiju se obratio sudionicima Sabora. Potom je slijedila rasprava o izvješćima, nakon čega je izglasovano razrješenje dosadašnjem vodstvu Hrvatskog društva političkih zatvorenika.

Prema dnevnom redu, slijedili su izbori za tijela koja će voditi udrugu tijekom sljedećeg mandatnog razdoblja, te su izabrani: **predsjednik – Alfred Obranić**, **dopredsjednici – Jure Knežević, Slavko Meštrović i Marko Grubišić**, **članovi Vijeća – Marijan Buconjić, Želimir Crnogorac, Franjo Ivić, Andrija Vučemil i Zorka Zane**, **članovi Nadzornog odbora – Toma Burić, Pero Katić, Dragica Pelikan, Branko Slavić i Olga Vertes**.

Izmjene i dopune Statuta donesene su jednoglasnom podrškom svih sabornika.

Nekoliko članova imalo je pritužbe na odnos društva prema udruzi ili pak na odnos udruge prema njima kao pojedincima. Pritužbe su uglavnom neutemeljene, jer razloga za navedene pritužbe ne bi bilo, da dotični članovi predanije rade u Društvu kojem formalno pripadaju. Na koncu je prihvaćen ZAKLJUČAK VIII. SABORA kojega, kao i izvješća, donosimo u cijelosti. •

Izvješće predsjednika A. Obranića

Predsjednik A. Obranić

«Prije dvadesetak godina bili smo svjedoci i sudionici povijesnih zbivanja u istočnoj i srednjoj Europi. U Jugoslaviji, kao najkomplikiranjem uradku svjetskih i komunističkih moćnika, proces urušavanja komunizma nije mogao proteći bezbolno kao što se to dogodilo u svim bivšim komunističkim zemljama. Čak štoviše, republički ustavi bili su dobra zakska podloga za miroljubivi razlaz do-

tadašnjih jugoslavenskih republika i formiranje demokratskih neovisnih država. Možda bi rastakanje Jugoslavije prošlo bez rata i u miru, da i Hrvati nisu pokazali želju, poput ostalih europskih naroda, da žele vlastitu državu. Odmah su stupili na scenu sljednici onih koji su stvaranje hrvatske države onemogućili i 1941. godine. Tada, 1941., počelo je u okolici Bjelovara i u Srbu, a 1991. na Petrovoj gori i u Kninu, a sudeći prema prošlogodišnjoj proslavi 27. srpnja u Srbu i okup-

ljenim visokim političkim dužnosnicima, taj datum će jednog dana proglašiti Danom protiv stvaranja hrvatske države i kao takvog ga proslavlјati.

Ne bih išao u tako daleku prošlost, da to nije razlog tapkanja u mjestu, kako naše udruge (što je manje važno), a u nekim stvarima i našega cijelokupnog društva. Jer da smo se osamostalili na način kao na pr. Slovačka (zemљa naše veličine i slične prošlosti), a nije bilo razloga zašto ne bi, danas bismo 100 posto energije trošili na

Počasni član HDPZ-a, biskup dr. Mile Bogović

Priznanje bivšoj predsjednici Kaji Pereković

svladavanje recesije i bavili se prosperitetom naše domovine. Ne bismo oplakivali 15.000 poginulih; umjesto 50.000 invalida za koje treba posebno brinuti, imali bismo toliko više zdravih ljudi za privređivanje, zbog razornog rata enormno trošimo na obnovu i nepotrebno gospodarski iscrpljujemo zemlju, a u socijalnom smislu imamo – najblaže rečeno – netipični sastav stanovništva, koji se teže od ostalih naroda može nositi sa životnim izazovima novog vremena.

No, ostavimo 20. stoljeće, prebacimo se u vrijeme našega posljednjeg Sabora prije četiri godine. Kao i na svakom Saboru prije toga, prihvatili smo na koncu zasjedanja *Zaključak o položaju bivših političkih uznika u našem društvu* kao i ocjenu političke situacije i položaj u kojem se na-

Počasnim članom HDPZ-a postao je i dr. Andrija Hebrang

lazi naša domovina. Da ne prepričavam, pročitat ēu vam samo nekoliko rečenica:

'Okupljeni na svome VII. Saboru, bivši politički uzniči izražavaju zabrinutost zbog neizvjesne sudbine naše domovine, premda je skoro petnaest godina od izborene samostalnosti i deset godina od svršetka Domovinskog rata.

Naše društvo ocjenjuje da EU nije idealna asocijacija, no da nema bolje i da je ulazak i članstvo Hrvatske u EU realnost koja nema alternative. S obzirom da smo očekivali početak pregovora 17.03.2005. dva dana prije održavanja našeg Sabora, a to se nije dogodilo, moramo poručiti hrvatskoj javnosti, da ne odobravamo način

kako se to kani postići – gubitkom ponosa i dostojanstva.

Politički uzniči smatraju da se ulaskom u EU ne rješava niti jedan ozbiljan problem Hrvatske, kao na pr. gospodarski rast, ogroman vanjski dug, nezaposlenost, funkciranje pravne države i ostalo. Sve, ama baš sve moramo učiniti sami, stoga nema razloga popustljivosti i sluganskog ponašanju aktualne vlasti naspram svjetskih političkih i gospodarskih moćnika. Nema razloga da se čitava nacija iscrpljuje i koncentrira na izmišljene zahjeve pojedinih članica EU, kao što je slučaj Gotovina, a pogotovo se ne možemo pomiriti s činjenicom izjednačavanja

žrtve i agresora i bezočnog blaćenja Domovinskog rata.'

Bilo je to prije četiri godine, u proljeće 2005. Vjerujem da ēete se složiti da tekst ostavimo u Zaključku sadašnjeg Sabora, uz sitne izmjene kao na pr. tada je bio problem Gotovina, ZERP smo već žrtvali do danas, sada je aktualna državna granica sa Slovenijom i topnički dnevnicici. Sutra vjerojatno granica sa Srbijom i još nekakav apsurdni razlog, kojeg će formulariti **Carl Bildt**, kao predsjedavajući u drugom polugodištu 2009. god.

Dakle, politička situacija u kojoj smo djelovali kao udruga, nije se u protekle četiri godine bitno izmijenila.

Naše Društvo je na početku mandata koji upravo završava, doživjelo dva stresna događaja. Na vodećoj poziciju društva ostali smo bez **Jure Knezovića** i bez dugogodišnjeg urednika našeg glasila *Politici zatvorenik, Tomislava Jonjića*.

Sadašnji dopredsjednik Jure Knezović, bez imalo pretjerivanja i uz ispriku ostalima, najuspješniji je predsjednik u dvadesetogodišnjem postojanju naše udruge. Pošto je to propušteno na prošlom Saboru, moram ovom prilikom naglasiti tek nekoliko kapitalnih uradaka Jure Knezovića, bez kojih naša udruga ne bi bila danas ono što jest.

Informatički i organizacijski moderna udruga vremenskih ljudi, u kojoj se svake sekunde mogu dobiti relevantni podaci o svakom članu, o svakoj podružnici i finansijskom stanju društva. Da nije izborio sada važeći *Zakon o pravima političkih zatvorenika*, mnogi bivši politički uzniči bili bi socijalni slučajevi, a danas su ljudi s uravnoteženim mirovinama od kojih se može živjeti. Izradio je *Leksikon političkih zatvorenika*, postupno objavljuvan na stranicama našeg mjesečnika, kako bi nepravilnosti i pogrješni podaci bili ispravljeni i prije tiska isključeni oni koji objektivno nemaju status političkog uzničika, bez obzira na to što imaju rješenje Administrativne komisije Vlade Republike Hrvatske. Predsjednik je međunarodne udruge bivših političkih zatvorenika i žrtva komunizma (Inter-asso) već dva mandata, makar su ga neki kvazidomoljubi htjeli kompromitirati u međunarodnim relacijama, lažno ga optužujući za suradnju s komunističkim tajnim službama.

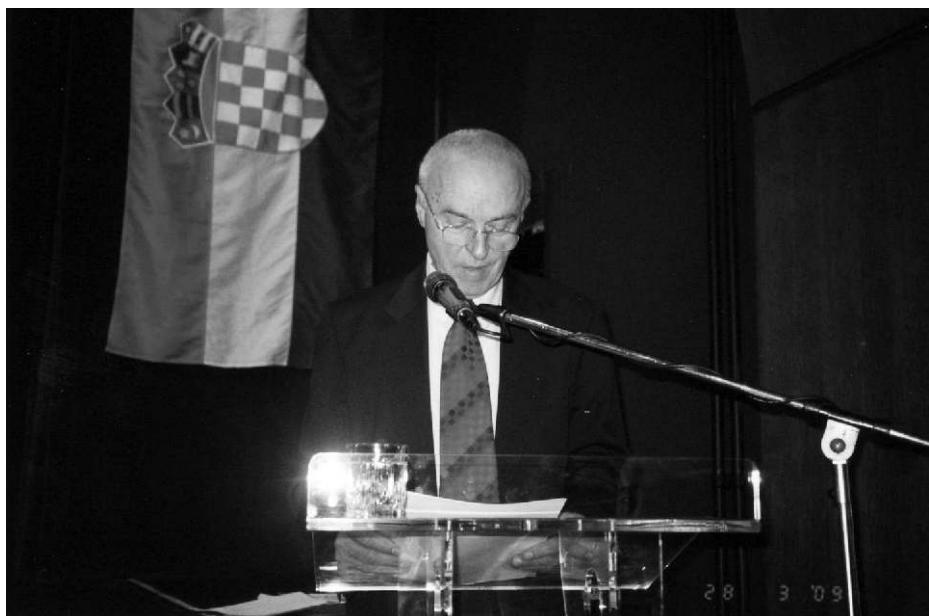

Predsjednik uručuje priznanje Mladenu Šomeku

Svojim nastupima na međunarodnim skupovima učinio je više na ugledu naše zemlje od mnogih koji bi to trebali činiti profesionalno.

U isto vrijeme, zbog obveza u Haagu kao branitelj optuženih Hrvata, urednik našeg mjesecačnika Tomislav Jonjić nije više mogao uređivati *Politički zatvorenik*. Tada je uređivanje preuzeo **Mislav Gabelica**, koji je to činio kao dostojan zamjenik našega dugogodišnjeg urednika. No, izgleda da je ista «kuhinja» oblatila i Tomislava Jonjića, koji nije želio braniti nikoga na štetu ugleda Hrvatske, pa je napustio Haag i na naše zadovoljstvo ponovno se prihvatio uređivanja našeg mjesecačnika. Ovih dana dogodio se na Općinskom kaznenom суду u Zagrebu epilog te prljavštine, gdje se tadašnji glavni urednik *Večernjeg lista* **Miljenko Manjka** ispričao našem uredniku za sve klevete koje su tih dana tiskane u tom dnevniku.

Razdoblje od prošloga, VII. Sabora, započeli smo otkrivanjem spomenika ispred kaznionice u Lepoglavi. Početna ideja da na postament stavimo skulpturu *Uznika*, koja je bila u našim bivšim prostorijama na Krešimirovu trgu nije uspjela. Zamolio sam voditelje disidentske, minijaturene udruge HDPZ-ŽK, da nam predaju skulpturu koja pripada svim bivšim političkim uznicima, kako njima kojih ima dvadesetak, tako i nama kojih ima 4.000. Kada sam došao k njima na razgovor, skulptura *Uznik* bila je negdje skrivena. Pošto je definitivno otpalo rješenje sa skulpturom *Uznika*, dogovorili smo se s akademskim kiparom **Mladenom Mikulinom** za izradu skulpture *Golubica iza rešetaka*, što je izgrađeno i otkriveno 5. srpnja 2005. godine, u znak sjećanja na davanu 1948. kad su komunističke vlasti u kaznionici ubili nekoliko političkih zatvorenika. Od onda do danas traje upravni spor kojim SUBNOR oliti SAB želi srušiti *Golubicu iza rešetaka*, spomenik, po njima, nepostojećim žrtvama. Naš uvaženi član i predsjednik Podružnice Dubrovnik, **dr. Augustin Franić** u svojoj knjizi *KPD LEPOGLAVA mučilište i gužbilište hrvatskih političkih osuđenika*, pisanoj na temelju podataka iz arhiva kaznionice Lepoglava, ustanovio je da je u vrijeme komunističke Jugoslavije u kaznionici trpjelo 12.000 političkih zatvorenika.

Referat predsjednika Obranića

renika, a da je 370 platilo glavom. Za SAB vjerojatno sitna brojka, pošto za Tezno i Macelj govore da su pojedinačni ekscesi.

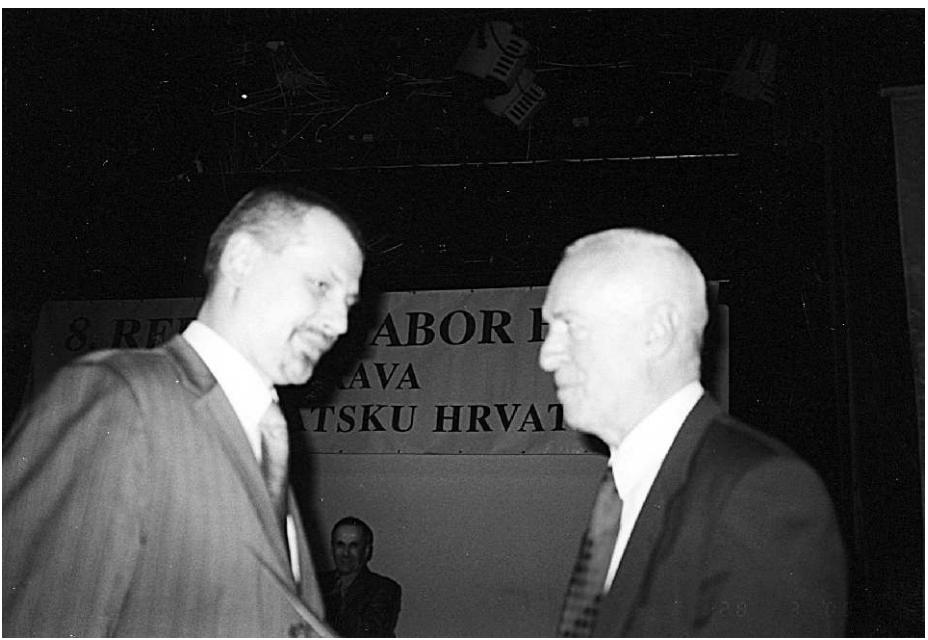
U 2006. godini dobili smo dva veoma važna dokumenta, dobili smo alat kojim se možemo služiti u svojim istraživanjima i uopće u radu naše udruge. Najprije, u siječnju Rezoluciju br. 1481 Parlamentarne skupštine Vijeća Europe pod nazivom **Potreba za međunarodnom osudom zločina totalitarističkih komunističkih režima** i zatim koncem lipnja **Deklaraciju o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog po-**

retka u Hrvatskoj 1945.- 1990. donesenu u Hrvatskom saboru.

Pozivajući se na spomenute dokumente, naša udruga pokrenula je inicijativu za osnivanje **Zaklade** kojom bi se financiralo istraživanje stradanja hrvatskog naroda u totalitarnim sustavima, i to pod ingerencijom Hrvatskog sabora. Naime, nakon gašenja Komisije za istraživanje žrtava rata i porača, u Hrvatskoj nije bilo tijela koje bi se sustavno bavilo tim pitanjem, pa smo smatrali da putem takve zaklade možemo osigurati trajno istraživanje, primjenjujući stručne i znanstvene metode. U takvu zakladu željeli smo unijeti i vlastita sredstva našega članstva koja su

Dražen Franolić, tajnik Vladine Administrativne komisije

Dr. Ante Zvonimir Golem, zamjenik ministra zdravstva i socijalne skrbi

nam uskraćena izmjenama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika. Nažalost, Hrvatski sabor odbio je našu inicijativu zbog nesigurnog izvora financiranja.

Slijedi inicijativa za osnivanje **Muzeja sjećanja**, kakvi postoje u svim zemljama koje su dobar dio 20. stoljeća provele u totalitarnome komunističkom sustavu. Pošto smo kao najpovoljniju lokaciju predložili dio napuštene kaznionice Stara Gradiška, ministar **Božo Biškupić** usmjero nas je na suradnju s Javnom ustanovom Spomen-područja Jasenovac, kojoj pripada dio kompleksa kaznionice. Nažalost, sva naša nastojanja u osobnim kontaktima i pisanim obrazloženjima bila su od strane

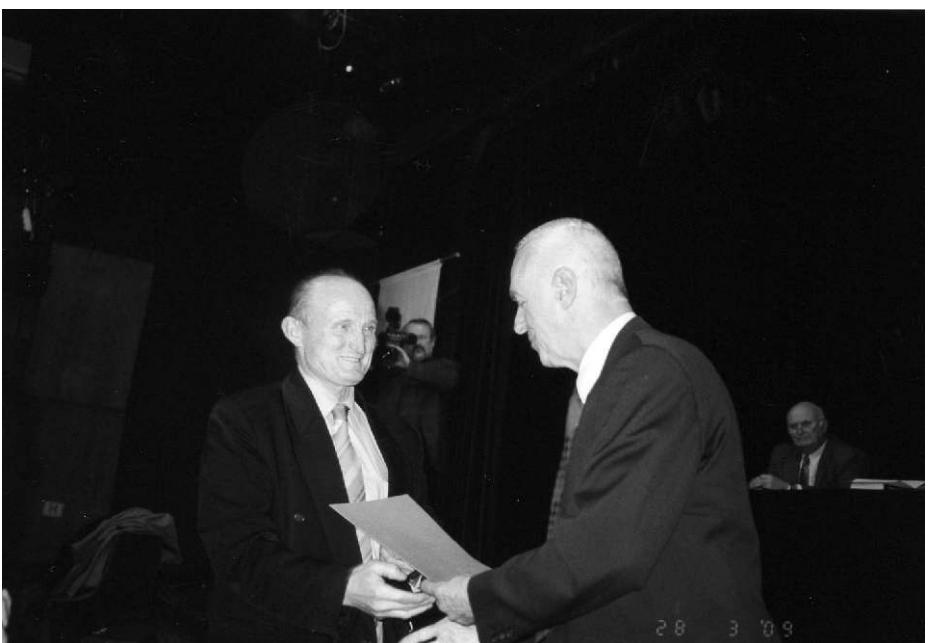
JUSPJ ignorirana, za razliku od Općine Stara Gradiška s kojima još uvijek nastojimo ostvariti taj projekt i to samo u zgradi bivše zatvorske bolnice, no bez državne potpore to nije ostvarivo.

Da ne ispadne sve crno, bilo je i svijetlih trenutaka. U sjeni našega Društva osnovana je **Udruga za njegovanje uspomene na žrtve Macelja 1945.**, registrirana u Zagrebu. Ona je naš podstanar, no glavni stožer udruge na čelu s fra Dragom Brglezom je u župnom dvoru u Đurmancu. Zahvaljujući predsjedniku udruge, g. Stjepanu Brajdiću, fra Brglezu, prof. Hebrangu, dr Bačiću i još mnogima, sagrađena je veličanstvena grobnica, u

kojoj su pokopani zemni ostaci do sada ekshumiranih žrtava i Spomen-crkva Mučenika Isusove, posvećena žrtvama Križnih putova hrvatske vojske i naroda, gdje se svake godine, prve nedjelje u lipnju, održava komemorativna svečanost i sveta misa. S obzirom na to da se radi o području na kojem je nakon II. svjetskog rata počinjen zločin biblijskih razmjera, pokreće se postupak kako bi Hrvatski sabor čitavo područje označeno grobovima proglašio zaštićenim spomen-područjem. Od stotinjak potencijalnih grobnica istraženo je i ekshumirano tek 23, a ovih dana pripremamo dokumentaciju za prijavu Državnom odvjetništvu dvije grobnice najbliže općinskom središtu Đurmanec. Naime, možda se nakon otvaranja rudnika Sv. Barbara i naši odluče zaviriti u koju od nekoliko stotina **Titovih** grobnica u Hrvatskoj.

U proteklom razdoblju, zbog prirodnog smanjenja našeg članstva ugasili smo dvije podružnice – Čakovec i Pazin, a preostali članovi s tog područja uključili su se u rad podružnica u Varaždinu i Rijeci. Makar se članstvo konstantno smanjuje, uspjeli smo povećati pretplatu na naš mjesecačnik *Politički zatvorenik*, a isto tako animirati članove na pisanje tekstova, tako da danas nema problema s količinom priloga već ponekad samo s kvalitetom tekstova. Odajem priznanje i zahvalnost svim našim redovitim tekstopisima – kako aktualnih političkih tekstova, tako i povijesnih prijepora, osobnih svjedočenja, visokih pjesničkih ostvarenja i reportaža, a nadasve britkom Peru i oštrim škarama našeg urednika Tomislava Jonjića.

Svake godine redovito se okupljamo 30. travnja, obilježavajući Dan političkih zatvorenika, u spomen na tragičnu pogibiju prvih hrvatskih političkih uznika **Petra Zrinskog** i **Frana Krstu Frankopana**. Proteklih godina bili smo u gostima kod Zrinskih najprije 2005. u Vrbovcu, zatim 2006. u Legradu i prvi puta izvan domovine 2007. u Sigetu, da bismo 2008. naš dan proslavili kod Frankopana, knezova krčkih u samome gradu Krku. Ove godine, za mjesec dana imamo proslavu u Šibeniku, na mjestu korijena slavne obitelji Šubića, koji su tek kasnije tijekom povijesti postali Zrinski, o čemu će nam nešto više reći naš službeni povjesničar

Ivo Tubanović prima priznanje

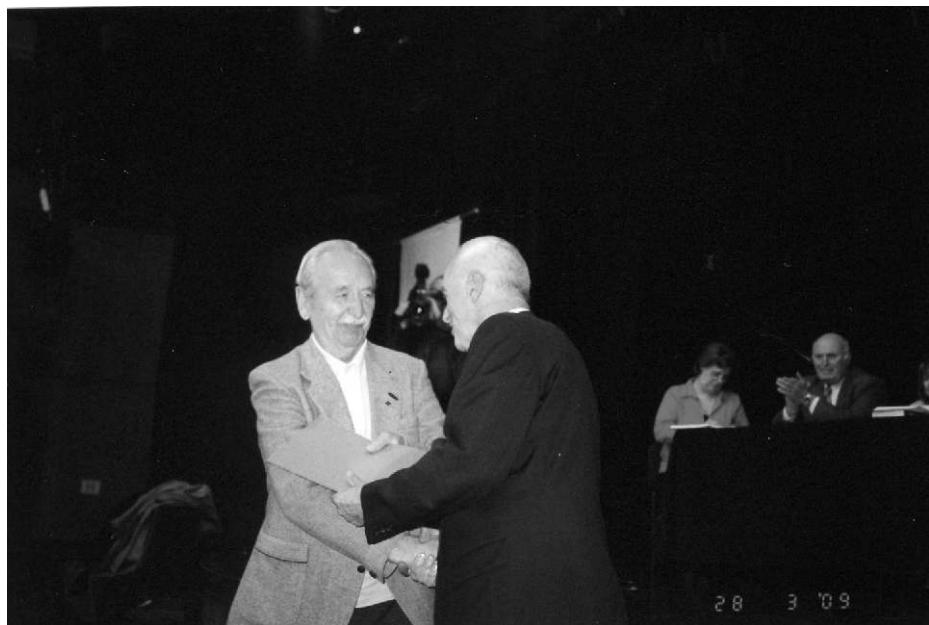
dr. Andelko Mijatović. Pozivam vas sve 30. travnja u Krešimirov grad, gdje će u svjetski poznatoj šibenskoj katedrali sv. Jakova, misom koju će predvoditi biskup **Ante Ivas** započeti ovogodišnja svečanost.

Poznato je, da su naši članovi vješti i skloni pisanju objavili do sada oko pedesetak naslova s tematikom stradanja i žrtvovanja. Bilo je tako i u posljednjih nekoliko godina, iz kojeg razdoblja posebno izdvajam kapitalno djelo naše bivše predsjednice **Kaje Pereković** *Naše rođanje – hrvatske žene u komunističkim zatvorima*, potom knjigu **Mate Marčinka** *Mučenička Hrvatska* te pjesničku zbirku **Andrije Vučemila** *Bio jednom jedan otok .. Goli otok*. Ovom prilikom najavljujem knjigu našega trenutno bolesnog člana dr. Augustina Franića, pripremljenu za tisak na temelju arhivskih podataka o stradanju političkih zatvorenika u kaznionici Stara Gradiška. Da nije koncem prošle godine nastradao u prometnoj nesreći, vjerujem da bismo danas ovde imali promociju te njegove knjige.

U izdanju naših osobito aktivnih podružnica izašla su 2007. dvije iznimno vrijedne dokumentarne knjige. Podružnica Karlovac je objavila knjigu *Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugoga svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji*, a Podružnica Đakovo knjigu *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraču*, prvenstveno zahvaljujući predanom radu predsjednika tih podružnica, gg. Ive Tubanovića i Mladenca Šomeka.

Naše društvo redovito sudjeluje na kongresima Međunarodne asocijacije bivših političkih zatvorenika (Inter-asso), koji se održavaju svake godine u drugoj državi, gdje sve delegacije izvješćuju o aktualnostima iz svoje zemlje i položaju bivših političkih uznika.

Već drugu godinu sudjelujemo na Medunarodnom festivalu protiv totalitarizma pod biblijskim nazivom MENE TEKEL, koji se u veljači svake godine održava u Pragu. Festival se održava pod visokim pokroviteljstvom Češke Republike, gradonačelnika glavnog grada, rektora Karlova univerziteta, praškog biskupa i međunarodnog pokrovitelja predsjednika Inter-asso, a našeg dopredsjednika,

Priznanje Stjepanu Brajdiću

Jure Knezovića. Prošle godine nastupili smo s temom «Hrvatske žene u komunističkim zatvorima», gdje je tekstovima i likovno predstavljena patnja političkih zatvorenika. Svrha festivala MENE TEKEL je upoznavanje široke i stručne javnosti sa komunističkim zločinima. Riječi Mene Tekel posvećene su s poštovanjem onima, koji su se uspjeli oduprijeti moći zla. Zato današnje slobodno društvo ne bi smjelo zaboraviti one koji su se žrtvovali za demokraciju i slobodu. Zahvaljujući Hrvatskomu društvu političkih zatvorenika, na festivalu se već dvije godine predstavila i Republika Hrvatska.

Redovito svake godine podsjećamo Skupštinu Grada Zagreba, Odbor za

imenovanje naselja, ulica i trgova i naravno gradonačelnika Milana Bandića, na neodrživost naziva najljepšeg zagrebačkog trga imenom notornog zločinca Josipa Broza Tita. Naravno da kao najbrojnija udruga sudjelujemo u poznatoj akciji KRUG ZA TRG, kojom smo svake godine izvadili jedan vijak kojima su pričvršćene ploče sramotnog imena. Vjerujem, da je otvaranjem rudnika Sv Barbara kod Laškog ispaо treći vijak –hvala Slovencima. Prema tome, natpis trga drži samo još jedan. Mislim da šrafnciger za taj posljednji vijak ima negdje u svom alatu gradonačelnik Milan Bandić.

No, Društvo kao i sva društva na ovome svijetu, mogu djelovati samo onda, ako

Dr. Stjepan Bačić prima priznanje

Biskup Bogović obraća se sudionicima Sabora

osim entuzijazma članova ima i financijsku podršku. Sve naše podružnice održavaju hladni pogon iz članarine, a programe ostvaruju uz potporu jedinica lokalne i područne samouprave. Središnjica

izdaje mjesečnik *Politički zatvorenik* i provodi zajedničke projekte iz preplate i uz finansijsku podršku Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, ali to isključivo posebnim zalaganjem prof. dr. Andrije

Hebranga na čemu se u ime svih mnogobrojnih članova naše udruge zahvaljujem.

Koncem prošle godine dobili smo prvi puta potporu od Grada Zagreba i to za projekt «Mjesta stradanja u vrijeme komunističkog totalitarnog sustava na području Zagreba – lokalitet Sesvete». Jest da je za potrebna istraživanja odobren najmanji iznos finansijske potpore predviđen natječajem, no u ovom slučaju važnija nam je simbolička podrška, a nakon objave prvih rezultata, mislim da i finansijska potpora ne će biti upitna.

Na kraju četverogodišnjeg razdoblja, želio bih se zahvaliti svim našim članovima, koji unatoč poodmaklo životnoj dobi još uvijek imaju energije boriti se za istinu. Svima koji usprkos brojnim razočaranjima, što nismo uspjeli ostvariti državu o kakvoj smo godinama maštali, vjeruju u opstanak i bolje dane za život naše djece i unuka u našoj prekrasnoj domovini Hrvatskoj.»•

IZVJEŠĆE NADZORNOG ODBORA HDPZ O POSLOVANJU DRUŠTVA 2003.-2007.

Nadzorni odbor HDPZ-a izabran je na 7. Saboru HDPZ, održanom 2005. godine u sastavu: **Toma Burić, Kaja Pereković, Ana Veček, Ivan Dujmović i Tadija Zubak**. S obzirom na to da je gosp. Zubak u međuvremenu izabran za predsjednika svoje Podružnice, umjesto njega je za člana, odlukom Vijeća, izabrana gđa **Dragica Pelikan**.

Nadzorni odbor se tijekom svog mandata sastajao prema potrebama, kako bi kontrolirao materijalno-financijsko poslovanje udruge. Kontrolirano je poslovanje Središnjice pregledom poslovnih knjiga i poslovanje podružnica na temelju izvješća, koja su primljena od njihovih Nadzornih odbora. U svom mandatu Nadzorni je odbor kontrolirao poslovanje za 2003., 2004., 2005., 2006. i 2007. godinu. Nakon provedenih kontrola, svoja je izvješća predavao članovima Vijeća HDPZ na raspravu i usvajanje. Nisu pronađene nikakve nepravilnosti u poslovanju niti Središnjice niti podružnica i sva su izvješća prihvaćena.

Što se tiče problematike rada udruge, treba napomenuti da danas HDPZ ima 17 podružnica u Republici Hrvatskoj i 3 u BiH. Ukupno

ima 4.800 članova, koji su prijavljeni u Središnjicu. Udruga se financira od članarine, preplate na glasilo „*Politički zatvorenik*“, dobrovoljnim prilozima svojih članova i prijatelja, te povremenim donacijama iz Proračuna Republike Hrvatske, te proračuna županija, gradova i općina. Osnovni rashodi udruge su troškovi izdavanja glasila, režijski troškovi, troškovi Tajništva Inter-Asso, te troškovi istraživanja i objavljivanja podataka o mjestima stradanja. Kako su osnovni prihodi udruge (članarina i preplata) posljednjih godina sve manji, što je rezultat visoke životne dobi članova, nastoji se kako u Središnjici, tako i u podružnicama troškove što više sniziti, da bi se moglo nastaviti obavljati osnovne zadaće udruge kao što su pomoći članovima pri ostvarivanju njihovih zakonskih prava, istraživanje mesta stradanja, izdavaštvo. Ova nastojanja su najbolje vidljiva iz pregleda rashoda i prihoda Središnjice gdje se uspjelo sniziti ukupne troškove u zadnjih 5 godina za 19 posto (tabela).

Pregled ostvarenih prihoda i troškova Središnjice HDPZ 2003.- 2007.

Godina	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Prihodi	425.693,52	398.449,68	640.804,03	564.448,69	587.040,74
Troškovi	516.052,84	522.252,89	623.019,54	442.431,01	424.682,59
Razlika	-90.359,32	-123.803,21	17.784,49	122.014,68	162.358,15

Unatoč svim problemima i Središnjica i podružnice za sve ovo vrijeme svoje su osnovne zadaće redovno obavljali u skladu sa Statutom Udruge.

*Nadzorni odbor HDPZ
Dragica Pelikan*

ZAKLJUČAK VIII. SABORA

Okupljeni 28. ožujka 2009. u Zagrebu na svome VIII. saboru, mi, bivši hrvatski politički uznici izražavamo zabrinutost zbog neizvjesne sudbine naše domovine.

Osmi sabor Hrvatskog društva političkih zatvorenika podsjeća na to, da je hrvatski narod u svojoj povijesti iskušao život u raznim međunarodnim višenacionalnim zajednicama i da su sva iskustva udruživanja za nj bila, nažalost, negativna. Iz svakog od tih udruživanja i integracija izlazili smo tek nakon krvave borbe za slobodu, teritorijalno osakaćeni, gospodarski i kulturno unazađeni. Ako nam povijest i ne daje gotove recepte za budućnost, ona nas uči ne ponavljati iste pogreške.

Način na koji se vode pristupni pregovori s EU, kao i nedosljedno, nenačelno i protupravno ponašanje te zajednice država, ukazuje na opasnost da hrvatski narod, uz gubitak suverenosti, očekuje i gubitak dostojanstva i teritorijalne cjeleovitosti. Radi toga ističemo:

- da odnos EU prema Hrvatskoj, oličen u nenačelnom pritisku povodom niza situacija, poput «slučaja generala Gotovine», ZERP-a, Savudrijske vale i sl. smatramo nedopustivim i uvredljivim, ali i više nego rječitim poučkom o pravoj naravi sadašnje europske integracije;
- da, poučeni time, ne odobravamo ponižavajući način na koji se kani postići ulazak u EU,
- da i najnovija gospodarska kriza pokazuje kako se ulaskom u EU ne rješava niti jedan ozbiljan problem Hrvatske,
- da se hrvatski politički uznici zgražaju nad prečestim slučajevima popustljivosti i sluganskom ponašanju aktualne vlasti,
- da hrvatski narod ima prječih briga od sustavne medijske opsade izmišljenim problemima i zah-tjevima pojedinih članica EU;
- da se hrvatski politički uznici ne mogu pomiriti s činjenicom izjednačavanja žrtve i agresora i bezočnog blaćenja Domovinskog rata.

Osmi sabor HDPZ-a poziva hrvatski politički vrh, Hrvatski sabor, Predsjednika Republike i Vladu Republike Hrvatske, da napokon izraze političku volju i spremnost da se razbremeniti prošlost hrvatskoga narodnog bića od teških zločina počinjenih nakon Drugoga svjetskog rata, zločina koji su po okrutnosti, mržnji i osveti bez premca u povijesti. Krivci i realizatori zločina su poznati: to su Josip Broz Tito i njegovi egzekutori, koji su se lažno preimenovali u antifašiste. Kosti koje trasom Križnog puta svakodnevno izviru iz stotina masovnih grobnica, svjedoče o nedjelima zločinaca a ne antifašista i vase za konačnim mirom. A konačni mir je – istina.

U ime te istine, zahtijevamo od hrvatskih vlasti da konačno i zauvijek provedu proces dekomunizacije, da Josipa Broza Tita i njegove ubojice proglose onim što oni jesu – zločincima, i da se na tom temelju sve oznake ulica i trgova, koji veličaju iste simbole i oznake totalitarnih režima, ukinu, a skupove kojima se oni veličaju zabrane ili im bezuvjetno uskrate svoju potporu.

Takva odluka omogućit će nama i naraštajima koji dolaze, civilizirani suživot bez lažnih povijesnih dvojbi, koje trajno traumatiziraju hrvatski narod.

Završimo konačno taj tragični povijesni krug zla. Neka istina bude konačni sudac.

SUDIONICI VIII. SABORA HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

U ALBANIJI ODRŽAN XVII. KONGRES INTER-ASSO-a

Piše:

Jure KNEZOVIĆ

U glavnome gradu Albanije, Tirani, od 3. do 6. travnja 2009. održan je XVII. kongres Internacionale asocijacije bivših političkih uznika i žrtava komunizma (Inter-Asso). Unatoč istodobnemu svenacijonalnom slavlju zbog prijama Albanije i Hrvatske u NATO, domaćini su se potrudili da Kongres bude zapažen, u čemu su i uspjeli.

Već 2. travnja Prvi program Albanske televizije organizirao je jednosatnu izravnu emisiju, u kojoj su sudjelovali s albanske strane predsjednik albanske ud-

udruge žrtava i tortura i predsjednicu albanskog helsinškog odbora.

U blizini hotela Tirana, u kojem su bili smješteni sudionici Kongresa i održano njegovo zasjedanje, nalazi se i Nacionalni muzej u kojem je dio stalnog postava posvećen žrtvama komunizma. Za razliku od mnogih bivših komunističkih država, Albanija zorno prikazuju svu brutalnost komunističkoga sustava; odvija se origi-

nalni film o strijeljanju, javnom linčovanju, prikazane su snimke raznih mučilišta i slike svih osuđenih i strijeljanih, te slike svih političkih zatvorenika. Nama Hrvatima je možda bilo najteže gledati, a znati da mi ni muzeja nemamo, niti dokumentacije a gdje bi mogli sanjati o prikazivanju brutalnosti masovnih likvidacija.

Kongres je po planu počeo 4. travnja 2009. Visoki vladini predstavnici bili su tih dana u inozemstvu, zaokupljeni prijmom Albanije u NATO. U zemlji je vladalo euforično raspoloženje zbog toga čina. Cijela Tirana je bila okićena albanskim zastavama i zastavama NATO-a.

Kongres je u ime Vlade Republike Albanije pozdravio najviši Vladin predstavnik koji se tada nalazio u zemlji: bio je to dopredsjednik Vlade **Genc Pollo**. On je u svome kratkom pozdravnom govoru istakao radost da se u istom danu događa naš Kongres i povjesni prijam Albanije u Sjevernoatlanski savez. Izrazio je nadu da tim činom konačno Albanija napušta ruševine užasnog, ali ne će nikada zaboraviti žrtve, patnje i napore ljudi koji su se ugrodili u preobraćanje Albanije u zemlju demokracije i slobode, u kojoj očuvanje ljudskih prava i državno-pravni sustav jamče napredak društva. Zahvalivši se na pozivu i poželjevši uspješan rad Kongresu, pozvao je sudionike na večernji prijam u vili bivšeg diktatora **Envera Hoxhe**.

XVII. Kongres zasjeda

Foto: Thomas Sindiliaru

rige **Skender Qendro**, znani dugogodišnji albanski robijaš i prognanik **Tomor Aliko** i gospoda **Lili Ndoci**, a od stranih sudionika predsjednik Inter-Asso **Jure Knežović**. U emisiji, koju inače gleda mladež, prikazani su i isječci iz dokumentarnog filma o progonima u Albaniji za vrijeme komunističke diktature.

Idući je dan pozvao njemački veleposlanik u Albaniji na radni objed **dr. Annu Kaminsky** od njemačke državne Zaklade za savladavanje posljedica komunističke diktature, gospodu **Ruth Gleinig** također od Zaklade, predsjednika albanske udruge Skendera Qendro, ravnatelja albanskog Instituta za savladavanje političkih progona **Simona Mirakaja**, predsjednika Inter-Asso Juru Knežovića, predstavnika

Dopredsjednik Vlade g. Genc Pollo pozdravlja XVII. Kongres

Pred bunkerom

Referat je podnijela r. Anna Kaminsky, koja je izvijestila o savladavanju posljedica komunističke diktature u Njemačkoj i iskustvima koje je vremenom savladavanja stjecala Njemačka. Osvrnula se i na 20. obljetnicu mirne revolucije, koja je uslijedila padom Berlinskoga zida. U diskusiji se tako čulo da je pad Berlinskog zida povijesni miljokaz demokracije, slično kao što je to otkriće Amerike ili Guttenbergovo otkriće tiskarskog stroja za kulturu. Tako se u padu komunizma uvijek polazi od pada Berlinskoga zida. Na ovo zanimljivo predavanje nadovezala se gospođa Ruth Gleinig sa svojim predavanjem *Berlinski zid u svijetu*. Pozorno se slušalo gdje se sve nalaze dijelovi Berlinskoga zida – od Japana do Južne Amerike, a o Sjevernoj da se i ne govorи. Čak se dio nalazi u svetištu Fatima i posvetio ga je još papa **Ivan Pavao II.** Tako ostaci toga graničnog zida svjedoče po svijetu o diktaturi komunizma. Predstavnik albanske udruge g. Simon Mirakaj iznio je saznanja o komunističkoj diktaturi u Albaniji, o mučenjima, strijeljanjima, progonima s određenim mjestom boravka, koje je svakih pet godina produljivano na dalnjih pet i tako u nedogled. O kažnjavanju cijelog sela, ako je Partija

našla jednoga krivca ili o kažnjavanju ne samo bližnje nego i daljnje rodbine počinitelja političkog prekršaja.

Kasnije smo, putujući po Albaniji od Tirane na jug, vidjeli masovne bunkere i mogli smo si predočiti kako se mogao osjećati albanski čovjek u to doba. Takvih bunkera bilo je oko petsto tisuća, a svaki je državu stajao koliko i jedna garsonijera. Ljudi nisu imali gdje stanovaći, ali se ni k bunkeru nisu mogli primaknuti. Kad je pao komunizam, bunkeri su ostali prazni i tada se događa paradoks: u neke se useljavaju bivši politički prognanici, koji više nisu imali nikoga svoga ili nisu imali kontakta.

U poslijepodnevnim satima Kongres je prihvatio Rezoluciju i deklaraciju kojom se prigodom 17. lipnja, Dana otpora protiv komunizma, Predsjedništvo Inter-Assa obvezuje obratiti se europskim institucijama i javnosti. Rezoluciju donosimo ovdje.

Navečer smo bili gosti kod dopredsjednika Vlade u vili Envera Hoxhe. Vila se nalazi u središtu grada. Čuvana kao da je diktator u njoj, osobljje se brine da je sve uredno i samo se rijetko netko prima u njoj. Mogli smo posjetiti prizemlje i prvi kat, ali podrum, tajne prostorije nismo i skrovišta nismo.

Sutradan, 5. travnja, poveli su nas domaćini u razgledavanje ljepota Albanije i odveli nas do drevne Apolonije, mjesta u blizini Vlore na jugu Albanije, a zatim nas vratili preko Berata u Tiranu, gdje se već slavilo na trgu Skenderbega Kastriotija. Među pjevačkim skupinama bile su uz skupine iz Republike Albanije i skupine iz Republike Kosova i iz Makedonije. Po pjesmi nije se ničim moglo naslutiti da se nalazimo na Balkanu.

Naprotiv, sve je zvučalo europski, a izraz Balkanac uvredljiv je u Albaniji isto kao i u Hrvatskoj.

I želim posebno istaknuti veliko gostoprimstvu i skrb kojom su se naši domaćini brinuli za nas u zemlji gdje nitko nije znao albanski.

Evo teksta usvojene rezolucije.

Internacionalna asocijacija bivših političkih uznika i žrtava komunizma donijela je na svojem XVII. kongresu održanom od 3. do 6. travnja 2009. u Tirani, Albanija, sljedeću

REZOLUCIJU

U Internacionalnoj asocijaciji bivših političkih uznika i žrtava komunizma zastupljene nacionalne organizacije zahtijevaju, zbog učvršćenja demokratskog i državno-pravnog razvoja, od poskotkomunističkih zemalja,

- da sve političke snage koje se izjašnjavaju za demokraciju osude komunističku diktaturu,

- da se pravosuđe očisti od tužitelja i sudaca koji su sudjelovali u politički motiviranim nepravednim presudama,

- da se školski udžbenici i povijesne knjige prilagode stvarnome povijesnom razvoju i u njima se ukaže i na komunističko nasilje.

Shoqata e ish te Perndjekurve Politike Antikomuniste te Shqiperise (al)

Zajednica društava političkih zatvorenika Bosne i Hercegovine (ba)

Konfederace Politických Vězňů ČR (cz)

*Union der Opferverbände
Kommunistischer Gewaltherrschaft
e.V. (de)*

*Board of South Estonian Association
of Political Prisoners (ee)*

*Hrvatsko društvo političkih
zatvorenika (hr)*

*Magyar Politikai Foglyok Szövetsége
(hu)*

*Latvijas politiski represēto apvienība
(lv)*

*Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių
sajunga (lt)*

*Asociația Fostilor Detinuti Politici din
Romania (ro)*

*Zväz Protikomunistického Odboja
(sk)*

Tirana, dne 4. travnja 2009.

U drevnoj Apoloniji

«DA SE VINEŠ K'O ORAO, GNIJEZDO SVIJEŠ MEĐU ZVIJEZDAMA I ODANDE SKINUT ĆU TE... ! (Obadija 4)

Vojni poraz Južnoga židovskog kraljevstva u sukobu s Babiloncima 587./86. bijaše popraćen nizom otegotnih okolnosti koje su taj, sam po sebi strašan, događaj učinile neopisivo teškim!

Prije opsade Jeruzalema bijaše osvojena, opljačkana i opustošena gotovo cijela pokrajina Judeja. Velik broj izbjeglica slegao se u dobro utvrđenu glavnom gradu, nadajući se ondje naći sigurno utočište. Kada je babilonska vojska stegla obruč oko Jeruzalema i počela se osjećati oskudica hrane, te su izbjeglice postale dodatno opterećenje. Nakon zauzeća Jeruzalema, grad je opljačkan i razoren, pa je bilo teško naći kakvo-tako sklonište i bilo što za prehranu.

Poseban izvor nevolja predstavljaju susjedni narodi. Tijekom duge prevlasti triju velikih naroda: Egipćana, Babilonaca i Asiraca, brojni mali narodi bijahu izloženi njihovim poticajima na međusobne sukobe. Ti svjetski silnici držali su se ustaljena pravila: «Zavadi pa vladaj!». Zbog toga su male narode podjarivali jedne protiv drugih. To se mnogo puta pokazalo uspješnim. U ovome ratu u prvi plan izbili su Edomci, koji naseljavahu predjeli pokraj Mrtvoga mora. Često su provaljivali u židovska naselja, pljačkali i ubijali, a onda se povlačili u svoja brdska utočišta. To su navlastito činili u doba kad su Židovi bili zaokupljeni sukobima na suprotnoj strani. Sada im se ukazala izuzetna prilika.

Najprije su zlurado promatrali neravopravan sukob velike i male sile, premoćne Babilonije i preslabje Judeje, a onda su provalili u Judeju, neke predjeli odmah sebi podvrgli, a na ostalima, koje nije imao tko braniti, nastavili žariti i paliti, pljačkati i ubijati. Tada se mnogo ži-

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

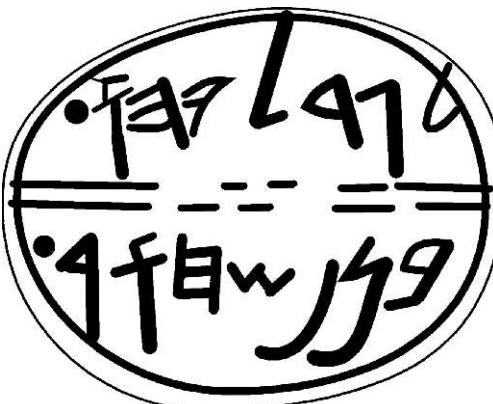
dovskih vojnika, iscrpljenih i ranjenih, krilo po šumama i špiljama, strahujući od babilonskih vojnika koji su pod svojim nazorom nastojali držati cijelu pokrajinu. Edomci su pronalazili te vojnike i hvatali ih, jedne ubijali, a druge predavalci Babiloncima ili ih skrivali pa potom kao robove prodavali na tržnici.

Te godine bijaše u cijeloj Judeji dobro urodila ljetina, pa su se Edomci razletjeli na sve strane kako bi sve pobrali i odnijeli u svoja naselja. A na vrhuncima gorja iz-

Proučavatelji prepostavljaju kako je u ratnim sukobima u Judeji stradalo 20 posto pučanstva – djelomično su poubijani, a djelomično odvedeni u sužanjstvo u Babiloniju. Preostali žitelji nisu proganjeni; oni koji bijahu izbjegli i našli utočište kod susjednih naroda, mogli su se slobodno vratiti u svoju domovinu, a svi su opetovano pozivani neka se posvete svojim svakodnevnim poslovima, jer, uvjerao ih je prorok:

«Dobar je Bog onom koji se u nj uzda, duši koja ga traži...

Gospod ne odbacuje nikoga zauvijek» (Tužaljke 3, 25.31).

Bula proroka Gedalije (crtež i fotografija izvornog arheološkog nalaza)

među Mrtvoga i Crvenoga mora imaju na vrlo nepristupačnu prostoru svoje obrambene utvrde, koje u ono doba bijaše gotovo nemoguće osvojiti. Edomci bijahu na to ponosni, preponosni i, štoviše, oholi su govorili kako njima nitko ništa ne može. To su činili i ovom prilikom.

Na tu umišljenost i zločinačku djelatnost Bog im preko proroka Obadije poručuje:

«Da se vineš k'o orao, gniyezdo svijes među zvijezdama i odande skinut ću te....» (Obadija 4). Sve što su oni činili drugima, i njima će se dogoditi: «... tvoja će dijela na tvoju glavu pasti» (Obadija 15)... i «od doma Ezavljeva nitko ne će ostati!» (Obadija 18).

Jedan je događaj bitno utjecao na buđenje dobre nade i mnogo pridonio raspoloženju ojađena naroda, te on pomno sasluša i prihvati te proročke poruke. Bijanje to imenovanje upravitelja za pokrajinu Judeju. Babilonci su na tu dužnost postavili Gedaliju, sina uglednoga građanina Ahikama, Jeremijina prijatelja i zaštitnika. Gedalija, mudar i plemenit čovjek, prihvatio se svom dušom veoma teška i odgovorna zadatka; smjesta je počeo razvijati djelatnost na sve strane: okupljao je čestite i sposobne ljude, obraćao se narodu s porukama vedre nade: pozivao je ljude neka ne bježe iz svoje domovine, štoviše neka se vrate svi koji su je napustili i posvete se svojim poslovima bez odlaganja, posebice ubiranju uroda, grožđa,

voća i maslina. (Jr 40, 10). Gedaliji su u pomoć dolazili ugledni ljudi; među njima proroci Jeremija i Baruh. Jeremija bijaše uhićen i svezan te zajedno s mnoštvom drugih zarobljenika upućen u Babiloniju. Tako je došao u Riblu. Tu je posredstvom babilonskoga kralja oslobođen okova i pušten na slobodu: mogao je sam odlučiti, hoće li poći s izgnanicima u Babiloniju ili će ostati u domovini. Uvjeren kako je potrebniji onima koji su raspršeni na sve strane, utučeni i ojađeni, odlučio je ostati s njima. Zaputio se u Mispu, gdje je novi upravitelj Gedalija otvorio svoj ured.

Činilo se kako je krenulo dobro. Na jednom se pročula turobna vijest: spremo se urota protiv upravitelja; postoji skupina ljudi koji žele ubiti Gedaliju. Neki čovjek, potomak kraljevske obitelji, po imenu Jismael, utuvivši sebi u glavu kako bi on, budući da je kraljevski potomak, morao dobiti taj položaj, uistinu je ozbiljno pripremao Gedalijino ubojstvo. Kad je ta vijest dojavljena Gedaliji, on ju je odbacio kao izmišljotinu. Nažalost, nije bila izmišljotina. Uzalud je zapovjednik Johanan, sin Kareahov, kao i drugi preživjeli zapovjednici koji su podržavali Gedaliju, ozbiljno upozorio Gedaliju neka bude oprezan. Štoviše, on se zajedno s drugim vojnim zapovjednicima izjasnio spremnim razbiti tu urotu, ali je Gedalija ustrajao u svom uvjerenju kako ne postoji nikakva urota protiv njega. Bio je i nadalje ostao neoprezan. Riječi zapovjednika Johana: «Zašto da on tebe ubije, i da se opet rasprše svi Judeci što se oko tebe skupiše? I zašto da propadne ostatak Judeaca?» (Jr 40, 15). Na ta potresna pitanja Gedalija je Johananu odgovorio: «Nemoj toga raditi! Jer je laž što govorиш o Jismaelu!» (Jr 41, 16). Nu nije bila laž. Jismael je jednoga dana zajedno s desetoricom svojih naoružanih ljudi došao Gedaliji, koji ga je srdačno primio. Dok su se zajedno gostili, diže se Jismael sa svojim ljudima te ubije Gedaliju i njegove suradnike (Jr 41, 2).

Prepavši se osvete Babilonaca, pobježe sa svojim ljudima u Egipat. U tu urotu bijaše upleten amonski kralj Baalis. Amonci se naime bojahu da bi, ako bi Judeja

ponovno ojačala, mogla njima prijeći izlazak na more.

Smrću Gedalijinom mogućnost ubrzana oporavka Judeje otišla je u nepovrat. Gedalija je ostao u narodnoj uspomeni kao posljednji vitez Judejskoga kraljevstva. Nakon njegove smrti Judeja je nastavila tonuti u beznađe i bezvoljnost; množile su se jadikovke:

«Putovi sionski tuguju, jer nitko ne dolazi na svetkovine! Sva su vrata razvaljena», a Sion je «Pun gorčine» dok «Tlačitelji njegovih sada gospodare, neprijatelji likuju» (Tužaljke 4-5).

Postupno se ipak budi misao o potrebi iskrenijega i sveobuhvatnijega razmišljanja o uzrocima propasti i smislu patnje kojom je ona urodila.

Zar nije očito kako je bilo nerazumno izazivati sukob s Babilonijom? Nakon što je pred njezinom silom pala moćna Asirija, egipatska vojska bila poražena, a judjejski se kralj zakleo na vjernost i uredno plaćanje danka Babiloniji, najednom sve to zaboraviti te se izložiti odmazdi koja donosi propast države? Slična su pitanja postupno nicala i širila se na područje vjerskih zastranjenja i moralnih prijestupa. Međutim, kojih 50 godina nakon izgubljena rata s Babiloncima, nema u Jeruzalemu, a ni u cijeloj Judeji, nekih značajnijih događaja. Ljudi su živjeli tiho, borili se s tegobama za preživljavanje. Sretna bijaše okolnost što Babilonci nisu na opustjela mjesta dovodili tuđince, kao što to bijahu činili Asirci u Sjevernom kraljevstvu. Nu zamjetljivo je ipak postupno buđenje pouzdanja u Boga i mogućnost obnove zajedništva s njime:

«Vrati nas k sebi, Gospode, obratit ćemo se...» (Tužaljke 5, 21).

Ta se svijest i spremnost na obnovu postupno razvijala. Njoj treba zahvaliti što propast Jeruzalema i države 586. nije značila nestanak naroda nego početak njegove dubinske promjene.

A Edomci?

BOLNICA

Gledao sam tu zgradu utorulu u šutnji i samoći, što oko nje tako tiho suzi, ja, koji sam bio predat dobroj slutnji izgubljenoj u tuzi.

Samotna je bila ko oko nje čempresi zeleni, što zdravljem prkose njenim stanovnicima, a oni u njoj kraj očekuju tužni i sneni s vječno umornim licima.

Onako siva naličila je na daleku lađu, s koje nikad silaska nema, i svi putnici, koji se skupa na njoj nađu, smire se u njoj posvema.

Dražen PANJKOTA

Njih su u 5. stoljeću porazili Arapi i zaspjeli njihovu postojbinu. Oko 300. godine prodri su u Edom Nabatejci, osvojili ga i protjerali njegove stanovnike. Prognani Edomci našli su utočište na jugu Judeje. Od 2. stoljeća prije Krista taj kraj nosi naziv Idumeja. U povijesti se spominje njihov rat protiv Makabejaca, ali su oni u tom sukobu bili poraženi. Židovski kralj Ivan Hirkan bijaše pobjednik i to je područje pripojio Judeji. Kralj Herod Veliki podrijetlom je Edomac – Idumejac. Nakon židovskog poraza u ratu s Rimljanim 67.-70., Edomci ili Idumejci nigdje se više ne spominju u povijesti. Obadijino se proroštvo doslovce ispunilo: «... i posljednji će biti istrijebljen... od doma Ezavljeva nitko ne će ostati!» (Obadija 18).•

STARINSKA KUĆA

Uz sirotinjsku kuću stari orah plče, u tužnom okruženju kamena i drače. Ispred trošne kuće, tik do praga svoga, majka i djeca za Providnost mole Boga. Na stoliću u kući je komad suha kruha, a u kotlu na ognjištu pura se kuha. Na neoličenom zidu je slika svetog Ante kojeg ukućani godinu kupnje ne pamte. Oko drevne slike krunica je sveta s kojom mati često u molitvi šeta.

Ivica KARAMATIĆ

SKROMNO ALI DOSTOJANSTVENO OBILJEŽEN JE 4. TRAVANJ, DAN GOSPIĆKIH ŽRTAVA

I ove je godine obilježen dan kad su «antifašisti» krvavim pokoljem «oslobodili» Gospić 1945. Nakon svete mise za spas duša gospičkih žrtava, pobijenih nakon ulaska partizana u Gospić 4. travnja 1945., koju je predvodio gospički župnik pop Ante Luketić, uz koncelebraciju gospičkog kapelana don Andelka Kaćunka, vjerni puk sa svijećama u ruci uputio se "cestom smrti" od katedrale Navještenja Blažene Djevice Marije, pa uz gospički zatvor, do gradskog groblja sv. Marije Magdalene. Predvođeni komunističkom partijom, partizani su tim putem odvodili na stotine i stotine hrvatskih mučenika na stratište i grobište ispred groblja.

Okupljenom se puku ispred spomen-ploče gospičkim žrtvama obratio pisac ovih redaka, predsjednik HDPZ Podružnice Gospić, sljedećim riječima:

«Poštovane dame i gospodo, dragi Gospicani!

I ovoga 4. travnja okupili smo se ovdje, na ovome svetom mjestu, mjestu tuge, patnje i bola, odati počast pobijenim našim sugrađanima i Hrvatima s prostora cijele Nezavisne Države Hrvatske, koji su se ispred podivljali partizanskih postrojbi povlačili preko Gospića na Zapad, ili su pak kao zarobljenici dovedeni u sabirni logor Gospić, kojim je zapovijedao stanični Trošelj.

Nakon ulaska partizanskih posrojbi u Gospić 4. travnja 1945., otpočela su planirana ubijanja Hrvata. Masovna ubojstva nastavila su se gotovo cijele 1945. godine. Sve do 1950. ubijali su sužnje u manjim skupinama i pojedinačno. Ostala stratišta i grobišta su skrivali, a ovo ovdje nisu. Na ovom stratištu i grobištu, "komunistički antifašisti" – krvnici i zločinci, vršili su ritualna ubojstva strijeljanjem i vješanjem. Nasilno su privodili žene, djecu i starce da nazoče tomu krvavom činu. Odrasle muškarce su pobili i pozatvarali, a rijetki su našli spas sakrivši se u šumu. Partizanke su posebice bile krvoločne. Na blagdan sv. Marije Magdalene, 22. srpnja 1945., osudili su na smrt i istog dana ubili 54 hrvatskih mučenika. Najveći dio, upravo ovdje.

Piše:

Ivan VUKIĆ

Teško je naći civiliziranu državu koja se prema svojim žrtvama ponaša hladno i beščutno kao naša.

Prije desetak godina obratio sam se državnom odvjetništvu za savjet, što trebam napraviti, jer planiramo podnijeti kaznenu prijavu protiv komunističkih zločinaca Miće Jelače, Paje Kosovića, Jose Bubaša i Paje Milkovića. Odgovoren mi je da je kasno, jer su izvršeni zločini u zastari. Usprotivio sam se, upozorivši ih da ratni zločini ne zastarijevaju. Odgovoren mi je da je to točno, pa neka podnesemo prijavu, a oni će je držati u ladići stola, jer su dobili takav nalog od nadređenih, pa mi je svaki trud uzaludan.

Ipak, nešto se pozitivno pokrenulo. Prije tri godine policija na razini Republike, a sada na razini Županije, prati moj rad na istraživanju ratnih i poratnih zločina nad Hrvatima. Rečeno mi je da su dobili nalog da prikupe i istraže partizanske i srbokomunističke zločine.

Zločincima će se suditi, jer nema ulaska u Europsku uniju bez osude komunizma i komunističkih zločinaca, istinski, a ne deklaratивno, ne samo na riječima, kako je to dosad rađeno.

Naša država nije stvorena revolucijom, već promjenom imena. Komunisti i njihovi sljedbenici ostali su u svim strukturama vlasti, te u tiskovnim i elektronskim medijima. Smisljeno su urušili onaj silni oslobođiteljski zanos na kojem smo izborili slobodu i utemeljili Republiku Hrvatsku.

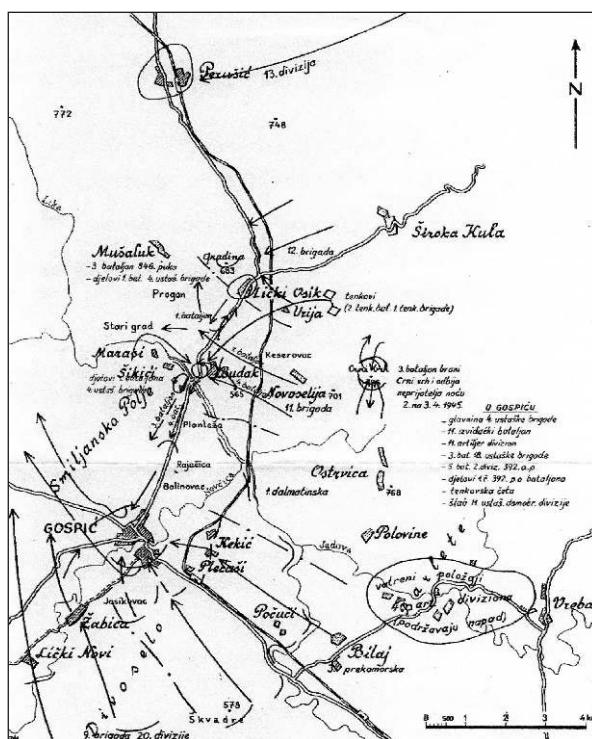
U prošlu subotu, za vrijeme primanja preuzvišenog biskupa dr. Mile Bogovića i dr. Andrije Hebranga za počasne članove HDPZ, dr. Hebrang također je rekao da do radikalnih pozitivnih promjena u društvu nije došlo, jer država nije nastala revolucijom. Naglasio je da je u pripremi zakon, kojim će se omogućiti istraživanje komunističkih zločina, mjesta skupnih i pojedinačnih grobišta, obilježavanje tih mjesta, odavanja počasti žrtvama i osuda zločina i zločinaca.

Vjerujemo i nadamo se da će do tog doći, ne zato što bi vlast to htjela, već zato, što će ih na to natjerati EU. Ni Slovenci nisu slučajno otkrili strašna masovna grobišta. Znali su oni vrlo dobro za njih. Njihovi komunisti i partizani dobro su poznavali mjesta pogodna za masovna ubijanja. Ne samo da su ukazali na ta mjesta, već su sudjelovali u masovnim ubojstvima, nažalost, najviše Hrvata. Na isti takav način to su u Hrvatskoj radili hrvatski komunisti i partizani. Nema obitelji u Gospiću kojoj nije ubijen barem jedan član.

Partizanski i srbokomunistički ratni i poratni zločinci i zločin bit će osuđeni. Namjerno se odugovlači, kako bi što manje zločinaca i preživjelih žrtava ostalo na životu.

Očekujemo da će, prisiljeni zakonom, i naša gradska i županijska vlast omogućiti istinit popis hrvatskih žrtava rata i porača, te dostoјno obilježiti ovo i druga stratišta i grobišta. Svaka žrtva ima pravo na ime i grob. Zločin je prešutjeti žrtve i oskrnaviti njihove grobove, kako ove ovdje, tako i drugdje, diljem bivše države Jugoslavije, tamnica hrvatskog naroda.

Eto, iz godine u godinu sve nas je manje. No, izdržat ćemo mi! Hvala na odazivu. Odložite uz spomenik upaljene svijeće a potom će naša dražga sugrađanka, gospođa Marija Mesić, predvoditi molitvu za spas duša pobijenih!»•

Plan partizanskog napada na Gospić 4. travnja 1945.

KOMEMORACIJA 18. TRAVNJA 2009. U RUŠEVU, MJESTU STRAVE I UŽASA 1945.

U selu Ruševu u Požeštini, 40-ak kilometara udaljenom od Đakova, u organizaciji Hrvatskoga društva političkih zatvorenika – Ogranka Đakovo, održana je peta po redu komemoracija žrtvama komunističkog terora, odnosno partizanskih jedinica 21. srpske i 6. ličke divizije, koje su po ulasku u Đakovo 17. travnja 1945. provodile brojna uhićenja i smaknuća. Tako

Piše:

Sanja ROGOZ-ŠOLA

su rafalom na nas i netko je nekako pao, jer smo bili vezanih ruku na leđima. Kad sam bio pogoden, okrenuo sam se, pao potruške i šutio. Bila je noć i osluškivao sam. Bili su pod alkoholom i čuo sam ka-

ko govore da će još koji rafal ispaliti po nama i rekli su da odlaze, jer sad sigurno nitko nije ostao živ. Rekli su da će nekoga poslati da nas zakopa i otišli su. Bio sam vezan i nije mi se bilo lako podići na noge, a znao sam da se moram skloniti od atle, jer ako se vrate ili će me ubiti ili živog zakopati. Pokraj je bio jedan potok s vrba-ma, te sam se sjetio izribati konopac ko-jim sam vezan o koru vrbe da si oslobo-dim ruke. Uspio sam osloboediti ruke. Ni-sam znao kamo se krećem niti gdje se na-lazim. Čuo sam u međuvremenu nekakvo koračanje i topot, koje je bilo sve bliže ta-ko da sam zaledao i čekao. Bila je to kolo-na partizana, a išla su i zaprežna kola puna ranjenika, možda i mrtvih civila. Po tome sam znao gdje je cesta, jer su išli od Đako-va. Kad je prošla kolona, uspio sam prijeći na drugu stranu ceste, ali se približava-vala nova kolona, te sam zaledao pokraj ceste u jarak i pričekao. Kad su se približili neprimjetno sam se digao i ubacio u kolonu sa strahom i pomislio sam 'Što mi Bog da!' Među tim ljudima jedan me po-tapšao po ramenu i kaže mi da se ne bo-jim, jer smo svi isti. Tako smo došli do Ruševa i smjestili se u jedno veće dvo-rište. Tu je bila komanda, gdje smo išli na ispitivanje. Poslali su me u Gradišku, a nakon kraćeg vremena u Osijek, pa u Krndiju. Došao sam kući živ. Ali onaj metak iz ruševačke livade i danas nosim."

Ruševsko spomen-obilježje

je skupina od oko 200 ljudi, vojnika i civila, mahom Đakovčana i stanovnika okolnih sela, otjerana u koloni u četveroredu, vezana žicom, u Ruševe, gdje su zvijerski ubijeni. Prema sjećanju djece ubijenih, listu za likvidaciju sastavljadi su domaći komunisti, članovi tzv. narodnooslobodi-lačkih odbora.

Jedan od preživjelih, **Adam Sokola** iz Đakovačkih Selaca (danas živi u Njemačkoj), opisao je svoje strijeljanje na stratištu livada kod Ruševa:

„Kad je došla njemačka vojska na naše područje, pozvali su me s njima, no nisam dugo bio s njima i pobegao sam kući. Nakon toga su me uhitili partizani i vezali me, te odveli pješke za Ruševe. Drugu noć su nas postrojili i odvojili nas 10, te su nas dva partizana odvela na livadu udaljenu oko pola kilometra i tamo su nas poredali. Bila su tamo i dva brata **Bolarić** iz Selaca Đakovačkih pokraj mene. Pucali

Mons. Luka Marijanović predvodio je sv. misu

Kolona sjećanja

Ovogodišnja komemoracija počela je sv. misom u mjesnoj crkvi, koju je služio mons. Luka Marijanović, profesor s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, koji je u uvodu u misno slavlje, između ostalog, naglasio: „Mi se zaustavljamo danas pred misterijem zla, koje je u vrijeme vladavine totalitarnih sustava tijekom dvadesetog stoljeća provalilo posebnom silinom na našim prostorima i umnožilo broj nedužnih žrtava do zastrašujuće razine. Tako se dogodilo na ovom mjestu strave i užasa. Ne uspijevamo razumjeti kako je bilo moguće, da određeni broj ljudi povjeruje zlu i učini teške zločine nad drugim ljudima. Teško nas pogoda činjenica da se još danas skrivaju zločinci nad nevinim ljudima, interpretira, oma-lovažava, manipulira brojem žrtava. – Mi možemo sada sklopiti ruke i moliti za njih. I uputiti za sve njih molitvu da ih Bog zagrli svojom ljubavlju, a ubojicama uzvrati svojim milosrdjem i svojom pravdom.“

Prof. Marijanović je vjernicima u prepunoj ruševskoj crkvi u svojoj homiliji poručio: „U uskrsnom smo tjednu, pa je nekako normalno da pogledamo biblijska čitanja. U Dijelima apostolskim se veli da su Petar i Ivan bili nepismeni i neuki ljudi, sasvim jednostavni, ali su odlučno odbili poslušnost najvišem autoritetu svoga naroda, velikome vijeću. Zapovjedili su im da pod nipošto ne zbole niti naučavaju u ime Isusovo, ali i Petar i Ivan odgovorile: Sudite je li pred Bogom pravo slušati ra-

dje vas nego Boga. Mi doista ne možemo ne govoriti što vidjesmo i čusmo. Oni su se to usudili i tako prihvatili sve posljedice za sebe. Bili su osvijedočeni u istinitost svoga navještanja. Njihov nam primjer pruža sigurnost i samosvijest i tako jača našu vjeru.

Apostoli su svjesno time svima dokazali da znaju što žele. Ono što su tvrdili, bilo je tako istinito da im se nije moglo ništa prigovoriti. Glavari svećenički su se čudili i osjećali poraz u sebi, jer unatoč svojoj izobrazbi i iskustvima nisu mogli izaći na kraj s apostolima. Što su apostoli tvrdili i navještali? Samo to, i ništa više, nego da Isus živi i da je uskrsnuo. To je bilo iskustvo Isusovih učenika. Život se ne može zabetonirati ili zazidati. Grobni kamen na Isusovu grobu trebao je zapečatiti smrt. Ali taj grobni kamen nije mogao zadržati Krista. Kamen se otkotrljao. Isusova uskrsna snaga razbila je sve zapreke, koje su htjeli sprječiti i zaustaviti život. I kako da onda učenici o tome šute? Posavjetovali su se, ali kao što im je laž upalila pred Pilatom, pred Petrom i Ivanom, to im ne bi pošlo za rukom.

I radosna se vijest o Isusovu uskrsnuću širila. To je bila vijest snažnija od smrti ili od bilo čega drugoga. To su učenici naprsto doživjeli, susreli su Isusa uskrsloga, i o tome su govorili dalje. U to sami bili uvjereni i htjeli su u to uvjeriti druge: tko naime prihvati poruku Isusa Krista o

vječnome životu, njegovo će biti kraljevstvo Božje!

Apostoli su bili proganjani i kažnjavani. Mi se danas ne moramo bojati da ćemo biti proganjani i kažnjavani, ali moramo računati s time da ćemo biti ismijavani i vrijeđani na profinjeni način. No, jaka svijest da zastupamo Božju stvar, može nas učiniti mirnima i sigurnima. Pokušat će nam proturiti i nametnuti mnogi životne stavove i ponašanja, koja nisu spojiva s Isusovim evanđeljem, i uopće s katoličkom vjerom.

Ismijavat će nas na rafinirani način i čak će nas ignorirati u tisku i na elektronskim medijima: nas, koji smo se okupili danas da se sjetimo dana oko 17. travnja 1945. kad su nas oslobodili tzv. antifašisti, šumnjaci, partizani, ili, recimo sasvim otvoreno: pripadnici 6. ličke i 21. srpske divizije tzv. 'narodne armije', kad su nekoliko stotina naših sugrađana 'oslobodili' života i neljudski, bez suda, pobili u Đakovu i okolici. I te dvije jedinice su dosad imale svoje ulice u Đakovu! Hvala Bogu da barem to više nije tako! Samo ovdje u Ruševu dvije stotine takvih mučki pobijenih, a bili su naši sunarodnjaci, naši rođaci, iz naših obitelji, naši sugrađani, koji su donedavno bili 'prešućene žrtve Đakova i

Tri ruševske bake

Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću'. I dok smo mi ovdje, u molitvenom sjećanju na naše žrtve, otvaraju se nove stravične grobnice, kao u Hudoj jami kod Laškoga u Sloveniji, kod Zaprešića i drugdje. Stidljivo se o tome govori, a i ne možemo drugo očekivati, jer su mnogi od današnjih vrhuški potomci onih koji su upravo počinili takva zlodjela. Ti stradali ljudi nisu bili bezimena masa, to su naši ljudi. I naša povijest ovdje na ovome prostoru je sasvim konkretna, iskrasavaju pred nas osobe s imenima i vlastitim sudbinom. Tek neke sudbine smo uspjeli produčiti i otkriti im grobna mjesta. Mnoge žrtve su još u tami. Ustanovili smo samo

smrt, jer se nikad nisu vratili kući, ali ostaje pitanje, što je bilo s njima? Koliki su ostali bez svoga partnera, svoga životnoga druga, svoje djece, svojih rođaka i prijatelja i bez njih morali dalje živjeti, i još ozigosani kao djeca tzv. 'narodnih neprijatelja'!

Mnogi koji smo preostali iza njih, još danas nemamo grobnoga mjesta za žalovanje i sjećanje. A i sve je manje njihovih izravnih rođaka i prijatelja, koji su ih poznavali. [...]

Možda ima u našim sredinama i takvih koje više i ne zanima, što je bilo prije njih, jer razmišljaju po onoj latinskoj: poslije nas neka se dogodi opći potop! Na žalost, ima i onih koji boluju od demencije, zaboravljaju ne samo Boga, već i svoju čovječnost. Prisjećanje na prešućene žrtve je bolno i veoma zahtjevno, jer traži promišljanje i novi smjer u životu društva. Nije tako davno kako se reagiralo na homiliju kardinala **Bozanića** održanoj u Bleiburgu, kako su je naprsto ignorirali. Ovih dana čitamo i gledamo, kako je prvi čovjek danas u hrvatskoj Crkvi, đakovačko-osječki nadbiskup, posjetio Jasenovac. Ali su tamo zaboravili reći kako je taj logor i kojim povodom nastao, i s druge strane, kako je djelovao još nekoliko godina nakon rata, dakle nakon 'oslobodenja', sve do 1948. Potreba lustracijskog zakona je kod nas očita i nikad zato nije kasno, jer ratni zločin ne zastarijeva. Premda brojni nisu bili kažnjeni za svoje zločine, i nisu odgovarali, ti zločini su ipak prepoznati, pa makar ih neki i prešutno amnestirali. U Hrvatskoj, u ratnome i poslijeratnome komunističkom mraku, komunistički nalogodavci i izvršitelji izravno su odgovorni za najveći pokolj izbjeglih Hrvata na Bleiburgu. Odgovorni su za egzekucije na Križnome putu, na Jazovki i svim ostalim jamama, odgovorni su za zločinačke likvidacije nedužnih građana ovdje u Ruševu.

U zaboravu na te žrtve leži velika opasnost. Izgubiti osjećaj za povijesno, dovest će neizbjegno do gubljenja vlastitog lica. Mnoge naše žrtve bile bi uzaludne, i još bi bile besmislenije, ako bismo ih jednostavno prešutjeli i ako se ne bismo baš mi danas zauzimali za mir i pravdu. Vidimo svakodnevno kamo vodi zaborav na istinske ljudske vrednote: razaramo život i okolinu, i svoja materijalna dobra, i vlast, nastaje vandalizam, mržnja na nepočudne, netolerancija... Mi koji smo se ovdje okupili, moramo udariti u kontrapunkt: sasvim se pozitivno opredijeliti i zauzimati za mir. [...]

Mons. L. Marijanović i I. Tubanović

Ta sveopće zadaća naviještanja i svjedočenja za Isusa, odgoja za vjeru i uključujući i miran suživot među ljudima, i što se tiče naše zadaće prenošenja vjere svojim mlađim naraštajima, nastavlja se dalje.[...]

Mi vjerujemo u oproštenje grijeha, uskrnuće tijela, vlastitoga tijela i tijela naše pobijene braće i sestara, i vjerujemo u život vječni. Isusu je stalo da njegovo evanđelje i vjera bude naviještena u cijelome svijetu, da svijetu bude prenesena ponuda ljubavi Božje i život u Isusu Kristu. Propovijedajte evanđelje svemu stvorenju! To je bio početak prave, istinske globalizacije svijeta.[...]

Baš kao vjernici znademo da smrt nije kraj svega, da Veliki Petak nije bio posljednja riječ u Isusovu životu, već uskrnuće. Bog je pokazao na čijoj je strani. Pa zato mi koji se okupljamo oko Krista uskrsnuloga, slavimo i dalje vjerničkim srcem i pouzdanjem ovu svetu misu i prikažimo je za naše poginule i mučki ubijene, da ih Bog jednog dana uskrisi i udijeli im svoj vječni pokoj u svojem kraljevstvu. Propovijedajte evanđelje. Najvažnija poruka je ona o uskrnsnuću, smrt nije zadnja riječ u životu čovjeka. Propovijedajte! Najplodnija naša propovijed bit će uzoran kršćanski život, život svjedočenja za vrijednosti koje su neprolazne. Isus je poslao svoje učenike da naviještaju evanđelje, on šalje i nas, da radije poput njega podnesemo zlo, nego da bilo kome nanesemo bilo kakvo zlo, kakvo su drugi nanijeli nama. Amen.“

Nakon sv. mise krenula je kolona sjećanja od preko stotinu ljudi, koji su u svečanom hodu od crkve do spomen-obilježja u

centru Ruševa došli odati počast polaganjem vjenaca i paljenjem svijeća za sve poginule. Vjenac su položili predstavnici Hrvatskoga domobrana iz Požege i Slavonskog Broda, veterani Drugoga svjetskog rata iz Našica, Hrvatsko društvo političkih zatvorenika - Ogranak Đakovo, a od političkih stranaka Hrvatska demokratska zajednica – Gradski odbor Đakovo i Hrvatska stranka prava iz Đakova. U ime organizatora komemoracije sve prisutne je pozdravio **Ivo Tubanović**, predsjednik HDPZ-a Osječko-baranjske županije i predsjednik Ogranka Đakovo, a nakon toga je uslijedila molitva pod vodstvom mons. Luke Marijanovića.

Šezdeset i četiri poznata imena ubijenih i poginulih u Ruševu pročitala je **Lidija Perković** iz Đakova, a skupu su se obratili i bivši domobrani. **Drago Franić**, predsjednik Hrvatskoga domobrana iz Požege, naglasio je kako domobrani nisu bili nikakvi fašisti, već domoljubi koji su dočekali svoju državu, dok partizani nisu bili nikakvi antifašisti, nego komunisti. **Mato Lukačević** iz Trnave, predsjednik Hrvatskoga domobrana iz Đakova je naglasio koliko dalekosežne posljedice imaju likvidacije, poput ovih u Ruševu, na cijeli hrvatski narod, ako uzmemo u obzir da je u Đakovštini od komunista ubijeno 10 posto stanovništva onoga vremena.

Na komemoraciji su uz brojne Đakovčane i građane Đakovštine sudjelovali i mještani Imrijevaca, Pake, Sovskog Dola, Djedine Rijeke i samoga Ruševa – sela u Požeštini. Prijevoz na komemoraciju autobusom od Đakova do Ruševa je omogućio Grad Đakovo.

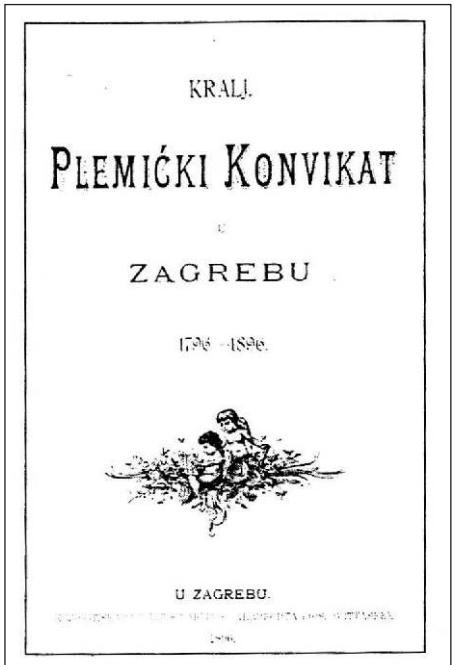
(Fotografije: Pero Šola)

UMRO U ZATVORU: «JEDAN MANJE!»

Kad se piše o ozbilnjom događaju, posežljno je to temeljiti na dokumentima. Nažalost, izas je jedno razdoblje u kojem su dokumenti i sustavno uništavani. A kako nepouzdano može biti sjećanje, pokazuje sljedeći primjer.

Prijatelj koji prati noviju historiografsku literaturu, upozorio me je na knjigu dr. Mire Kolar-Dimitrijević *Skriveni biografije nekih Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj 19. i 20. stoljeća*, koju je 2001. u Osijeku objavila Njemačka narodnosna zajednica – Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj. U nju je uvršten i članak «Josip Hartinger – osječki novinar i hrvatski povjesničar 1884.-1945.» Autorica, profesionalna povjesničarka, opisuje sudbinu čovjeka koji će poslije postati hrvatski politički uznik. Navodi kako se je Hartinger, koji je u siječnju 1940. postao ravnateljem Prve ženske realne gimnazije u Zagrebu, nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske «vezao uz radikalno hrvatstvo», te je djecu poglavnika Ante Pavelića podučavao njemačkom jeziku. U školi je uveo oštре protukomunističke mјere. Na dopust je otiašao 10. srpnja 1944., a iz zdravstvenih je razloga umirovljen 21. kolovoza 1944. Nije se povlačio iz Zagreba, a M. Kolar-Dimitrijević navodi sjećanje Mirjane Pavelić-Pšeničnik, da su Hartingera partizani «među prvima odveli iz njegovog stana u nepoznato, te mu se danas ne zna ni za datum smrti ni za grob».

Kako je spomenuti prijatelj znao što radim i da raspolažem podatkom koji ispravlja neke krive navode iz toga članka – od mjesta rođenja do mjesta i datuma smrti J. Hartingera – zamolio me je da objavim te podatke. Time se pomaže utvrđivanju istine i ujedno pokazuje kako nepouzdana mogu biti sjećanja. Naime, prema sačuvanoj dokumentaciji starogradiške kaznionice, dr. Josip Hartinger, sin Richarda i Tere-

Jedna rasprava J. Hartingera

zije, rođen je 16. srpnja 1884. u Vrbnomu u Češkoj (u vrijeme nastanka dokumenta-

<p style="text-align: right;">Zavod za prisilni rad Stari Brod Hara Gradiška</p> <p style="text-align: center;">(41-21)</p> <p>Osobni spis osuđenika</p>	
<p>3 Prezime i ime: HARTINGER DR. JOSIP Nadimak:</p>	
<p>God. rođenja: 16.VII.1884. selo: Staro Čehoslovačko</p>	
<p>Mjesto: Zagreb</p>	
<p>Vjerojatnost: 100% obiteljsko ime: OZBRIK</p>	
<p>Prijavač kazne:</p>	
<p>Fotografije: 6x9</p>	
<p>6. Presudni sud Kazneno dijel (opće ili zakonit) Osudio ga je Okružni Narodni sud za grad Zagreb br.K.46/46. od 15.I.1946 godine na kaznu smrti vješenjem. Vrhovni sud Hrvatske br.K.62/46 od 8.III.1946 godine smanjio mu je kazna na dvadeset godina prisilnog rada. Krit je što je se 29. VIII. 1945. u vrijeme neprijateljske okupacije stupilo u političku suručku na okupacionim vlastima kao i ustasima i pomagao ih u sprovođenju prisilnih mјera protiv stanovništva Jugoslavije te vratio poduzimanja.</p>	
<p>7. Kazna: 20. dvadeset godina prisilnog rada sa latenjom slobode.</p>	
<p>8. Sporedne kazne i mјere sklonjene: Gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od 10 godina i konfiskacija imovine.</p>	
<p>9. Motiv djele stanic krvica u kom je djelo poslovano: Počistak</p>	
<p>10. Uzasi potpisovanju: 21.3.2.</p>	

"Jedan manje!" - zlokobni dokument iz Stare Gradiške

cije, kao država njegova rođenja navodi se, dakako, Čehoslovačka). Po zanimanju je bio profesor filozofije, po vjeroispovijedi (rimo)katolik. Boravio je u Zagrebu sa suprugom Lujzom, a brat mu je Richard živio u Bratislavi. Drugi brat, Antun, te sestra Marija Sahnita boravili su iza Drugoga svjetskog rata u mjestu Utkač.

Ne želim ovdje ulaziti u točnost opisa političkog vladanja dr. Josipa Hartingera u doba Nezavisne Države Hrvatske, jer za to nemam dovoljno podataka. No očito je da tvrdnje dr. Kolar-Dimitrijević o njegovu nestanku odnosno smaknuću nakon ulaska partizana u Zagreb ne odgovaraju činjenicama. Zanimljivo je da ni obitelji njegova sudbina nije bila poznata. Iz njegova robijaškoga kartona proizlazi da je uhićen 2. kolovoza 1945., otkad mu kazna i teče. Suđen je pred Okružnim narodnim sudom u Zagrebu, gdje ga je po službenoj dužnosti («ureda radi») branio dr. Ivan Čepulić. Budući da je «za vrijeme neprijateljske okupacije stupio u političku suručku na okupacionim vlastima kao i ustasama i pomagao ih u sprovođenju prisilnih mјera protiv stanovništva Jugoslavije te vratio poduzimanja».

U Staru je Gradišku dopremljen tek 29. listopada 1946., a na osobnome spisu osuđenika stoji bilješka: «3. 7. 1949. umro u 11 sati u 65. g. života – jedan manje». Na smrtnome listu bez datuma, broja i potpisom liječnika, stoji dijagnoza: «Omekšanje srca. Ogromno proširenje žile kucavice». Takva je, eto, bila sudbina ovoga hrvatskog profesora i povjesničara: «osloboditelji» su mogli radosno konstatirati da je na ovome svjetu – jedan manje...

Dr. Augustin FRANIĆ

OSUDA VISOVAČKIH FRANJEVACA 1948.

Poznato je da je djelovanje franjevaca u hrvatskim zemljama obilježeno vjernošću Bogu i hrvatskom narodu. Kako su franjevci s otočića Visovca na rijeci Krki dijelili sudbinu svoga naroda, mnogo je povijesnih primjera. U vrijeme francuske okupacije vlast je željela preseliti redovnike s Visovca, a na taj hrvatski otočić smjestiti skladište streljiva. Ipak su od toga odustali, iako su takvo svetogrđe vršili sa crkvama i crkvenim vlasništvom na drugim hrvatskim područjima. Po volji istom okupatoru visovački franjevci nisu

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

tavio je popis svoje stradale franjevačke braće s Visovca u Drugome svjetskom ratu i kasnjim jugokomunističkim progonima. Popis i druga svjedočanstva moguće je pročitati na internetskim stranicama visovačkih franjevaca. U popisu se između ostalih navode imena **fra Ćirila Vrcana** i **fra Frane Topića**, a kakva je bila njihova navodna krivica možemo pročitati iz

nom predmetu protiv optuženog Vrcana fra Ćirila i dr., radi kriv. djela iz čl.3 toč.3 i 14. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, u prisutnosti zastupatelja J.T. Oblasti Dalmacije Vučićević Andrije i optuženih: 1) Vrcan fra Ćiril, 2) Topić fra Frane, 3) Mišković Šime, 4) Žižić Jaka, 5) Svetina Joso, 6) Radnić Ivan, 7) Širinić Dara i 8) Verović Marija sa braniteljima (...), nakon dovršenog usmenog javnog pretresa održanog dana 6. i 7. januara 1948 god. donio je slijedeću

p r e s u d u

Franjevački samostan na Visovcu

bili ni za vrijeme bune protiv Francuza 1809. godine, kada im je pokušano oduzimanje župa. U njihovu obranu stali su tadašnji biskup i gradonačelnik Skradina, iznoseći činjenice o požrtvovnom radu franjevaca, koji su uz svoje vjerske dužnosti materijalno pomagali svoje siromašne župljane, pa čak i prevozili putnike s jedne na drugu stranu rijeke Krke. U devetnaestom stoljeću visovački franjevci su podupirali ideje Hrvatskoga narodnog preporoda. Nestankom Austro-Ugarske, otočić Visovac su zauzeli Talijani, koji su ga potom podijelili sa novostvorenom tvorevinom, Kraljevstvom.

Dugogodišnji hrvatski politički zatvorenik, pokojni **fra Julijan Ramljak**, sas-

presude Okružnog suda u Šibeniku od 7. siječnja 1948. godine, koju – bez ikakvih izmjena i intervencija – objavljujemo u prilogu.

*

K 103/47.

PRESUDA U ime Naroda !

Okružni sud u Šibeniku u vijeću sastavljenom od pretsjednika Okružnog suda Berlenghi Srećka, kao pretsjedatelja vijeća i sudaca-porotnika Trinajstić Vjekoslava i Baranović Ante, kao članova vijeća, te zapisničara Bošković Katice, u krivič-

1) Optuženi fra Vrcan Ćiril pok. Ivana i majke pok. Kate Alagić, rodjen 13. II. 1892 u Velikom brdu (kotar Makarska), svećenik, starešina samostana Visovac, kotar Drniš, Hrvat, državljanin N.R.H., svršio 6 razr. gimnazije, 2 godine filozofije i 4 bogoslovije, nije služio nijednu vojsku, ne posjeduje ništa, do sada nekažnjavan od suda, u istražnom zatvoru od 20. X. 1947 u 16 sati,

2) Optuženi Topić fra Frane pok. Martina i majke pok. Pere Ramljak, rodjen 20. listopada 1892 u Siveriću (kotar Drniš), svećenik, župnik u selu Rupe (kotar Šibenik), Hrvat, državljanin N.R.H., svršio 6 razr. gimnazije, 4 teologije i jednu godinu filozofije, nije služio nijednu vojsku, ne posjeduje nikakve imovine, do sada sudski nekažnjavan, u istražnom zatvoru od 20. X. 1947 u 12 sati,

3) Optuženi Mišković Šime pok. Ivana i majke pok. Lucije Barišić, rodjen 15.III.1912 u selu Rupe (kotar Šibenik), zemljoradnik, oženjen sa /nečitko!/ Andjom, ima troje djece i to: Dragica 10 godina, Kaja 8 godina i Duje 6 godina, Hrvat, državljanin N.R.H., posjeduje skupu sa djecom svog brata oko 3 dana oranja i seosku kuću za stanovanje, oko 30 komada sitnog blaga, 2 magarca, služio bivšu jug. vojsku, za vrijeme okupacije bio 2 1/2 mjeseca u ustašama od konca 11. listopada 1943 do polovine siječnja 1944., u J.A. od 19. III. 1944 do 5. III. 1945, osudjen presudom Okružnog suda u Ši-

beniku K 54/47 na 5 1/2 godina lišenja slobode s prisilnim radom radi kriv. djela protiv naroda i države i kriv. djela protiv osnovnih interesa države, osudjen od Vojnog suda Komande područja u Šibeniku u prosincu 1944 god. na 2 godine lišenja slobode s prisilnim radom, ali zahvaćen amnestijom, nepismen, lišen slobode 16. IV. 1947 i nakon toga bio na izdržanju kazne u kaznenom zavodu u Lepoglavi i odatle predveden UDB-i za Oblast Dalmaciju 18. IX. 1947,

4) Žižić Jaka ud. pok. Tadije, od oca Zorica Frane i majke Ane Tepić, rodjena u srpnju 1923 god. u Rupama (kotar Šibenik), domaćica zemljoradnica, udova bez djece, Hrvatica, državljanka N.R.H., živi u zajednici s ocem, koji posjeduje 1 dan oranja i 500-600 panja loze, 1 kuću za stanovanje, muž joj je strijeljan kao narodni neprijatelj koncem 1943, nepismena, sudska nekažnjavana, u istražnom zatvoru od 11. X. 1947. u 4 sata;

5) Svetina Joso pok. Mijata i majke pok. Anice Validžić, rodjen 1882 god. u Čitluku-Promina (kotar Knin), po zanimanju poljoprivredni radnik i čobanin, zaposlen u manastiru Visovac u svojstvu vozara i čobanina, neoženjen, nepismen, posjeduje 4-5 dana oranja, dvije ograde, kuću za stanovanje i vrt, služio bivšu austro-ugarsku vojsku, neosudjivan, u istražnom zatvoru od 7. septembra 1947 god. u 8 sati;

6) Radnić Ivan Josipov i majke pok. Luce Brajković, rodjen 5. X. 1916 u Rupama (kotar Šibenik), zemljoradnik, neoženjen, bio zaposlen u manastiru Visovac kao vozar i radnik u bašti, državljanin N.R.H., nepismen, posjeduje 2 dana oranja, 1 magarca i kravu, te kuću za stanovanje, u istražnom zatvoru od 7. IX. 1947 u 8 sati;

7) Širinić Dara ud. pok. Marka od oca pok. Dugopoljac Ivana i majke Tepić Kate, rodjena 11. X. 1923. u selu Rupama (kotar Šibenik), po zanimanju domaćica zemljoradnica, svršila 6 razr. osn. škole, Hrvatica, državljanka N.R.H., muž Marko poginuo kao ustaša 7. IX. 1944, ima jedno dijete od 6 godina, živi skupa sa svekrom i 4 djevera, koji posjeduju 4000

panja loze, dan i po oranice, 1 kravu i tele, sudska neosuđivana, u istražnom zatvoru od 7. IX. 1947 u 7 sati;

8) Verović Marija pok. Marka od oca pk. Stipe Mišković i majke pok. Andje Dujić, rođena 6. VII. 1922 god. u Rupama (kotar Šibenik), domaćica, zemljoradnica, Hrvatica, državljanka N.R.H., svršila 3 razr. osnov. škole, udovica sa dvoje djece: Joso od 9 godina i Ante od 7 godi-

pismene poruke preko odmetničkih jataka i preko istih jataka odmetnicima slao pismene poruke i na taj način ometao državne organe u njihovom otkrivanju i hvatanju,

2) Optuženi Topić fra Fran

a) što je kao izraziti pobornik i pristalica fašizma kao svećenik i župnik u toku cijele neprijateljske okupacije vršio propagandu protiv Narodno-oslobodilačkog

Rijeka Krka s pogledom na Visovac

na, muž strijeljan kao ustaša na 22. XI. 1943 god., nema imovine, u istražnom zatvoru od 7. IX. 47 god. u 4 sata;

k r i v i s u

1) Optuženi Vrcan fra Ćiril

što se je neustanovljenog dana koncem 1945 god. povezao sa odmetnicima koji su svojim zločinačkim akcijama djelovali na kotaru Drniš i okolini sela Rupe kotara Šibenik i pomagao odmetnike na način, što je kao gvardijan samostana u Visovcu dozvoljavao i odobravao radnicima samostana Visovca da prevažaju bandite s jedne strane na drugu rijeke Krke i na sam otok Visovac, što je primao bandite u samostan na Visovcu, gdje im je davao sklonište i hranu, što je primao od njih

Pokreta i Narodno-oslobodilačke vojske i u istom svojstvu u lipnju 1944 god. u selu Ramljanima kotara Sinj zlostavljao i tukao jednog nepoznatog borca N.O.V.-e, te odobravao i huškao ustaše da strijeljaju jednog nepoznatog zarobljenog vodnika N.O.V.-e;

b) što se neustanovljenog dana koncem 1945 god. povezao sa odmetnicima koji su svojim zločinačkim akcijama djelovali na kotaru Drniš i okolini sela Rupe kotara Šibenik i pomagao odmetnike na način, što je kao župnik sela Rupe nagovorio optuženog Miškovića Šimu da pomaže odmetnike što je ovaj i prihvatio, što je odmetnicima davao sklonište u župskoj kući u kojoj je stanovao, što im je davao hranu i u svojoj župi organizirao sakupljanje pomoći za odmetnike, što je preko odmetničkih jataka odmetnicima slao

pismene poruke i preko istih jataka od odmetnika primao pismene poruke;

3) Optuženi Mišković Šime pok. Ivana

što se je neustanovljenog dana i godine povezao preko optuženog Topića fra Frane sa odmetnicima, koji su se kretali u okolini Visovca, pa ih je pomagao na način, što im je početkom 1947 god. sakupljao hranu i odjeću i što je kao odmetnički jatak pronašao pisma, koja su odmetnici slali optuženima fra Vrcanu Ćirilu i Topiću fra Frani i što je za odmetnike nalazio nove jatake, pa je na taj način ometao državne organe u otkrivanju i hvatanju jataka;

4) Optužena Žižić Jaka ud. Tadije

što se je neustanovljenog dana godine 1945 povezala sa odmetnicima koji su se kretali u okolini Visovca i pomagala odmetnike na način, što je odmetnicima prenašala pismene poruke koje su im slali drugi jataci i što je od odmetnika nosila pismene poruke i predavala ih optuženome fra Ćirilu Vrcanu i jataku Ljubičić Ivanu i što je banditima prenašala hranu pa je na taj način, ometala državne organe u hvatanju i otkrivanju odmetnika;

5) Optuženi Svetina Joso

što je od konca 1945 pa sve do augusta 1947 pomagao odmetnike koji su se kretali u okolini Visovca na način, što ih je kao ladjar samostana na otoku Visovcu prevažao na otok Visovac i s jedne strane rijeke na drugu, pa je na taj način ometao državne organe u otkrivanju i hvatanju odmetnika;

6) Optuženi Radnić Ivan Josipov

što je od neustanovljenog dana 1946 god. pa do konca 1947 pomagao odmetnike koji su se kretali u okolini Visovca, na način, što ih je kao ladjar samostana na otoku Visovcu prevažao na otok Visovac i s jedne strane rijeke na drugu, pa je na taj način ometao državne organe u otkrivanju i hvatanju odmetnika;

7) Optužena Širinić Dara

što se je neustanovljenog dana 1946 god. povezala sa odmetnicima koji su se kretali u okolini Visovca i pomagala ih na način, što im je preko optuženog Miškovića

ča poslala vunene čarape i što je na sastancima čitala pisma upućena od odmetnika;

8) Optužena Verović Marija

što se je neustanovljenog dana 1946 god. povezala sa odmetnicima koji su se kretali u okolini Visovca, pa je odmetnike pomagala na način, što im je preko optuženoga Miškovića poslala i par čarapa i što se je sastala sa odmetnicima u blizini sela Rupe.

Svi optuženici su sa ovim djelima počinili krivična djela po Zakonu o kriv. djelima protiv naroda i države i to djelo iz čl. 3 toč.14. a opt. fra Frane Topić suviše djelom pod a) djelo iz čl. 3 toč. 3 Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države, pa se

7) Opt. Radnić Ivan Josipov na 2 (dvije) godine lišenja slobode s prisilnim radom i

8) Opt. Verović Marija ud. Marka na 1 (jednu) godinu lišenja slobode s prisilnim radom.

Svim optuženicima se uračunava u kaznu već izdržani istražni zatvor.

Nadalje se svi optuženici osuduju da solidarno plate troškove kriv. postupka, a svaki za sebe troškove izvršenja kazne, koji se proglašuju neutjerivima, a svi optuženici oslobadaju se od plaćanja paušalnog iznosa.

R a z l o z i :

o s u d j u j u

1) Opt. Vrcan fra Ćiril na 8 (osam) godina lišenja slobode s prisilnim radom i na 2 (dvije) godine gubitka političkih prava.

2) Opt. Topić fra Frane za djelo pod a) na 8 (osam) godina lišenja slobode s prisilnim radom, a za djelo pod b) na 8 (osam) godina lišenja slobode s prisilnim radom, pa mu se odmjerava jedinstvena kazna od 12 (dvanaest) godina lišenja slobode s prisilnim radom i na gubitak političkih prava u trajanju od 3 (tri) godine.

3) Opt. Mišković Šime na 3 (tri) godine lišenja slobode s prisilnim radom. Ovoj kazni pribraja se kazna izrečena presudom K 54/47 ovog suda od dana 22.VII.1947 koja je bila odmjerena u visini od 5 godina i 6 mjeseci, pa mu se odmjerava jedinstvena kazna od 6 (šest) godina lišenja slobode s prisilnim radom i na 2 (dvije) godine gubitka političkih prava i prava na mirovinu i pomoć socijalnog osiguranja.

4) Opt. Žižić Jaka ud.Tadije na 1 (jednu) godinu lišenja slobode s prisilnim radom.

5) Opt. Svetina Joso pok. Ivana na 9 (devet) mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom.

6) Širinić Dara ud.pk. Marka na 1 jednu godinu lišenja slobode s prisilnim radom.

Kad je Jugoslavenska Armija zadala konačni udarac okupatoru i njihovim slugama, domaćim izdajicama, i jednom za uvijek očistila od njih ove krajeve, postala je jedna grupica domaćih izdajica kojoj nije uspjelo da se povuče sa svojim gospodarima. Ta grupica nije smjela izaći pred narod, jer se je bojala da će pred narodnim sudom polagati račune za sva ona zvjerstva koja su izvršili nad svojim narodom za račun svojih fašističkih gospodara. Pothranjivana neprijateljskom propagandom, da će se u našoj oslobođenoj zemlji opet povratiti neki strani gospodari, kojima će se oni staviti u službu, i pomagani od onih neprijateljskih elemenata koji su u toku okupacije u fašističkim gospodarima vidjeli one, koji će im omogućiti da bez ikakove odgovornosti pljačkaju narod, ova grupa izdajica i krvoloka nastavila je svoj krvavi posao po terenu drniškog i šibenskog kotara. Pljačka zadruga i mirnog radinog stanovništva tih krajeva, ubijstva organa narodnih vlasti i najboljih aktivista N. Fronte, postao je jedini program te grupe očajnika. Ova grupica bandita bila bi likvidirana već u svome početku da ih već tada nisu pomagali materijalnom pomoći i propagandom medju narodom oni elementi, koji su u narodnoj Državi izgubili svoj privilegovani položaj pljačkaša radnog naroda, a medju ovima nalazila se je i jedna grupica fratra, koji su zloupotrebljavali svoj uticaj što su ga kao svećenici i župnici imali nad narodom ovog kraja.

U novembru 1945 organi narodnih vlasti otkrili su, da Ramljak fra Metod, fratar sa samostana na otoku Visovac i Bedrica fra Gabro, župnik iz Dubravica pomažu odmetnike, prevažajući ih samostanskim brodovima sa jedne na drugu stranu rijeke Krke i u manastir na Visovcu. Radi ovih djela ova dvojica frataru su i osudjena, ali osuda nad ovom dvojicom frataru nije odgojno djelovala i na ostale fratre, koji se nikako nisu mogli izmiriti sa narodnom vlašću, već su oni i dalje nastavili pomagati odmetnike na sve moguće načine. Dana 7. decembra 1947 god. ovaj Sud osudio je fratra Ramljaka fra Juliana, župnika za župu Gradac i Kljake kotara Drniš na 8 godina lišenja slobode s prisilnim radom radi pomaganja odmetnika i radi nagovaranja svojih župljana da se odmetnu od vlasti i pridruže banditima.

U ovom krivičnom predmetu imamo osam optuženih radi pomaganja bandita, a medju ovima su dva fratra i to starešina samostana na Visovcu i župnik sela Rupe, koji povrh toga odgovara i za zločine izvršene u toku okupacije.

Optuženi Vrcan fra Ćiril, gvardijan samostana na Visovcu tužen je, da se je već u drugoj polovici 1945 god. povezao sa odmetnicima i da ih je pomagao na način, da je službenicima samostana dozvolio da prevažaju odmetnike s jedne strane rijeke Krke na drugu, pa i na sam Visovac, gdje ih je primao u manastir i davao im sklonište i hranu, primao ih u svoju poslovnu kancelariju, primao od njih, i slao im pismene poruke, pa je na taj način ometao sve napore organa državnih vlasti, koji su išli za likvidiranjem te bande.

Optuženi Vrcan brani se, da nikad nije došao u kontakt sa banditima, da ih nikad nije ni vidio, da ih sa ničim nije pomagao niti od njih dobivao niti im slao kakva pisma, da je u bandite samo čuo preko novina, da je uvjek bio protiv bandita i da je narod upućivao da bude privržen našoj novoj Državi i da se današnji državni potredak neće više mijenjati.

Rezultati provedene istrage i rezultati ovog pretresa u cijelosti su pobili obranu optuženoga Vrcana fra Ćirila i ovaj sud se je u potpunosti uvjerio o njegovoj krivnji.

Već oko Božića 1945 god. prevažaju se odmetnici preko rijeke Krke sa ladjama samostana iz Visovca. Optuženi Vrcan priznaje da je odmah bio obavješten o ovome slučaju od ladjara Bašić Jose i opt. Svetina Jose. Opt. Vrcan ne priznaje samo to, a što je najbitnije, da je on već tada bio obavješten od svojih samostanskih ladjara da su te prigode bili prevažani špiljari, već da je on shvatio da su ladjari prevezli "neka sumnjiva lica" za koje se tačno nije moglo utvrditi, ko su, a da su mu ladjari rekli, da bi to mogli biti četnici. Medjutim opt. Svetina Joso, koji je tog puta preveza-

Fra Ćiril Vrcan (1892.-1968.),
gvardijan samostana na Visovcu

o bandite, izjavio je pred ovim sudom i u lice opt. Vrcanu, da je taj put prevezao križare i da je baš tako i obavijestio opt. Vrcana, i da je ovaj na to samo slegao ramenima, a nije rekao da bi tu stvar trebalo prijaviti vlastima. Da je opt. Vrcan tačno znao ko su ona "sumnjiva lica" i da je baš znao da su to banditi, vidi se iz iskaza samostanskog laika Corete (Gorete? Op. prir.) fra Petra, koji se je tog puta takodjer vozio sa banditima, pa mu je na povratku gvardijan Vrcan prvi rekao: "čuo sam da si se vozio sa križarima". Već sama činjenica, da opt. Vrcan na svaki način nastoji prikriti da je on znao da su se taj put prevažali banditi, daje osnova temeljitoj sumnji, da opt. Vrcan to krije radi toga, jer je već tada bio u vezi sa banditima. Inače ne bi bilo razloga, da opt. Vrcan to krije jer iz same činjenice, da su se bez njegova znanja i odobrenja prevezli sa

mostanskom lađom neki odmetnici ne bi proizlazila za njega nikakva krivična odgovornost. Analizirajući daljnje rezultate pretresa sud je stekao uvjerenje, da je opt. Vrcan doista već tada bio u vezi sa odmetnicima. Njegova obrana, da je on već sutradan poslao pismo za župnika fra Ivana Tomasovića u Miljevce, da on razjasni poručniku Lovriću ovaj slučaj sa "sumnjjivim licima" koji su se prevezli, ne može razuvjeriti sud u svom uvjerenju, jer su organi narodnih vlasti već isti dan, kad su se banditi prevezli, organizirali potjeru za banditima, a to je znalo i opt. Vrcan, pa je jasno, da je htjeo od sebe sa time otkloniti sumnju, da bi on bio u vezi sa banditima. Radi toga je i sud odbio predlog branitelja opt. Vrcana, da se izvedu dokazi na ovu okolnost.

Opt. Vrcan poriče, da bi se ikada poslijе gornjeg slučaja banditi prevažali sa samostanskim ladjama s jedne strane rijeke na drugu i na sam Visovac, a pogotovo da bi to bilo sa njegovim znanjem i odobrenjem. Medjutim, svi ispitani ladjari i radnici samostana na Visovcu potvrđuju da su se samostanskim ladjama prevažali oružani banditi i s jedne strane rijeke Krke na drugu i na sam Visovac. Mandušić Ivan zvani "Kukac", radnik samostana na Visovcu, u svom saslušanju pod red. br.4 spisa priznaje, da je 6-7 puta prevažao samostanskom ladjom križare, a da je svega dva puta unapred znao da ide po križare. Od ta dva puta jedanput da ga je zvao opt. Svetina, a drugi put opt. Radnić i da su mu oba puta i Radnić i Svetina rekli, da je rekao gvardijan fra Vrcan da imaju ići prebaciti križare na Visovac. Isti Mandušić u svom iskazu tvrdi, da je svega video križare oko 9 puta na Visovcu, a jedanput da je i prepoznao jednog od križara i to baš Jeru Dujića iz sela Ičeva. Nadalje Mandušić tvrdi, da bi se križari zadržavali u kancelariji gvardijana Vrcana, gdje bi se sa njime zadržavali u razgovoru ili bi pak otišli u kuhinju, gdje bi jeli i pili. Čorak Stipan služitelj u samostanu Visovac, u svom saslušanju pod red. br.5 spisa tvrdi da je u julu ili augustu 1947 video 5 špiljara na Visovcu i da su svi bili naoružani puškama, a da su neki bili obučeni u civilnu, a neki u vojničku robu, Bagić

Rajko, vrtlar samostana Visovac u svom iskazu pod red. br. 6 spisa izjavio je, da su mu samostanski radnici Skejo Mile i Bašić Mile pričali, kako su prevažali samostanskim ladjama špiljare, te da mu je Skejo još pričao, da su križari bili na Visovcu na Gospu od Andjela, tj. na 2. VIII. 1947 i da su tom prilikom bili u civilu, a da su jednom prilikom bili i o Uskrusu iste godine. Skejo Mile, pomoćnik kuhara manastira Visovac u svom iskazu pod red. br. 9 spisa kaže, da je o Uskrusu 1947 video u kuhinji samostana na Visovcu 3 ili 4 križara i da je video kad je gvardijan fra Vrcan došao k njima u kuhinju i sa njima se zadržao oko 20 minuta. Mjesec dana pred hapšenje, da je video trojicu križara kad su došli u kuhinju manastira na Visovcu i upitali njega i kuhara za gvardijana, i kad su mu ovi rekli da se nalazi u sobi gdje ispovijeda narod, da su izašli iz kuhinje i otišli u sobu kod gvardijana, gdje se nisu mnogo zadržali i zatim otišli. Dva dana prije pravoslavne Velike Gospojine (26. VIII.), da su sa Miljevčke strane neka lica dozivala: "drugovi, prevezite nas, okasnićemo", pa da su on i Mandušić išli prevesti ta lica i to da su bila četvorica križara koje su prebacili na Dubravačku stranu. Kad su se povratili na Visovac gvardijan da ih je pitao, koga su prevezli, a oni da su mu rekli da su prevezli četvoricu naoružanih križara, koji su pitali za gvardijana i koliko ima fratara u samostanu. Kad je gvardijan ovo čuo, da im nije ništa govorio, već da je otiašao. Optuženi Svetina Joso u svom iskazu pred istražnim organima na zapisniku od 9. IX. 1947 izjavio je, da je o Uskrusu 1947 god. u manastirskoj kuhinji na Visovcu video 4 bandita, koji su tamo jeli meso i kruha, da ga je tada kuharov pomoćnik Skejo Mile poslao da javi gvardijanu, da su došli banditi, što je on doista gvardijanu i javio.

U sedmom mjesecu da je opet prevezao sa Visovca na Dubravačku stranu pet bandita, a u kolovozu 1947 da ga je Radnić pozvao da prevezu neke ljude sa Miljevčke strane, i kad su pošli tamo, da su u brod ušla trojica bandita naoružana sa strojnicama, a jedan sa pištoljem. Na pretresu je još rekao, da je dvojici od ovih bandita prepoznao i to Marka Bačića i

nekog Bačića Orljena, kojeg je od ranije poznavao. Opt. Svetina je na pretresu izjavio da o prevažanju nije obavještavao gvardijana samostana Visovac optuženog Vrcana, jer su i fratri i gvardijan znali da se špiljari prevažaju, a niko nije izdao naredjenje ili zabranio da se prevažaju špiljari, niti je itko od frata gororio, da su špiljar i naši neprijatelji. Opt. Radnić Ivan u svom iskazu pred istražnim organima na zapisniku od 19. II. 1947 pod red. br. 32 priznao je, da je tri puta prevažao špiljare i to prvi put početkom augusta 1947 kad je prevezao pet naoružanih bandita na Visovac, od kojih su trojica otišli k optuženome Vrcanu na razgovor, a dvojica ostala u bašti pred samostanom i da ih je poslije jednog sata svu petoricu prebacio skupa sa opt. Svetinom na Miljevačku stranu. Drugi put na dan prije pravoslavne Vrlike Gospojine, da je sa Visovca, da je sa Visovca prebacio na Miljevačku stranu sedmoricu križara i da su mu za ovu sedmoricu rekli Bagić Rajko i opt. Svetina da su to križari. Treći put da je prebacio križare na četiri pet dana pred Veliku Gospu skupa sa opt. Svetinom i da je tada bilo četiri križara koje su prebacili sa Dubravačke na Miljevačku stranu, da je jedan od ovih imao bluzu bivše talijanske vojske i pod njom pištolj, i od ove četvorice dvojicu da je prepoznao pošto ih je prebacio već jedamput i to one prigode kad je prevozio sed-mero bandita.

Iz iskaza svih ovih lica proizlazi: 1) da su odmetnici dolazili u samostan na otok Visovac; 2) da su odmetnici bili prevažani na otok Visovac sa znanjem i odobrenjem samostanskog starještine opt. Vrcana; 3) da su odmetnici na otok Visovac u samostanu dobivali hranu i sklonište uz znanje i odobrenje samostanskog starještine opt. Vrcana i 4) da je opt. Vrcan primao odmetnike u svojim radnim prostorijama i da se sa njima zadržavao u razgovoru.

Opt. Vrcan, koji sve ovo niječe nastoji pobiti prvu činjenicu na način što bi htio prikazati, da su na Visovac dolazili organi narodnih vlasti, pa milicija i vojska i da su svi ovi imali oružje, pa da su sigurno njegovi službenici iz samostana Visovac, koji su na Visovcu vidjali ova lica, zamjenili ih sa banditima. Ovakva obrana op-

tuženog Vrcana jako je naivna i sud je nikako nije mogao prihvati, jer svaki naš gradjanin, pa ma gdje živio, zna dobro razlikovati našeg milicionera i vojnika od naoružanog bandita. Isto tako, nemoguće je zamjeniti za bandite Kotarskog šumarskog referenta, profesore šumarske škole, djaka šumarske škole, i druga lica koja su bila u toj grupi, sa običnim banditima. Opt. Vrcan je u toku pretresa nastojao prikazati svaku preveženu grupu oružanih bandita na Visovac, kao organe narodnih vlasti. Tako je i posjetu ing. Jedlovskega htio prikazati kao posjetu za koju su njegove sluge sa Visovca prikazali kao posjetu križara. Opt. Vrcan je jednu posjetu križara htio pokriti sa posjetom ing. Jedlovskega i još dvojicom službenih ljudi koji su sa njime došli na Visovac, pa je datum posjete ing. Jedlovskega premjestio na 27. augusta i pred sudom tvrdio da je 100 % uvjeren, da je ing. Jedlovske baš 27. VIII. bio na Visovcu. Medutim kad je opt. Vrcan bio predložen iskaz svjedoka Jedlovskega (red. br. 13 spisa) iz kojega proizlazi, da je na Visovcu bio oko 10. septembra i da su tada skoro svi njegovi radnici sa Visovca bili po-hapšeni, tada se je opt. Vrcan uskolebao i dozvolio da se mogao prevariti u datumu. Da su se, pored nekih organa vlasti na Visovac prevažali i banditi najbolje nam dozvukuje opt. Svetina, kad je izjavio da je prevažajući bandite prepoznao dvojicu od njih, jer su mu od ranije bili poznati. Iz iskaza opt. Svetine proizlazi, da je svima na Visovcu bilo poznato, da se tamo prebacuju banditi, pa da radi toga o tome nije ni trebalo obavještavati, niti gvardijana niti bilo koga od frata. Izvršeno je i suočenje na pretresu izmedju opt. Vrcana i opt. Svetine i ovaj je sve to optuženome rekao u lice. Da je opt. Vrcan znao, da se baš banditi prevažaju samostanskim ladjama dokaz je i iskaz svjedoka Skejo Mile, koji kaže, da ga je opt. Vrcan jedan put pitao koga su on i Mandušić prebacili na drugu stranu rijeke, i da su mu oni tada rekli da su prebacili 4 naoružana križara.

Sud nije našao nikakovog razloga da ne povjeruje iskazima ovih lica. Sva ova lica bila su vjerne sluge Visovačkog samostana i njegovog gvardijana opt. Vrcana sa

kojima je on bio u dobrom odnosima, pa se ne može ni pretpostaviti da bi svi oni neistinito teretili gvardijana, na način da bi u isti mah krivljivali i sebe. Skoro sva ova lica ne samo da su vidjela odmetnike na Visovcu, oni su znali da se odmetnici prevoze samostanskim ladjama sa pris-tankom Opt. Vrcana, oni su vidjeli odmetnike gdje se goste u manastirskoj kuhinji, vidjeli su, da ih Opt. Vrcan prima u svojoj radnoj sobi i da se sa njima zadržava u razgovoru.

Na osnovu svega ovoga sud se je uvjero-o o krivici opt. Vrcana u pogledu njegovih veza sa špijunima i njihovog pomaganja preko samostana na Visovcu.

Kad je saradnja opt. Vrcana sa odmetnicima dosegla već tolike razmjere jasno je, da se nije mogla ograničiti na sam manastir na Visovcu. Banditi su imali potrebe da se i pismeno obračaju na gvardijana Vi-sovca, i da preko njega šalju pisma i drugim svojim saradnicima kao što je bio opt. Topić fra Frane, župnik u Rupama. Da je to tako, potvrđuju iskazi opt. Mišković Šime i optužene Žižić Jake. Opt. Žižić Jak-a potvrdila je i na suočenju na pretresu opt. Vrcanu da mu je zaista u nedjelju po Uskrsu 1946 predala u samostanu na Vi-sovac jedno pismo, koje su mu po njoj poslali banditi. Opt. Mišković Šime rekao je na suočenju u istrazi i na samom pretresu opt. Vrcanu u lice da mu je on dao jedno pismo za opt. Topića, a koje pismo su Topiću slali, preko opt. Vrcana, križari. Opt. Vrcan je zanijekao oba ova iskaza, ali nije mogao navesti nikakovog razloga radi čega bi opt. Mišković i opt. Žižić neistinito njega teretili pod cijenu da ga time terete i sami sebe. Opt. Mišković je na vrlo uvjerljivi način (nečitko, op. prir.) pred sud kako mu je opt. Vrcan prilikom predaje pisma za opt. Topića odgovorio, da će sve ovo propasti i sokolio ga na saradnju sa opt. Topićem i banditima. Činjenica da je opt. Vrcan u posljednjem času, kad su svi optuženici odlazili na pretres, pokušao uticati na opt. Miškovića gurnuvši ga nekoliko puta laktom i rekao mu, da dopusti, dokazuje da je opt. Vrcan nastojao sklonuti opt. Miškovića da pred sudom izmjeni svoj iskaz, iz čega se opet zaključuje da je opt. Vrcan svjestan svoje

krivice, ali to nastoji otkloniti poricanjem i izvrтанjem činjenica, pa na to i druge svodi.

Ovaj sud je isto tako poklonio vjerodostojnost iskazu opt. Žižić Jake, koja je iskazala da je opt. Vrcan predala pismo, koje je za njega dobila od bandita. Opt. Žižić je mlađa žena koja je uvidjela svoju pogrešku i sva svoja djela do u tančine priznala. Ona nije imala nikakve potrebe da bez razloga i neistinito tereti opt. Vrcana, a ovaj sud još smatra da ona ne bi to bila nikako kadra ni učiniti, obzirom na njen vjerski odgoj i osjećanje, te poštovanje koje fratri uživaju u njenom kraju. Obrana opt. Vrcana, da mu opt. Žižić nije mogla

Fra Frane Topić (1882.-1967.)

predati pismo u nedjelju po Uskrsu 1946 radi toga što je on svake nedjelje bio ostanut u Dubravicama gdje je vršio dužnost župnika ne dokazuje još, da mu opt. Žižić nije ni predala to pismo na Visovcu. Ona se mogla vrlo lako zabuniti u danu, kada je predala to pismo što nije nikakvo čudo kod seljaka koji teško pamte datume i vrijeme kad se je zbio koji dogadjaj. To se je uostalom na ovom pretresu desilo i samom opt. Vrcanu, koji je intelektualac, pa je ipak pobrkao datum kad je kod njega bio u posjeti na Visovcu ing. Jedlovski, pa kad se tome može dogoditi njemu, onda se još prije može dogoditi jednoj neukoj seljanki.

Na osnovu svega ovoga sud je stekao čvrsto uvjerenje da je opt. Vrcan doista iz-

vršio utuženo djelo, pa ga je proglašio krimim kao u dispozitivu presude.

Drugi optuženi, Topić fra Frane na pretresu nije priznao ni jedno djelo za koje je tužen. U istrazi, medutim, optuženi Topić priznao je do u tančine svoju vezu i saradnju sa banditima i sa opt. Miškovićem. Na raspravi je izjavio, da on nije dao takovo priznanje pred istražnim organima i ako je potpisao zapisnik na svakoj stranici, da nije shvatio što je u zapisniku bilo napisano, jer da je bio umoran od dugog ispitivanja i da je bio u "nesvjesti" kad je potpisivao zapisnik. Ovakva obrana optuženika je naivna i neozbiljna. Sa ovakvom obranom opt. Topić htjeo je, s jedne strane, pred sudom sebe prikazati kao nevina, a s druge strane, htjeo je kompromitirati istražne organe, koji jednom nevinom čovjeku podvaljuju jedan teški zločin koji on nije izvršio. Prema obrani opt. Topića, čitav njegov zapisnik o saslušanju pred istražnim organima, od početka do kraja, je falsificiran i on ga je takvoga potpisao bez ikakve prijetnje ili zlostavljanja. Ovakvoj obrani sud nije mogao pokloniti nikakve vjere. Optuženi van svake sumnje, bio svjestan težine situacije u kojoj se nalazi u istrazi obzirom na samu težinu djela zbog kojih se je protiv njega vodila istraga. Takva situacija sama po sebi zahtjevala je od optuženoga, da svoju obranu dade smišljeno i da pažljivo pročita zapisnik koji potpisuje. Obzirom na kvalitete opt. Topića, kao intelektualca, ovaj sud je uvjeren da je on tako i postupao u istrazi i da je bio svjestan svega onoga što stoji u zapisniku o njegovom saslušanju i što je potpisao. Ovakvim načinom obrane, kako je gore već rečeno, opt. Topić je htjeo optužiti pred sudom i pred javnošću istražne organe UDB-e da mu podmeću zločine koje on nije izvršio. Optuženi je naročito sa ovakvom obranom htjeo kod velikog broja prisutnog naroda na pretresu stvoriti utisak, da organi narodnih vlasti bez razloga proganjaju svećenike. On je htjeo da se još jedamput pred narodom u sudnici posluži onom istom propagandom sa kojom se je služio kao oduševljeni ustaša za vrijeme okupacije, kad je sa oltara klevetao borce NOV-e i Narodnu vlast.

Ovakovu obranu optuženoga sud smatra i drskom. Da je opt. Topić doista izvršio sva djela koja je priznao u istrazi dokazuje i iskaz opt. Miškovića, kojega je opt. Topić i nagovorio da se stavi u vezu sa banditima. O vjerodostojnosti iskaza opt. Miškovića sud je izrazio svoje uvjerenje u vezi sa opt. Vrcanom, pa to isto vrijedi i ovdje.

Opt. Topić nije priznao ni u istrazi, ni na pretresu pred sudom onu tačku optužnice koja ga tereti za saradnju sa ustašama u toku okupacije, zlostavljanje jednog zarobljenog borca NOV-e. Opt. Topić priznao je, ali samo u istrazi da je u toku okupacije sa oltara klevetao partizane. I ovo njegovo priznanje dato u istrazi sud smatra istinitim iz gore, već iznesenih razloga. Kad je pak opt. Topić bio sposoban da sa oltara kleveće najbolje sinove našeg naroda dok su krv lili za slobodu svoje domovine, onda je potpuno jasno da je takav okorjeli ustaša mogao izvršiti i teže zločine protiv svoga naroda i boraca NOV-e. Da je opt. Topić ta djela doista izvršio, ovaj sud smatra dokazanim na osnovu iskaza svjedoka Jukić Ivana, Kapetanović Ivana, Prkić Ivana i Prkić Šimuna. Sud nije imao razloga, da ne povjeruje iskazima ovih svjedoka, a opt. Topić na ove iskaze, mogao je da kaže samo to, da oni ne odgovaraju istini.

Na osnovu svega izloženoga sud je stekao čvrsto uvjerenje, da je optuženi izvršio sva djela za koja je tužen, pa ga je radi toga i proglašio krivim.

Opt. Mišković Šime u cijelosti je priznao sva djela za koja je tužen. Ovi njegovi iskazi potkrijepljeni su još i iskazima opt. Širinić Dare i Verović Marije, koje su također u cijelosti priznale djela za koja su tužene, osim što je Verović Marija zanjekala da je opt. Miškoviću predala jedan par čarapa za križare. Iskazom opt. Miškovića dokazano je međutim i ovo njezino djelo.

Optužena Žižić Jaka priznala je pred sudom sve ono, što je priznala pred istražnim organima zbog čega je tužena.

Opt. Svetina Joso također je priznao sva djela za koja je tužen.

Opt. Radnić Ivan pokušao je na pretresu zanijekati ono, što je izjavio u istrazi i dao jednu konfuznu obranu tvrdeći, da ni sam ne zna da li je kriv ili nije. Priznaje, da je prevažao na Visovac oružane ljude, ali ne zna da li su to bili križari ili koja druga lica, a jedino da mu je opt. Svetina, za dvojicu ljudi koje su skupa prevezli, rekao, da su to križari i da su ta dvojica večera la u samostanu.

Opt. Radnić nije znao razjasniti, radi čega je u zapisniku o njegovom saslušanju pred istražnim organima drukčije zabilježio. Iskazom opt. Svetine /nečitko/ smatra potpuno dokazanim, da je opt. Radnić prevažao bandite na Visovac, i radi toga smatra istinitim onaj njegov iskaz, koji je dao pred istražnim organima.

Na osnovu svega ovoga sud je stekao čvrsto uvjerenje o krivici svih ostalih optuženika i proglašio ih krivima.

Pri odmjeravanju kazne optuženome Vrcanu sud je uzeo u obzir kao otežicu njegov položaj svećenika i gvardijana samostana i što je taj svoj položaj zlorabio pomažući oružanu bandu i nadalje, što je svoj položaj starešine manastira zlorabio prema svojim potčinjenim radnicima, koji sigurno ne bi izvršili ova djela što su izvršili, da je rad opt. Vrcana bio usmijeren u onom pravcu, koji je zahtjevao njegov poziv i položaj starešine manastira. Radi toga se djelovanje opt. Vrcana ukazuje na ročito društveno opasnim, pa mu je sud, ne našavši nikakvih olakšavajućih okolnosti odmjerio kaznu od 8 godina lišenja slobode s prisilnim radom smatrajući tu kaznu primjerenom.

Iste ove otežavajuće okolnosti sud je uzeo u obzir pri odmjerenu kazne opt. Topiću, pa mu je za djelo pod a) presude odmjerio 8 godina lišenja slobode s prisilnim radom, a za djelo pod b) također 8 godina lišenja slobode s prisilnim radom, pa mu je odmjerio jedinstvenu kaznu od 12 (dvanaest) godina lišenja slobode s prisilnim radom.

Pri odmjerenu kazne optuženome Miškoviću sud je uzeo u obzir njegovo potpuno priznanje i činjenicu, da je bio zaveden od svoga župnika u koga je on imao povjerenje, pa mu je odmjerio kaznu od 3

(tri) godine lišenja slobode s prisilnim radom, a ovoj kazni pridodao je i kaznu od 5 godina i 6 mjeseci, na koju je bio osuđen presudom ovog suda pod K 54/47 jer je djelo za koje je sada bio sudjen bilo izvršeno prije izricanja citirane presude, pa mu je odmjerio jedinstvenu kaznu od 6 (šest) godina lišenja slobode s prisilnim radom.

Pri odmjerenu kazne opt. Svetini sud je uzeo u obzir, da je on stariji čovjek, nepismen i priprat i jako nagluh, da je slijepo izvršavao naredjenja starešine manastira kome je bio podložan kao sluga i da ništa nije radio, a niti je mogao raditi po vlastitoj inicijativi, pa mu je sud primjenom čl. 21 Zak. o vrstama kazni odmjerio kaznu od 9 (devet) mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom.

Optuženome Radniću sud je uzeo u obzir kao olakšicu, što je u svome djelovanju bio zaveden od gvardijana samostana, pa mu je obzirom da se ipak radi o mlađem čovjeku, koji je mogao biti svjesniji svog djelovanja odmjerio kaznu od 2 (dvije) godine lišenja slobode s prisilnim radom.

Za optužene Žižić Jaku, Širinić Daru i Verović Mariju pri odmjerenu kazne sud je uzeo u obzir kao olakšicu, što su kao neuke seljanke bile zavedene i pošto никакvih drugih otežica nije bilo, odmjerio im je kaznu svakoj po jednu (1) godinu lišenja slobode s prisilnim radom smatrajući tu kaznu primjerenom njihovu stepenu krivične odgovornosti.

Pošto su svi optuženici slabog imovnog stanja, to su troškovi kriv. postupka i izvršenja kazne proglašeni nenaplativima, a iz istih razloga oslobođeni su od plaćanja paušalnog iznosa.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

**Okružni sud u Šibeniku
dne 7 januara 1948 godine**

Zapisničar:
(Bošković Katica) v. r.

Pretsjednik:
(Berlengthi Srećko) v. r.

IZ HRVATSKE IZBJEGLIČKE KRONIKE: OTMICA ZATVORENIKA IZ ENGLESKE TAMNICE «REGINA ELENA» U RIMU (III.)

Polagano je nastajao dan i jutarnje sunce vraćalo ljude u logor i vjeru u život. Nakon uhićenja prof. Žanka i skupine od 20. travnja, u logoru ni djeca više ne spavaju mirno. Noću, kad se u nastambama ugasi svjetlo, engleska policija i jugoslavenska OZNA obilaze logor. U gumenim papučama, s uperenim strojnicama, upadaju u paravane, i nikad se ne zna koga će te noći proglutati mrak. Kad u zoru engleski dječepovi napuste logor, iz okolnih voćnjaka i vinograda ljudi se vraćaju u svoje paravane.

Čim su se otvorili prozorići na kuhinji i ljudi poredali pred njima, da prime čaj i kruh, otišla sam pred kuhinju, u uvjerenju, da će tamo sresti svu šestoricu mojih prijatelja, kojima želim povjeriti ono, što me je toga dana dovelo Ferma. Uzalud sam se nadala, nijedan se od njih nije pojavio. Obišla sam nastambe i paravane, gdje sam prepostavljava, da bi ih mogla naći, no sve je bilo uzalud. Paravan braće Vidović bio je zatvoren, a ostaloj četvorici nigdje ni traga. Pobojavajući se sve više, da su napustili logor, obratila sam se **Dragici Vučić**, koja je bila **Ivana** djevojka i poznavala cijelu skupinu. Zajista, **Maks, Stipe, Šuco, Željko**, već su odavno otišli iz logora, i to je sve što ona o njima zna. Vijest me je porazila. Zamolila sam Dragicu, da obavijesti Ivu, da sam došla samo jedan dan i da se nalazim kod Angele, u nastambi broj deset.

Negdje u pola jutra, pojavio se je **Iva**. Dojurio je kao vjetar, misleći, da nešto mora biti vrlo važno, što me je dovelo u logor samo na jedan dan. Očekivao kakvu sretnu vijest za one, koji su na «crnoj listi» i koji se zadržavaju u okolini logora, a među kojima je i njegov Joža. U logor ne smiju, jer ih policija neprestano potražuje, a izvan logora nemaju kud, ako ne stigne pomoći iz Zavoda Svetog Jeronima.

Kad je Iva čuo o čemu se radi, ostao je zapanjen, jer svemu bi se prije nadao, nego bijegu iz toga zloglasnog rimskog zatvora. Pomno je saslušao moje izvješće o prilikama u «Regina Elena», a zatim ga u tančine razglabao, važeći oprezno svaku

Piše:

Anka RUKAVINA

moju riječ i svaki potez moga plana, osvrćući se posebno na rizik, kojemu bi momci pri podvigu bili izloženi. Trebalo je mnogo vremena, da mu se oči zakrijese smješkom, a lice razvedri u uvjerenju, da bi od toga moglo nešto biti.

Ivinim pristankom na pothvat, osjetila sam mir i sigurnost, kao da je već pola posla gotovo. Bio je do skrajnosti požrtvovan, razborit i oprezan. U mnogim

Iva Vidović

je zgodama pokazao izvanrednu pronavost, pa će -bez sumnje- i u ovom slučaju točno ocijeniti prilike i uočiti mogućnosti za naš pothvat. Nu, dođe li pothvata, kome ćemo povjeriti akciju, kad u logoru više nema Maksa, Stipe, Šuce i Željka? Ja samo njih poznam i samo bih njima sa sigurnošću povjerila ovu brigu.

- «Nema bojazni u tom pogledu!» - rekao je Iva - «Cijela ta skupina su izvrsni momci!».

Kad su se ljudi počeli skupljati pred kuhinjom i dijeljenje objeda samo što nije započelo, Iva je požurio u kuhinju, gdje je njegova prisutnost i pomoći bila neophodno potrebna. Oko pedesetak ljudi, koji su bili na «crnoj listi» i skrivali se u okolini

logora, primali su kriomice hranu iz logorske kuhinje. Logorski kotao nije bio tako dubok, da bi bilo jednostavno odijeliti hranu za toliko ljudi, ali razboritom suradnjom momčadi, koja je radila u kuhinji, kao i one, koja je upravljala skladistištem hrane, stvar se je uspješno odvijala.

Očekivala sam, da će se Iva javiti nakon obavljenog posla u kuhinji, no objed je već bio davno završio i sunce se dobrano nagnuo k zapadu, kad je s jednim mladićem žurio prema mojoj nastambi.

- «Ovo je **Ljubo**» - rekao je pri susretu, predstavivši mi tako jednog vrlo pristalog momka, lijepih plavih očiju, u kojima je titrao ugodan, pomalo ironičan smješak.
- «Ljubo je - nastavio je Iva - već upućen u cijelu stvar, on će putovati u Rim i u njega možeš imati povjerenje, kao i u bilo kojega od nas!».

To je bio moj prvi susret s Ljubom, koji je potrajan toliko, koliko je bilo potrebno, da uglavimo njegov dolazak u Rim. Tih dana je Ljubo završavao gradnju jednog čamca za neke engleske časnike, zbog čega nije mogao na put prije nedjelje navečer. U Rim će, prema tome, stići u pondjeljak ujutro, vlakom, koji polazi iz Ancone oko jedan sat poslije pola noći.

Iva je bio vrlo zadovoljan, da je baš Ljubo prihvatio da ide u Rim, jer netom je bila riječ o bijegu, on je odmah na njega mislio. Bio je iz skupine mornara, na koju je Iva gledao s mnogo simpatije. Iva je sada miran, jer zna, da je stvar u sigurnim rukama te ako se nešto može učiniti, bit će sigurno dobro učinjeno.

Približavala se je večer i vrijeme moga odlaska. Kako se pri dolasku u logor toga jutra nisam prijavila, tako nisam dobila ni dozvolu za hranu te sam cijeli dan bila bez jela. Dragica je tada došla na sretnu misao, da u dječoj kuhinji zamoli malo čaja i mljeka, a Iva je od nekud nabavio dobar komad palente, koju su neki u logoru kuhalili i prodavali. S tim smo obiljem proslavili naš susret i oko sedam sati sam napustila logor.

(nastavit će se)

JAMA JAZOVKA – IZMEĐU ANTIFAŠIZMA I KOMUNIZMA

Na putu do otkrića istine stoe mnoge prepreke ili opasnosti, pred kojima mnogi pokleknu, prestraše se i povuku, ili se ne usude ići do kraja, da ih stvarnost saznanja ne razočara!

U ovim proteklim mjesecima naša se je pozornost, uz pomoć tiskanih ili elektronskih medija, bar neko vrijeme zadržavala na raznim obljetnicama i prisjećanjima na naše tragedije, ali i na uspjehe iz prošlosti hrvatskog naroda. Nakon odavanja počasti žrtvama Jasenovca, uz njegov impozantan spomenik, uslijedila je komemoracija Bleiburškom polju, pa polaganje vjenaca u šumi Brezovici kod Siska u čast 22. lipnja 1941. Iza toga smo nakratko promatrali kolonu sa zastavama i dio zbijanja oko jame Jazovka kod Sošica na Žumberku, a nešto ranije bila je obilježena i tragedija žrtava u Maceljskoj šumi. Tih smo dana slušali i čitali o inicijativi crkvene komisije *Iustitia et pax* o pravu na grob i o dužnosti pijeteta! U Srbu je slavljen ustank srpskog naroda ili, kako je kazano, ustank Srba Like, uz prisustvo hrvatskoga oporbenog političara **Zorana Milanovića**. Slijedilo je obilježavanje uspješnih trenutaka naše Oluje, uz zahtjev iz Beograda da se ispričamo za zločine koje smo počinili! Pa dok podpredsjednica vlade J. Kosor, s mnogo osjećajnosti u glasu, predlaže da Jasenovac i Vukovar postanu obvezna odredišta gimnazijskih ili školskih izleta, oporbeni Milanović nas je "zaintrigirao" njavom svog odlaska u Bleiburg. Možda i on predloži da naši učenici također "obvezno" posjete i spomenik na ovome polju, kako bi doznali i za ovaj detalj iz naše hrvatske povijesti, jer u njihovim školskim knjigama o tome nema baš previše, ili nema nikakvih podataka. I, eto, sve je to očito u ime našeg nezabo-

Piše:

Dr. sc. Srećko BOŽIČEVIĆ

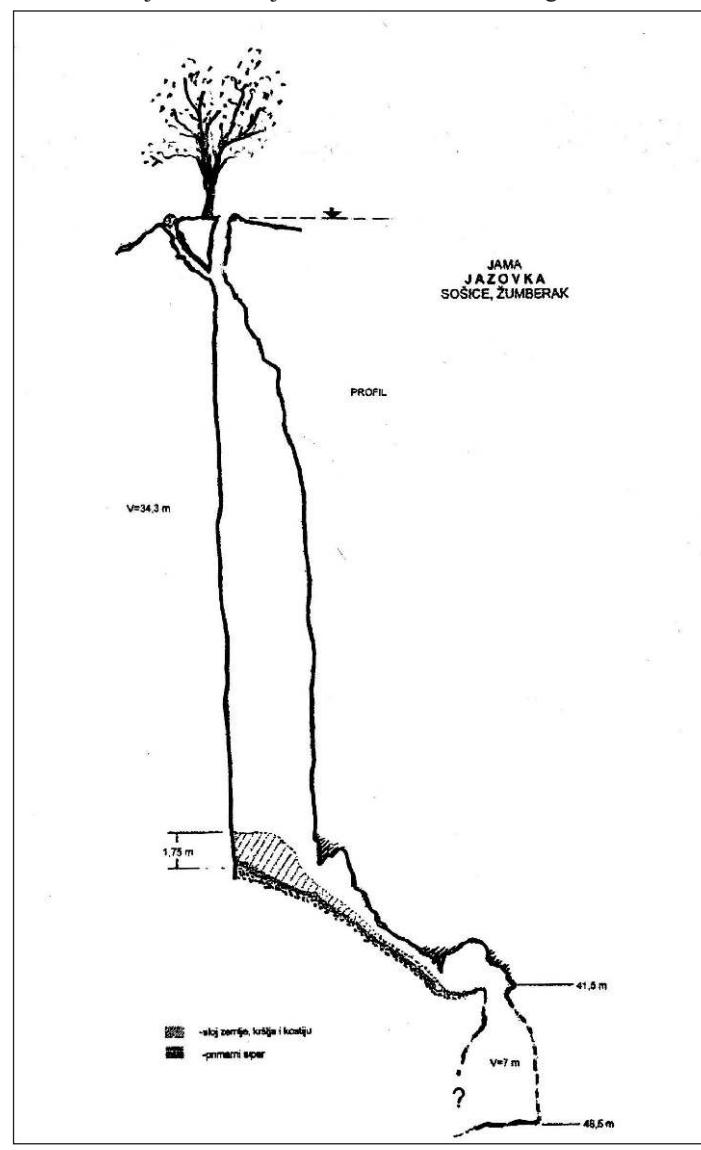
ravljanja tragedija, žrtava i svjetlih događaja iz prošlosti...

Dok su neki od nas građana samo registrirali pojavljivanje i istupe najviših državnih državnih dužnosnika u tim zgodama, drugi su slušali ili čitali što je doista kazano ili su se morali zadovoljiti onim kratkim - ali redovito "mudrim" rečenicama nekoga televizijskog reportera.

I sâm sam bio jedan od onih koji je sve to pratio, dijelom radi toga što želim biti obaviješten, a dijelom i kao donedavno još aktivni javni radnik i istraživač geo-

log-speleolog. Svojedobno sam bio pobliže upoznat s nekim od navedenih lokacija, kao istraživač žrtava jame Jazovke, sudionik simpozija Hrvatskoga žrtvoslovnog društva u Bleiburgu i žrtvama rata i porača, te autor knjige "Jame (kao) grobne" (1991.), pa moram priznati, da sam bio iznenaden prikazima i "činjenicama" koje se i sada iznose.

Općenito mislim, da je svaki od spomenutih lokaliteta i događaja u svima nama izazvao i neka određena pitanja i dileme, jer se tijekom minulog desetljeća očito počelo formirati neko novo razmišljanje. Pitam se, kao i mnogi u mojim staračkim godinama, moram li se i ja, koji sam u razdoblju 1941.- 1945. bio malo dijete učiteljskih roditelja koji su imali čist nepolitički obraz, još uvijek osjećati stigmatiziranim krvcem ustaških nedjela? Mogu li ja, kao katolik, utjecati ili komentirati činjenicu, da se se na nekim od navedenih mjestu jest ili nije pojavio netko od vrhova katoličke crkve, što je prema mome poimanju i mišljenju očita pogreška, plod neke (ne)sposobnosti, (ne)širokogrudnosti ili pogubne (ne)trpeljivosti? Kako ja mogu komentirati sadašnje isticanje "o pravu na grob", kada su to mnogi od nas javno iskazivali još 1991., i često puta nakon te godine? Jesam li ja, s ove strane televizijskog ekranu, mogao odgovoriti **mons. Slobodanu Štambuku**, kad je za oltarom u Bleiburgu pozivao speleologe, da istraže naše jame s kostima nevinih i onih "drugih" žrtava, koje su u njima dobole svoj možda još uvijek neobilježen grob, kada smo mi to još za komunističke Jugoslavije, ali iiza Domovinskog rata, vidjeli, registrirali i zabilježili? Kako ja mogu odgovoriti ili "upozoriti" televizijskog reportera, koji i 2008. izvješće s komemoracije uz Jazovku, da u njezinoj dubini od preko stotinu metara

Presjek jame Jazovka

leže tisuće i tisuće nevinih žrtava, kada je Jazovka duboka "samo" 41,5 m, a u njoj su registrirani ostaci "samo" 447 ljudskih žrtava?

Očito, "navika" nekadašnjeg zbrajanja stotina i stotina tisuća jasenovačkih žrtava – tada s očitim "predumišljanjem" - kod nedovoljno savjesnih pratitelja svakodnevnih zbivanja nastavlja se (ne)hotice i dalje! Vidim, da se i grko-katolički svećenik **Mile Vranešić** "odmaknuo" od sudjelovanja kod obilježavanja obljetnica "otkrića" zločina u Jazovci, jer je uvidio da kod nje nije realizirano sve ono što je nekadašnja saborska Komisija za žrtve najavljuvala i planirala učiniti, uz još iz 1990. godine dobiven nacrt spomen-kapele i uređenog kompleksa uz jamu. Ponovno se zaboravlja, da do "otkrića" zločina u ovoj jami nije došlo tek 1990., kad je uz novinski "bum" i uz tiskanje obilno ilustriranoga posebnog izdanja knjižice "Jazovka" (u nakladi od 30.000 primjeraka) velik dio Hrvata doznao ono o čemu se do tada samo pričalo – ili se i nije smjelo pričati!

U Jazovki su karlovački speleolozi bili još u siječnju 1989., dakle, u vrijeme komunističkog režima, ali su ih tada neki u njihovu gradu "opomenuli", da ne guraju nos tamu, gdje nije potrebno!

"Punjene" Jazovke ubijenim vojnicima počelo je još 1943., nakon partizanske pobjede u kraškoj bitci, kad su ovdje likvidirani zarobljeni vojnici smješteni u partizanskom logoru u Sošicama. Sljedeće "ubacivanje" ljudi uslijedilo je 1945., kad su nakon "oslobodenja" iz zagrebačkih bolnica, ali i iz drugih mesta, kao i s "križnog puta", dovoženi ranjenici i zarobljenici, kao i ostali "neprijatelji" novoga komunističkog poretka. Broj dovezenih - prema izjavama očevidaca ili svjedoka - ne odgovara onome što je nađeno u ovoj jami. No možda su preostali bačeni u kasnije zatvorenu jamu, odnosno u jamu u jednoj vrtači u blizini Jazovke. Saborska Komisija nije bila zainteresirana da pregledamo i te lokacije.

Uza sva nastojanja i traženja da se Jazovka detaljno istraži, trebala je doći čak

1999., kad je Komisija odobrila zatražena sredstva splitskim speleolozima "Špiljaru". U siječnju te godine, zbog snijega na površini i vlage u jami, istraživanja su odgođena do kolovoza te godine. Tada su speleolozi, uz pomoć patologa **prof. dr. Žarka Danilovića** i njegova asistenta, počeli s detaljnim registriranjem žrtava u jami. Kako sam i ja bio član njihove ekipe, tada su - uz čitave ili djelomično razbijene lubanje, prema ostacima čeone kosti s arkadama i nosom - registrirani ostaci 447 osoba.

Na traženje dekana M. Vranešića, kosti su posložene na bokovima jame, dokumentirane fotografiranjem i prekrivene plastikom, da se zaštite od procjednih voda u vlažnom razdoblju godine. Saborska komisija, koja je tada bila kod jame, trebala je odrediti, hoće li se ovdje raditi obilježje za sve žrtve rata i porača, no - kako sam iz kasnijih razgovora shvatio - za njih je brojka od 447 osoba bila očito "premalena", pa je odlučeno da se takovo obilježje sagradi na rubu Maceljske šume, što je i realizirano (iako taj prostor ni do današnjeg dana nije u potpunosti is-

tražen!). Priznajem, da sam bio iznenaden zbog te odluke, jer sam tada poznavao situaciju u svezi s 39 jama-grobnica u našem kršu.

No kako sada znudem da ni na jednoj obljetnici spomena Jazovke na njezinu otvoru - odnosno na ovoj nepokrivenoj grobnici Hrvata - nije bio ni prvi, niti drugi predsjednik hrvatske države, a ni vlade, odnosno neki njihov službeni zamjenik ili ministar zadužen za "resor" žrtava, ostaje zanimljivo pitanje: Je li i za njih taj broj premalen za iskazivanje nužnog pijeteta i poštovanja žrtava, koje su na njezinu dnu završile svoj život - bez suda i dokazane krivnje? Iako mnogi od ministara pravosuđa izgovaraju za žrtve "utješnu" rečenicu: osuda svakog zločina učinjenog na ovakav način ne zastarijeva, čudim se još jednom, zašto u pretincima državnog odvjetništva već više od desetljeća stoji kaznena prijava *Hrvatskog domobrana* i drugih udrug, u kojoj se među osumnjičenicama nalaze imena partizanskih komesara bataljuna i operativne zone Žumberka, koji su dobro znali za jamu Jazovku i za ono što je nad njom učinjeno?

Iako sam još 28. kolovoza 1997. godine objavio pismo: "Nevine žrtve Jazovke i drugih jama zasluzile su mir i naše štovanje", zalažući se za nužan ljudski pijetet iz sučuti za generaciju, čiji je životni put naprasno prekinut u dubini ove jame, ona još uvijek nije obilježena kao pravi grob!

Potrebno je rezimirati: je li po logici zdravog razuma onaj oružani bunt iz 1941. godine, sa svim njegovim popratnim žrtvama, moguće zaista objektivno okarakterizirati kao isključivi znak antifašizma, a sve što se tijekom Drugoga svjetskog rata događalo na našim prostorima u izvedbi partizana (po našem kršu, od fobji u Istri pa sve do Dakse kod Dubrovnika!), da je to bilo samo u "službi" dokazivanja našega antifašističkog opredjeljenja, ili je to potvrda postojeće partizanske doktrine specifičnoga gerilskog načina ratovanja, sve do završnih "križnih puteva" i osude bez suda, u "ime naroda"

NADA TURK

(1926. - 2009.)

Izuzetna obitelj iz Zabočkog Pavlovca izgubila je jednoga svoga člana, Pavlovec je ostao bez svog sumještana a Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Krapinsko-zagorske županije bez svoga poštovanog člana.

Iznenada se završio životni put naše drage Nade Turk, rođene 1926. godine u Čakovcu.

Rekao sam u početku, "jedna izuzetna obitelj". Po čemu? Doslovno rečeno, "izuzetna obitelj". U svojoj 20. godini, zbog svoga zanosnog entuzijazma i ljubavi prema Domovini, osuđena je i provela u zatvoru, logoru u Slavonskoj Požegi i na radilištu u Indiji teške dvije godine robijanja. Njezin muž Danijel je na drugim mjestima proveo na robiji četiri godine, a kći Anita je u zatočeništvu, bez sudske presude, kao najmladi robijaš prošlog režima, provela devet mjeseci. Rodila se 1947. kao robijaš.

Dragi moji, ta izuzetna obitelj nalazi se u velikoj žalosti. Otac je ostao bez svoje supruge, kći je ostala bez majke, ostali ste bez rođakinje, susjede, prijateljice a Hrvatsko društvo bivših političkih zatvorenika bez istaknutog člana. Još nešto sam skoro zaboravio kazati, pjevački zbor u Zaboku je ostao bez jednog pjevača.

Svima nam ostaje u lijepoj uspomeni Nada Turk. Vrijedna, svestrana, dobra, puna života i uvijek vesela osoba. Dolazio sam u njihov dom, ugodno sam se osjećao među njima. Kad kada sam došao neraspoložen, iz tog sam doma uvijek izašao dobre volje, ohrabren njezinim pozitivnim stavom prema svemu.

Želja mi je i molba Bogu, da vas On utješi i da vam da mir u srcu i u mislima, a za sve nas sveti čovjek iz Biblije upućuje molitvu Bogu "Nauči nas tako brojiti dane naše da steknemo srce mudro", i da u miru s Bogom i s ljudima, poštenu, savjesno i u strahu Božjem provodimo vrijeme koje nam je darovano.

Nado, rastajemo se s Tobom. U ime predsjednika podružnice društva bivših političkih zatvorenika, gospodina Milana Pavelića, članova Društva i u svoje ime, hvala Ti za sve što si učinila! Sretni smo što smo bili Tvoji znanci i prijatelji, ne dajemo Ti vijenac, želimo da nam ostaneš u mislima i srcu, a sredstva za tu namjenu dajemo onima koji su iz Tebe ostali, Tvojoj obitelji. Nado, neka Ti bude laka ova crna zemlja. Još jednom: hvala Ti.

Velimir ŠUBERT

U SPOMEN

DRAGUTIN JERTEC

Roden 16. kolovoza 1928. u Gornjem Kraljevcu,

Zlatar Bistrica. Kaznu zatvora izdržavao od

25. ožujka 1947. do 12. siječnja 1951.

Umro 7. veljače 2009.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Varaždin

U SPOMEN

STJEPAN SOPIĆ

Roden 9. kolovoza 1923. u Tušovcu, Varaždinske

Toplice. Kaznu zatvora izdržavao od

5. srpnja 1945. do 7. siječnja 1953.

Umro u siječnju 2009.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ - Podružnica Varaždin

IN THIS ISSUE

On 28 March 2009, in Zagreb, the Eighth Assembly of the Croatian Association of Political Prisoners was held, with the presence of many delegates and representatives of political parties, the Government and the Church. In this issue, we publish a detailed report on the Assembly, with the entire presentation of President **Alfred Obranić** (who has been re-elected for the position of the President of the Association), as well as the report of the Supervising Committee and Conclusions.

The Conclusions emphasize that the level of overcoming of the communist way of thinking and heritage in Croatia is low. Relying on a number of international and national legal documents and political declarations, the Croatian Association of Political Prisoners requests faster moving towards democratisation of the society.

Jure Knežović, President of the International Association of Former Political Prisoners and Victims of Communism (Inter-Asso) reports about the 17th Congress of Inter-Asso held in Tirana, the capital of Albania, on 3-6 April 2009. We are also presenting the text of the resolution adopted in Tirana.

Ivan Vukić writes about the commemoration for the victims from Gospic and the Gospic area killed by the Yugoslav communist partisans in April 1945, while **Sanja Rogoz Šola** reports about a similar commemoration in Ruševi, in the eastern part of Croatia, where Yugoslav partisans killed around four hundred people, in April 1945, without trial and right to defence.

Citizens' non-governmental association "Circle for the Square" announces a number of events in which they request that the name of the most beautiful square in Zagreb be changed. That square with the building of the Croatian National Theatre and the main building of the Croatian university has been named after the communist dictator Marshall **Tito** since 1945. Because of much evidence showing that Tito was directly ordering killings of dozens of thousands during and after the war, an increasing number of Croats want to have his name removed from squares, streets and institutions.

Davor Dijanović analyses the criminal character of the communist ideology and system, while **Mario Marcos Ostojić** deals with the causes and consequences of the current economic crisis. •

Blidinje lake with mountain Čvrsnica

IN DIESEM HEFT

In Anwesenheit einer großen Anzahl von Delegierten und Vertreter von politischen Parteien, der Regierung und der Kirche, fand am 28. März 2009 in Zagreb die achte Vollversammlung des Kroatischen Verein ehemaliger politischer Häftlinge statt. In diesem Heft berichten wir über den Verlauf der Vollversammlung und veröffentlichen den Rechenschaftsbericht des Präsidenten **Alfred Obranić** (der erneut zum Präsidenten der Vereinigung gewählt ist) und den Bericht des Aufsichtsrates und Beschlüsse.

In den Beschlüssen wird betont, dass das Niveau der Überwindung des kommunistischen Bewusstseins und des kommunistischen Erbes in Kroatien unzureichend ist. Kroatischer Verein ehemaliger politischer Häftlinge, unterstützt auf eine Reihe von internationalen und nationalen rechtlichen und politischen Erklärungen, verlangt schnellere Entwicklung in Richtung der Demokratisierung der Gesellschaft.

Über den Verlauf des XVII. Kongresses der Internationalen Assoziation ehemaliger politischer Gefangener und Opfer des Kommunismus (Inter-Asso), der in der Hauptstadt von Albanien, Tirana, von 3. bis 6 April 2009 stattfand, berichtet **Jure Knezović**, Präsident der Inter-Asso. Wir veröffentlichen auch den Text der Resolution beschlossen in Tirana.

* * *

Ivan Vukić schreibt über Gedenken an die Opfer von Gospic und Umgebung, die die jugoslawischen kommunistischen Partisanen im April 1945 getötet haben. Während **Sanja Rogoz Šola** über eine ähnliche Gedenkfeier in Ruševi, im Osten von Kroatien berichtet, wo die jugoslawischen Partisanen im April 1945 über vierhundert Menschen ohne Gerichtsverfahren und das Recht auf Verteidigung getötet haben.

* * *

Nicht-Regierungs-Organisation "Kreis für Platz" kündigt eine Reihe von Veranstaltungen in denen die Änderung des Namens des schönsten Platzes der Stadt gefordert wird. Der Platz, wo das Gebäude des National-Theaters und das Hauptgebäude der Universität sich befinden, trägt seit 1945. den Namen des kommunistischen Diktators Marschall Tito. In Anbetracht der zahlreichen Beweise, dass Tito direkt die Tötung Zehntausende von Menschen im Krieg und danach geleitet hat, wächst die Zahl der Kroaten, die das Entfernen seines Namens von den Plätzen, Straßen und Institutionen wünscht.

* * *

Davor Dijanović analysiert die verbrecherische Natur der kommunistischen Ideologie und des kommunistischen Systems und **Mario Marcos Ostojić** beschäftigt sich mit der derzeitigen Wirtschaftskrise. •

Senj

M. IV. 50

Broj: 1264/50.-

Povjereništvo Unutrašnjih poslova Narodnog Odjera kotara Makarska, u predmetu prekršaja Bekavac Nada, radi širenja alamantrnih vijesti, na javnom mjestu u Donjem Brelima, donosi sledeće:

R J E Š E N J E

Okrivljena Bekavac Nada, kćerka Jure i majke Jelke, rođena Medić, po zanimanju domaćića, rođana 5. II. 1931. godine, u mjestu Donje Brela, kotara Makarska, gdje i sada stalno boravi, neudata, državljanica FNRJ-a, pismena, svršila 4 razreda osnovne škole, imenog stanja srednjeg sudski i administrativno nekažnjavana, pod istragom se ne nalazi.

Kriva je što je dana 6. IV. 1950. godine, na javnom mjestu u Donjem Brelima, širila alamantrne vijesti, čime je počinila prekršaj iz čl. 2 toč. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, pa se radi toga kažnjava sa 2 (dva) mjeseca pepravnog rada, koju je kažnu dužna nastupiti po pravomočnosti ovog rješenja. Badaije je dužna platiti 50 dinara taksenih maraka na evo rješenje u smislu propisa tar. br. 8. Zakona o takšama.

O B R A T I C Ž E N J E

Imenovana je prijavljena, da je počinila prekršaj označen u dispozitivu ovog rješenja. Prihvaje djelo, da je navedenog dana širila alamantrne vijesti, pored njezinog iskava, kao i izjave svjedoka koji su bili prisutni, dok je ona širila alamantrne vijesti imalo je za posljedicu da se je skupilo dosta građana, kojim je ona još upornije nastavila širenje vijesti, te je njezino djelovanje imalo negativne posljedice, jer je mnoge stavile u zabludu. U svoju odbranu imenovana nema da šta navodi. Međutim svojim postupkom imenovana je počinila prekršaj o narušavanju javnog rada i mira, pa je stoga bio red riješiti kao u dispozitivu.

Krivica joj je dekačana prijavom, saslušanjem svjedoka, kao i u cijelosti svojim pričanjem na zapisničkom saslušanju kod UOB-e.

Nezadovoljna stranja može prptev ovog rješenja podnijeti žalbu putem ovog Povjereništva drugostepenom organu u roku od 8 dana nakon usmenog obavljenja ovog rješenja, ili pismene potvrde o primitu istog. Žalba se taksira po tar. br. 5. Zakona o takšama sa 30 dinara taksenih maraka.

Radjeno u Povjereništvu Unutrašnjih Poslova Kotarskog Narodnog Odjera Makarska, dana 12. IV. 1950. godine.

Smrt fašizmu - sloboda Narodu!

Povjerenik:

(Blaž Franc)

